

B U L G A R I A N

BASIC COURSE

Volume VIII

Lessons 66-75

July 1966

Revised February 1984

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE
FOREIGN LANGUAGE CENTER

TABLE OF CONTENTS

	Page
1. Lessons 66-75 _____	1-203
Lesson 66 _____	1-22
Grammar Perception Drill _____	2
Cartoon Guide _____	7
Dialogue: Farmers _____	8
Grammar Analysis:	
Past Active Participle Used as an Adjective _____	9
Grammar Drill _____	11
Reading Text _____	14
Translation _____	16
Questions _____	17
Homework _____	19
Vocabulary _____	20
Lesson 67 _____	23-44
Grammar Perception Drill _____	24
Cartoon Guide _____	29
Dialogue: The Military Oath _____	30
Grammar Analysis:	
The Descriptive Imperative _____	31
Grammar Drill _____	34
Reading Text _____	37
Translation _____	38
Questions _____	39
Homework _____	41
Vocabulary _____	42

Lesson 68 _____ 45-66

Grammar Perception Drill _____	46
Cartoon Guide _____	51
Dialogue: Practice Air-Alert _____	52
Grammar Analysis:	
Special Negative Forms of the Imperative	54
Grammar Drill _____	57
Reading Text _____	59
Translation _____	60
Questions _____	61
Homework _____	64
Vocabulary _____	65

Lesson 69 _____ 67-78

Cartoon Guide _____	69
Dialogue: The Punished Soldier _____	70
Reading Text _____	71
Translation _____	72
Questions _____	73
Homework _____	75
Interpreting _____	76
Vocabulary _____	78

Lesson 70 _____ 79-106

Grammar Perception Drill _____	80
Cartoon Guide _____	87
Dialogue: At the Bathhouse _____	88
Grammar Analysis:	
Past Passive Participle _____	89
Passive Voice _____	91
Passive Voice - Present Tense _____	94
Grammar Drill _____	97
Reading Text _____	101
Translation _____	102
Questions _____	103
Homework _____	104
Vocabulary _____	105

Lesson 71 _____ 107-132

Grammar Perception Drill _____	108
Cartoon Guide _____	113
Dialogue: Import - Export _____	114
Grammar Analysis:	
Passive Voice - Future Tense _____	116
Hearsay Forms of the Passive Voice _____	118
a. Present Tense _____	120
b. Future Tense _____	121
Grammar Drill _____	123
Reading Text _____	126
Translation _____	128
Questions _____	129
Homework _____	130
Vocabulary _____	131

Lesson 72 _____ 133-154

Grammar Perception Drill	134
Cartoon Guide	139
Dialogue: At the Varna Beach	140
Grammar Analysis:	
Passive Voice - Imperfect Tense	141
Hearsay Form - Imperfect Tense	142
Grammar Drill	144
Reading Text	148
Translation	149
Questions	150
Homework	152
Vocabulary	153

Lesson 73 _____ 155-166

Cartoon Guide	157
Dialogue: On Combat Training Exercises	158
Reading Text	159
Translation	160
Questions	161
Homework	163
Interpreting	164
Vocabulary	166

Lesson 74 _____ 167-188

Grammar Perception Drill _____	168
Cartoon Guide _____	173
Dialogue: In the Milk Bar _____	174
Grammar Analysis:	
Passive Voice - Past Tense _____	175
Hearsay Form - Past Tense _____	176
Grammar Drill _____	178
Reading Text _____	182
Translation _____	183
Questions _____	184
Homework _____	186
Vocabulary _____	187

Lesson 75 _____ 189-203

Grammar Perception Drill _____	190
Cartoon Guide _____	193
Dialogue: Going to the Fair _____	194
Grammar Analysis:	
The Impersonal Passive _____	195
Grammar Drill _____	196
Reading Text _____	198
Translation _____	199
Questions _____	200
Homework _____	202
Vocabulary _____	203

2. Grammar Index _____ 204-210

3. Table of Illustrations _____ 211-212

ШЕ С Т Д Е С Е Т И Ш Е С Т И У Р О К

LESSON 66

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Past Active Participle Used as an Adjective.

1.

Всички се обърнаха към господина,
който влезе.

Всички се обърнаха към влезлия
господин.

Обърнаха ли се всички към
господина, който влезе?

Да, всички се обърнаха към
господина, който влезе.

Да, всички се обърнаха към
влезлия господин.

Обърнаха ли се всички към
влезлия господин?

Да, всички се обърнаха към
влезлия господин.

Да, всички се обърнаха към
господина, който влезе.

Към кого се обърнаха всички?

Какво направиха всички?

Кой се обърна към влезлия господин?

господина, който влезе?

Всички се обърнаха към госпожицата,
която влезе.

Всички се обърнаха към влязлата
госпожица.

Всички се обърнаха към момичето,
което влезе.
Всички се обърнаха към влязлото
момиче.

Всички се обърнаха към селяните,
които влязоха.
Всички се обърнаха към влезлите
селяни.

Офицерът, който пристигна, отседна
в хотел "България".
Пристигналият офицер отседна в
хотел "България".

офицери, американка, момиче

Студентът, който дойде, започна да
учи.
Дошлият студент започна да учи.

студентка, студентки, момче

и т. н.

2.

Всички гледат господина, който е влязъл.
Всички гледат влезлия господин.

Всички гледаха господина, който беше
влязъл.
Всички гледаха влезлия господин.

Какво правят всички?

Всички гледат господина,
който е влязъл.
Всички гледат влезлия
господин.

Какво правеха всички?

Всички гледаха господина,
който беше влязъл.
Всички гледаха влезлия господин.

Кого гледат всички?
Кого гледаха всички?

госпожа, жени, момиче

и т. н.

3.

Всички се обърнаха към мъжа,
който влезе в стаята.
Всички се обърнаха към влезлия
в стаята мъж.

Всички се обърнаха към мъжа,
който влезе в стаята.

Всички се обърнаха към влез-
лия в стаята мъж.

госпожица, двете госпожици,
дете

и т. н.

Брат му, който е седнал до
прозореца, учи български.

Седналият му до прозореца
брат учи български.

курсистите ни, сестра му,
братовчед ѝ

и т. н.

Приятелите му, които бяха заминали
за Италия, телеграфираха от Рим.
Селяните, които бяха седнали до
печката, се грееха.

Децата, които бяха отишли на кино
в пет часа следобед, се върнаха
късно.

Детето, което беше излязло на
двора, играеше с кучето.

Курсистът, който е седнал до
прозореца, спи.

Новият началник на Военното училище
за езици, който пристигна
тази сутрин с аероплан, ще
говори на всички в салона
на театъра.

Пътниците, които са отседнали в
хотел "България", трябва да
плащат по десет лева за стая.

Товарният параход, който влезе в
пристанището преди половин час,
е американски.

Момчето, което беше наднало в
морето, не можеше да плува.

Сестра му, която замينا /беше
заминала/ за Германия, се върна.

4.

Кръчмарят, който беше седнал до
печката, говореше на селяните.

Седналият до печката кръчмар,
говореше на селяните.

Кръчмарят, седнал до печката,
говореше на селяните.

Кръчмарят, който беше седнал до
печката, говореше на селяните.

баба ми, двете жени, дядо ми,
момичето

и т. н.

Излязлото на двора дете
играеше с кучето.

Седналият до прозореца
курсист спи.

Пристигналият тази сутрин
с аероплан нов началник
на Военното училище за
езици, ще говори....

Пътниците, които са отседнали в
хотел "България", трябва да
плащат по десет лева за стая.

Товарният параход, който влезе в
пристанището преди половин час,
е американски.

Момчето, което беше наднало в
морето, не можеше да плува.

Сестра му, която замينا /беше
заминала/ за Германия, се върна.

Кръчмарят, който беше седнал до
печката, говореше на селяните.

Седналият до печката кръчмар,
говореше на селяните.

Кръчмарят, седнал до печката,
говореше на селяните.

Кръчмарят, който беше седнал до
печката, говореше на селяните.

баба ми, двете жени, дядо ми,
момичето

и т. н.

Кръчмарят, седнал до печката,
говореше на селяните.

Баба ми, седнала до печката,
говореше на селяните.

и т. н.

Пътникът, който пристигна преди
малко, нае такси.

Студентите, които се бяха обърнали
към мен, ме слушаха внимателно.

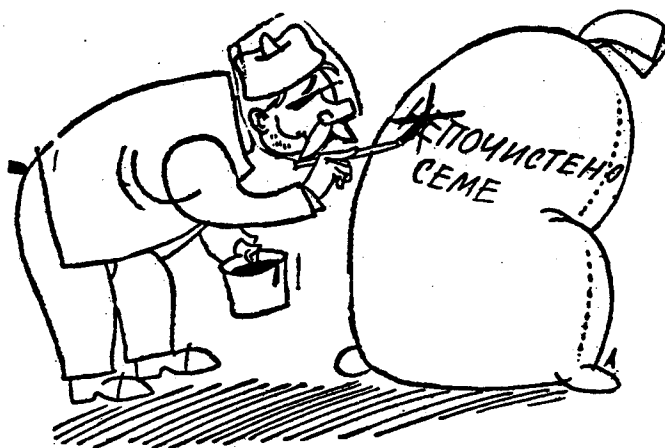
студентът, студентката, момчето,
децата

и т. н.

От зданието, което беше изгоряло
преди няколко дена, се издигаше
още гъст дим.

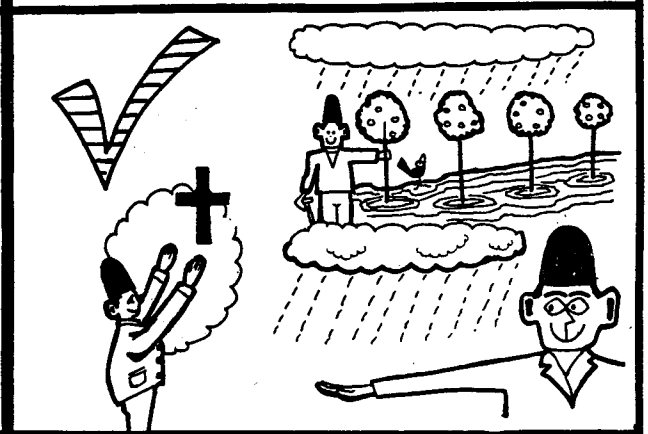
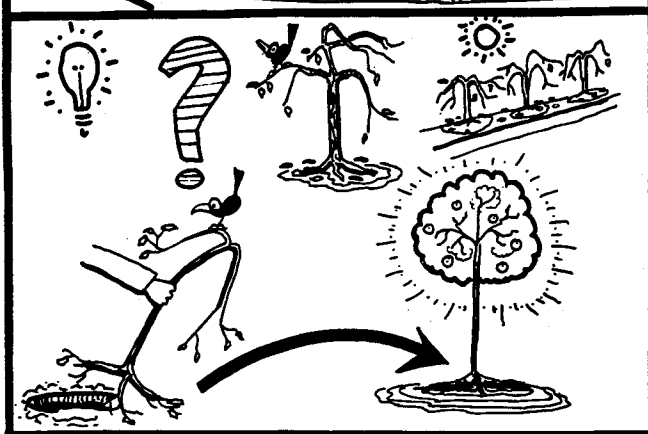
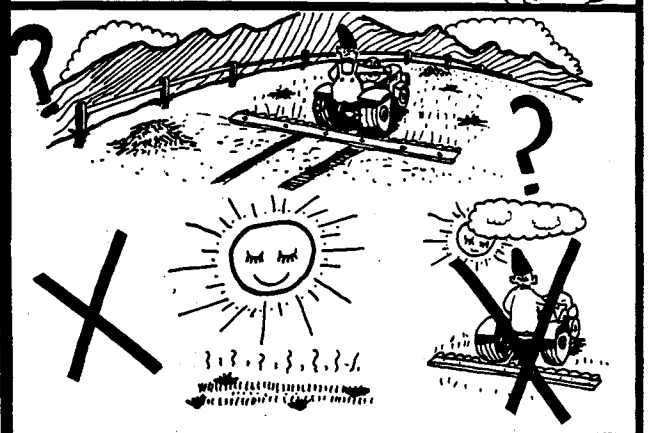
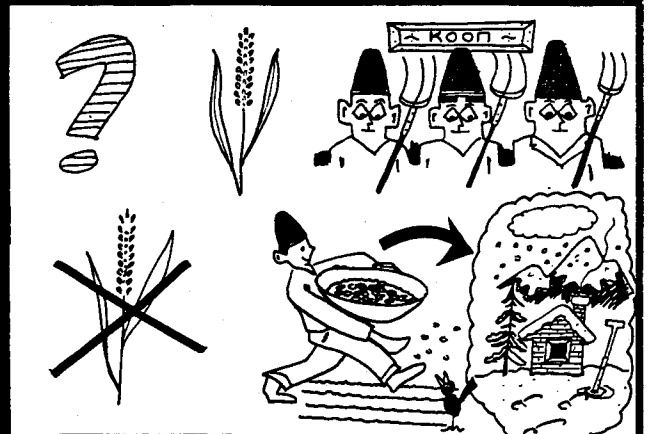
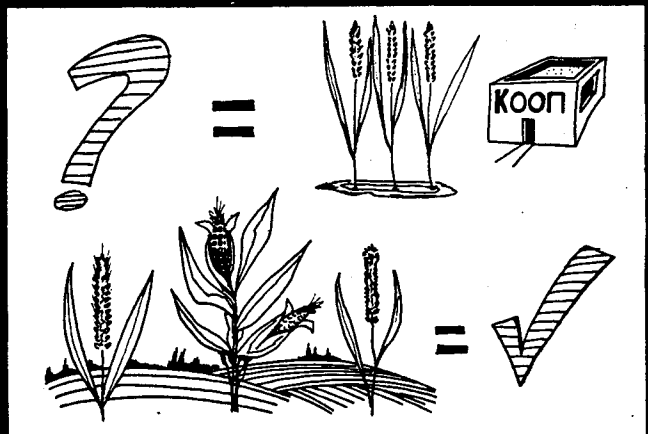
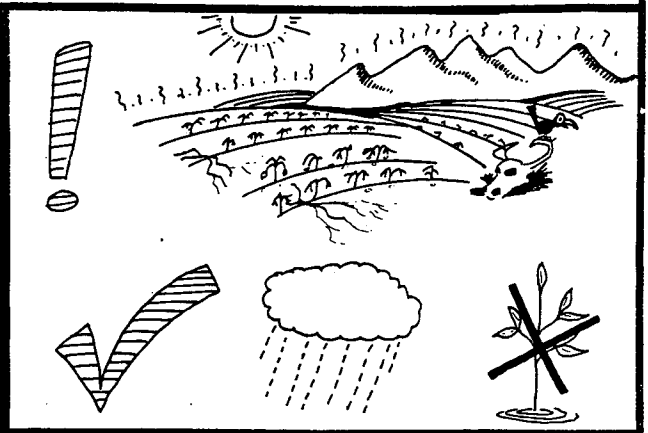
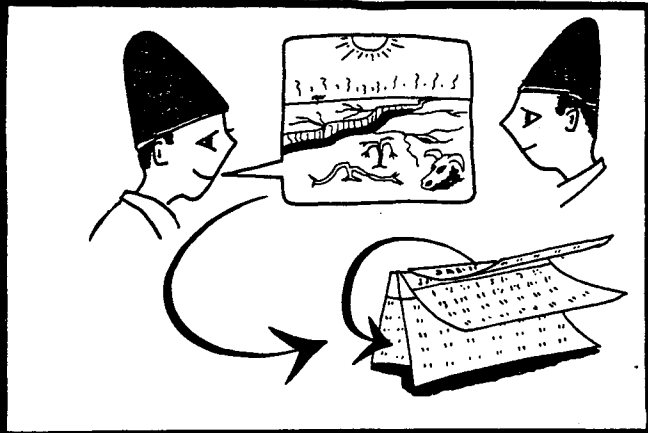
ограда, здания, театър, къща,
кино

и т. н.

Чиста работа

LESSON 65

ЗЕМЕДЕЛЦИ

Стойчо
Стефан

- 5 - Стефане, какво мислиш за тазгодишната суша?
- Лошо, Стойчо. Страхувам се, че ще продължи по-дълго, отколкото предполагахме.
- 10 - Ако стане това, цялата реколта ще загине.
- Прав си. Падналият напоследък дъжд не помогна никак.
- Как са житните растения на кооператива?
- Житото, ръжта и царевицата са горе-долу добре.
- 15 - А ечемикът на кооператорите?
- Той не е добре. Засяха го много късно тази година.
- Минавайки вчера покрай реката, видях, че слънчогледът там расте хубаво.
20 - Да, защото са отбили вода от реката, та го напояват.
- Сигурно са окосили вече ливадата.
- Не. Изгорялата от слънцето трева не е за косене.
- 25 - Чудим се какво да направим с изсъхналите в общините градини дръвчета?
- Трябва да ги изкореним и засадим нови.
- Това може да направим, след като падне първият напоителен дъжд.
30 - Чул те Господ! Само такъв дъжд ще ни спаси.

ГРАМАТИКА

THE PAST ACTIVE PARTICIPLE* USED AS AN ADJECTIVE

1. The past active participle, besides being used to form the compound tenses in Bulgarian, is also used as an adjective. In this case it may be used with the article.

2. Participles usually derived from verbs expressing motion or condition are used as adjectives.

3. Past active participles used as adjectives are translated into English in two ways:

a. With a relative subordinate clause beginning with the pronouns who, which, that. The verb of the subordinate clause has to be in the past, present perfect or pluperfect tense, since the past active participle always denotes an action which happened and is completed before the action expressed by the verb of the clause in which the participle is used.

Examples:

Всички погледнаха влéзлия
в стаята господи́н.

Everybody looked at the gentleman who had entered the room.

Всички погледнаха господи́на,
влéзъл в стаята.

* The formation and the usage of this participle as a part of the compound tenses are described earlier. See V, pp. 14-16 176-178, 200-204.

Падналият напоследък дъжд
не помогна на сүхите ниви.

The rain which had fallen
lately did not help the dry
fields.

Дъждът, паднал напоследък,
не помогна на сүхите ниви.

Поникналият вече слънцоглед
расте хубаво.

The sunflower which has al-
ready sprouted is growing
well.

Слънцогледът, поникнал вече,
расте хубаво.

Изгорялата от слънцето трева
не е хубава за фураж.

The grass which was burned
by the sun is not good for
forage.

Тревата, изгоряла от слънцето,
не е хубава за фураж.

Какво ще правиш с изсүхналите
дървета?

What are you going to do
with the trees which have dried
out?

b. With an adjective or adjective noun.

Examples:

За умрелите говорим само
хубаво или нищо.

About the dead we speak only
well or nothing at all.

Изсүхналите дървета са ябълки.

The dry trees are apple trees.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Past Active Participle Used as an Adjective

1.

Дъждът, който падна напоследък,
не помогна никак на реколтата.
Дъждовете, които паднаха преди
няколко седмици, помогнаха
много на реколтата.

Житото, което е горе-долу узряло,
не изсъхне, ако сушата продъл-
жи.

Слънцогледът, който е поникнал
покрай реката, расте хубаво.

Тревата, която изгоря от слънцето,
не е за косене.

Чудя се какво да правя с дръвчетата,
които са изсъхнали.

Напоителният дъжд, който падна
преди няколко дена, помогна много
на житните растения.

Сушата, която е настъпила, не да-
ва никакво спокойствие на селя-
ните.

Житото и ръжта, които пожътяха
много рано, изгарят от силното
слънце.

Царевичката, която изгоря от сил-
ното слънце, не е порасла никак.

Дъждът, който заваля завчера, ще
помогне на реколтата.

Сестра ми, която настъпа миналата
седмица, не е оздравяла още.

Падналият напоследък дъжд не
помогна никак на реколтата.
Падналите преди няколко сед-
мици дъждове помогнаха мно-
го на реколтата.

Брат му, който е оздравял, се
чувствува много добре.
Момичето ѝ, което се беше раз-
боляло преди няколко дена,
замина за Варна.
Госпожица Стоянова, която е
заминала за Виена, ще следва
медицина.
Кучето, което беше скочило от
лодката в морето, плуваше
към брега.
Пътниците, които пристигнаха
тази сутрин с бързия влак,
отседнаха в един хотел до
гарата.
Децата им, които отидоха на
училище в 7 ч. тази сут-
рин, са забравили книгите си
в къщи.
Госпожицата, която влезе преди
малко в канцеларията, е сек-
ретарка на редактора.
Американският товарен параход,
който е спрял в средата на
залива, е много голям.

/Да се използват предишните изречения и със следващите
упражнения./

2.

Падналият преди няколко седми-
ци дъжд не помогна никак на
реколтата.

Настъпната суша не дава никак-
во спокойствие на селяните.

Дъждът, който падна /беше
надна/ преди няколко сед-
мици, не помогна никак на
реколтата.

Сушата, която настъпи /е
настъпила/, не дава никак-
во спокойствие на селя-
ните.

и т. н.

3.

Заминалата му за Германия сестра се върна.
Падналите напоследък дъждове помогнаха на реколтата.

Сестра му, заминала за Германия, се върна.
Дъждовете, паднали напоследък, помогнаха на реколтата.

и т. н.

4.

Дъждът, който падна напоследък, помогна ли на реколтата?

Да, дъждът, който падна.....
Да, падналият напоследък дъжд, помогна на реколтата.
Да, дъждът, паднал напоследък, помогна на реколтата.

Не, дъждът, който.....
Не, падналият напоследък.....
Не, дъждът, паднал.....

и т. н.

Какво помогна на реколтата?
Какво ще стане с узрялото горе-долу жито, ако сушата продължи?
Расте ли хубаво поникналият покрай реката слънчоглед?
Как се чувства оздравялата му преди няколко дена майка?
Къде отседнаха пристигналите тази сутрин пътници?
Мислите ли, че дъждът, който завая вчерта, ще помогне на реколтата?
Американски ли е параходът, спрял в средата на залива?

и т. н.

ЧЕТИВО

Земеделци

От няколко месеца хората в село Ягода¹ са загрижени. Настъпилата² суша не им дава никакво³ спокойствие. Страхуват се, че ако сушата продължи по-дълго, цялата реколта ще загине. Падналият⁴ напоследък дъжд не помогна много.

Житните растения на стопанството⁵ не са добре. Житото и ръжта⁷ са пожълтели много рано. Някои от царевичите⁸ изгарят от силното слънце. Ечемикът⁹ също така не расте добре, защото го засяха много късно тази година. Кооператорите чакаха да завали дъжд.

Не можаха да окосят ливадите навреме. Изгорялата в тях трева не беше хубава за косене. Само слънчогледът край реката расте добре. Миналата година кооператорите отбиха вода от реката, така че сега има достатъчно вода за напояването му.

Овощните градини също са сухи. В тях има много изсъхнали дръвчета. Кооператорите се чудят какво да правят с тях. Някои предлагат да изкоренят тези, които са изсъхнали и на тяхно място да засадят други. Вероятно те ще направят това, след като вали дъжд.

Всички мислят, че само напоителен дъжд ще ги спаси.

-
1. Ягода = strawberry. Villages very often have as a name a noun indicating a fruit, e.g. с. /с. = село/ Круша = pear, с. Малина = raspberry. On the other hand the neuter gender of an adjective derived from a noun indicating fruit serves as a name of a city or village e.g. с. Ябълково = Apple Village; гр. /гр. = град/ Дряново = Dogwood City.
 2. настъпилата суша = сушата, която настъпи = the drought which has set in.
 3. Notice the double negation: не ... никакво.
 4. падналият дъжд = дъждът, който падна = the rain which fell.
 5. стопанство, кооперативно = cooperative farm.
 6. жито = wheat. Bread, the main food of the population, is made of wheat.
 7. ръж = rye; in the higher elevations of the mountains wheat does not thrive, but rye does; rye bread is common there.

8. поръслите царевици = нивите, на които царевицата е поръснала = the fields in which the corn has sprouted; corn is used mainly as fodder, seldom for preparation of bread. Corn mush = качамак is also a preferred food in the mountains.
9. ечемик = barley is used as fodder only.

През тези дни учениците от първа смесена гимназия „Иван Аксаков“ в Пазарджик са в помощ на кооператорите на ТКЗС в с. Говедаре, Пазарджишки окръг, по прибиране на богатата реколта. На снимката: Ученички от единадесети клас помагат на бригадата на Спас Боянов да оронва по 10—11 тона царевица на ден
Снимка *Ив. Андреев*

Дочките Пенка Иванова и Железка Енева от с. Каменец, Ямболски окръг, се съревновават за получаване повече мляко. Първенец е Пенка Иванова. Тя е надонла 21,600 л мляко, но Железка Енева се старее да я достигне

Снимка *М. Николов*

ПРЕВОД

- Well, my friend, I have been waiting for you for an hour already. Where have you been?
- Coming here I met, quite by chance, Radka, to whom you had introduced me the day before yesterday. She started talking about the car her father had bought for her. She had been driving the car for a few days now and she likes it very much.
- All that is very nice but you're going to miss your plane which will take off in a few minutes. Have you got the keys of your apartment which you wanted me to keep until you come back?
- Here they are.
- Where is your friend with whom you'll be traveling?
- He is at the ticket window, verifying the tickets.
- Have you handed in your luggage?
- Yes, I have. However, I had to pay 89 leva extra (in addition).
- Why? What happened?
- All passengers whose luggage exceeds twenty kilograms have to pay an additional fee.
- Is it a twin-engine or a four-engine plane you are going to fly in?
- It is a four-engine plane.
- Come on, let's go. They are announcing over the loud-speaker that the plane is leaving in ten minutes.
- I have to say good-bye to my uncle.
- Who is your uncle?
- The old man with whom Stoyan is talking.

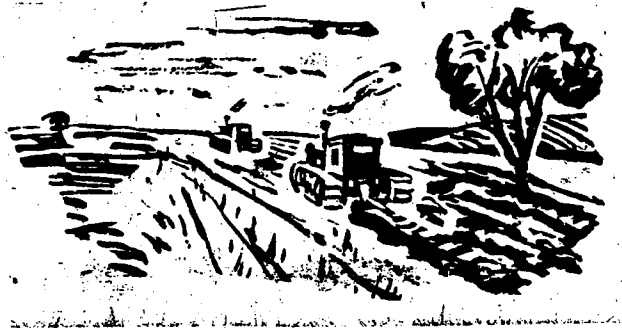
LESSON 66

ВЪПРОСИ

1. Как се чувствуват селяните от село Ягода?
2. Защо са загрижени селяните?
3. Защо нямат спокойствие селяните?
4. Защо се страхуват селяните?
5. Какво може да стане, ако сушата продължи по-дълго?
6. Кои растения на кооператива са горе-долу добре?
7. Защо някои от пораслите царевици не са хубави?
8. Как расте ечемикът?
9. Защо ечемикът не расте хубаво?
10. Каква беше тревата по ливадите?
11. Защо те не можаха да окосят изгорялата по ливадите трева?
12. Как расте слънчогледът край реката?
13. Какво направиха селяните миналата година, за да напояват слънчогледа?
14. Защо расте хубаво слънчогледът край реката?
15. Какви са овощните градини?
16. Какви дръвчета има в овощните градини?

LESSON 66

17. Какво мислят да направят кооператорите с изсъхналите дръвчета?
18. Кога ще засадят те други дръвчета на мястото на изсъхналите?
19. Какъв дъжд може да спаси кооператорите?
20. През кое време на годината има суша в Съединените щати?
21. В коя част на страната обикновено има суша?
22. Кога започва обикновено сушата?
23. Какво става с житните растения, когато сушата продължи?
24. Кога са сухи овощните градини?
25. Какво правят хората, когато в овощните им градини има изсъхнали дръвчета?
26. По кое време на годината ваят най-много дъждове в Съединените щати?
27. Къде ваят най-много дъждове в Съединените щати?
28. Какви житни храни засяват в щата Ви?
29. Кога ги засяват селяните?
30. Къде растат те по-добре: в планините или в долините?

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Change the following sentences using the past active participle as an adjective.

Example: Всички се обърнаха към господина, който влезе.
Всички се обърнаха към влезлия господин.

1. Дъждовете, които паднаха преди няколко дни, помогнаха много на реколтата.

2. Пътниците, които пристигнаха в 9 ч. тази сутрин, отседнаха в хотел "България".

3. Тревата, която е изгоряла от силното слънце, не е хубава за косене.

4. Момчето , което отиде на църква преди два часа, още не се е върнало.

Част II

Преведете на английски:

1. Прибрали се преди малко деца са си легнали вече.

2. Настъпилата от няколко седмици суша не дава никакво спокойствие на загрижените селяни.

3. Влезлите в кръчмата преди няколко минути селяни свалиха кожусите си и, сядайки до печката, започнаха да се грят.

Част III

Record the Reading Text of this lesson by replacing, wherever possible, the past active participle, used as an adjective, with the respective subordinate clause.

РЕЧНИК

Гѳспод	God
чул те Гѳспод!	God hear you!
дрѳвчѳ n.pl. дрѳвчѳта dimin.	small tree
ечемѳк m.	barley
житен, тна, о, и	cereal, wheat
житни растѳния	cereal plants, cereals
житѳ n.pl. житѳ	wheat
загѳвам	to perish
загѳна, е, ах	worried
загрѳжен, а, о, и	to plant
засѳждам	to sow
засадѳ, ѳ, ѳх	farmer
засѳвам	to uproot
засѳя, ѳе, засѳх	to dry (out, up), to wither
земедѳлец m.pl. земедѳлци	member of a cooperative
after numerals - земедѳлеца	mowing
изкоренѳвам	to mow
изкоренѳ, ѳ, ѳх	meadow
изсѳхвам	irrigable
изсѳхна, е, ах	steady rain
кооперѳтор m.	to irrigate
косѳне n.	1. to set in, to begin coming
косѳ, ѳ, ѳх	2. to advance 3. to step on
покосѳ	fruit
ливѳда f.	orchard
напойтелен, лна, о, и	to divert, to deflect
напойтелен дѳжд	to turn yellow
напойвам	to sprout, to come up
напой, ѳ, напоѳх	to grow up, to grow, become
настѳпвам	big, tall
настѳпя, и, ѳх	
овѳшен, шна, о, и	
овѳшна градѳна	
отбѳвам	
отбѳя, е, ѳх	
пожѳлтѳвам	
пожѳлтѳя, ѳе, пожѳлтѳх	
понѳквам	
понѳкна, е, ах	
порѳствам	
порѳсна, е, ах	
порѳстѳ, ѳ, порѳстѳх, е	
порѳсѳл, сла, о, и	

LESSON 66

раста́, е, ях
расте́ние n.

житни расте́ния
реко́лта f.

ръж f. with art. рѣжта́
слънчоглѣд m.

спася́вам
спася́, я́, их
споко́йствие n.

не да́вам ня́кому споко́йствие
су́шата не им да́ва ни́какво
споко́йствие

су́ша f.
та
тазгоди́шен, шна, о, и
трева́ f.

узря́вам
узря́, я́, е, узря́х
ца́ревица f.

чу́дя се, и се, их се
почу́дя се

to grow
plant
cereal plants

crop
rye
sunflower
to save, to rescue

calm, calmness, tranquility
to worry someone
The drought worries them a
lot.

drought
and, so, well
this year's
grass
to ripen, to become ripe

corn, maize
to wonder, to be at a loss,
to marvel, to be amazed

В с. Кутово, Видински окръг, са ожънати 500 дка пшеница по разделния начин. Сега комбайнерите Иван Цветков и Мишо Марков от МТС в с. Грамада вършеят с комбайните „СК-3“ пшеницата

Снимка: Г. Викентиев

Жетба

ШЕ С Т Д Е С Е Т И С Е Д М И У Р О К

L E S S O N 6 7

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Descriptive Imperative

1.

Кой ще почисти стаята днес?
 Да я почисти г-н Д... днес.
 Г-н Д... да я почисти днес.

Кой ще почисти стаята днес?

Да я почисти г-н....
 Г-н... да я почисти.

Кой ще почисти стаята утре?

Да я почистя аз.
 Аз да я почистя.

тя, те, ние, ти, вие,
 войниците, редникът Х...

и т. н.

Кой ще заведе децата на черква?
 Кой ще доведе децата от черква?
 Кой ще се разходи с децата из парка?
 Кой ще занесе учебниците в канцеларията?
 Кой ще донесе тетрадките от канцеларията?
 Кой ще закара автомобила в автомобилната
 работилница?
 Кой ще докара автомобила тук?

и т. н.

Какво да купи Стоян от назара?

Да купи малко зеленчук.
 картофи
 зеле

те, аз, тя, ние, вие, ти

Какво да ти донесе тя от Виена?

те
 той

Как да пътуваме до Варна този път,
с влак или с аероплан?
Къде да отидат децата на курорт това
лято, на море или на планина?

Иван, ние, Елена, аз, ти

и т. н.

2.

Кой ще почисти стаята днес?
Нека я почисти г-н Х...
Нека г-н Х... я почисти.

Кой ще почисти стаята днес?

Нека я почисти г-н Х...
Нека г-н Х... я почисти.

Кой ще почисти стаята утре?

Нека я почистя аз.
Нека аз я почистя.

тя, курсистите, ние, ти
ефрейторът П., ние

Кой ще ми помогне да занеса
тези куфари до таксито?
Как да изпрати тя това писмо,
препоръчано или обикновено?
Къде да отидем довечера, на кино
или на театър?
Кого да поканим този път, Христови
или Петеви?
Къде да отидем това лято, в Германия
или в Съединените щати?
Как да пътувам, с параход или с аероплан?
Кога да покани състудентите си, в събота
или в неделя?
Какво мезе да поднесем: кисели краставички
или кисело зеле?
Какво да приготвят за гостите: печени агнета,
прасенца, пуйки или кокошки?

и т. н.

3.

Кой ще почисти стаята днес?

Да я почисти той.

Нека я почисти той.

Нека да я почисти той.

Нека той да я почисти.

Кой ще почисти стаята днес?

Нека да я почисти той.

Нека той да я почисти.

ние, аз, вие, те, ти, тя,
двамата сержанти, Радка

Кой ще отиде да вземе малко тебешир?

Кой ще купи луканка този път?

Кой да чисти канцеларията идущата
седмица?

Кой да посрещне Георгиеви на гарата?

Кой ще ми закърпи чорапите?

изглади ризите

изпере

зашие

Къде да отидем ние в неделя?

аз

те

тя

той

децата

студентите

Нека да отидем на мач.

на концерт

на опера

на пикник

на екскурзия

на гости у Иван

на жур у Христо

на танцова забава

ва

на село

Кога ще посетим това нощно заведение?

В колко часа да бъде Боян у вас?

да си легнат децата?

да ви повика тя по телефона?

да ти се обади тя по телефона?

ще ми телефонирате?

да бъдат курсистите тук?

LESSON 67

Какво да купи Радка от пазара?

те, той, ти, ние

и т. н.

Нека да купи малко зарзават.
краставици
домати

и т. н.

Да отидеме ли на кино довечера?

той, децата, тя

и т. н.

Нека да отидеме.

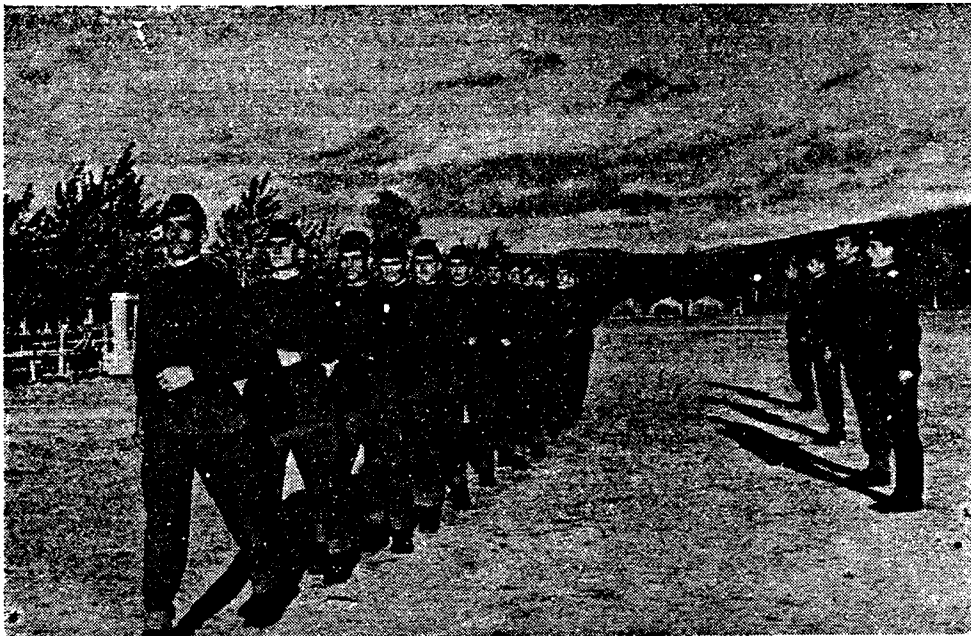
Стоян да изпрати ли това писмо
препоръчано?

Да се върнат ли за вечеря?

Да отидем ли на мач тази неделя?

и т. н.

Маршовата стъпка на бойците от взвода е стегната и твърда

За вярна служба на Родината

Народ и армия заедно

Вълнуващ момент. Редник Петров целува бойното знаме!
Снимка А. Сагов

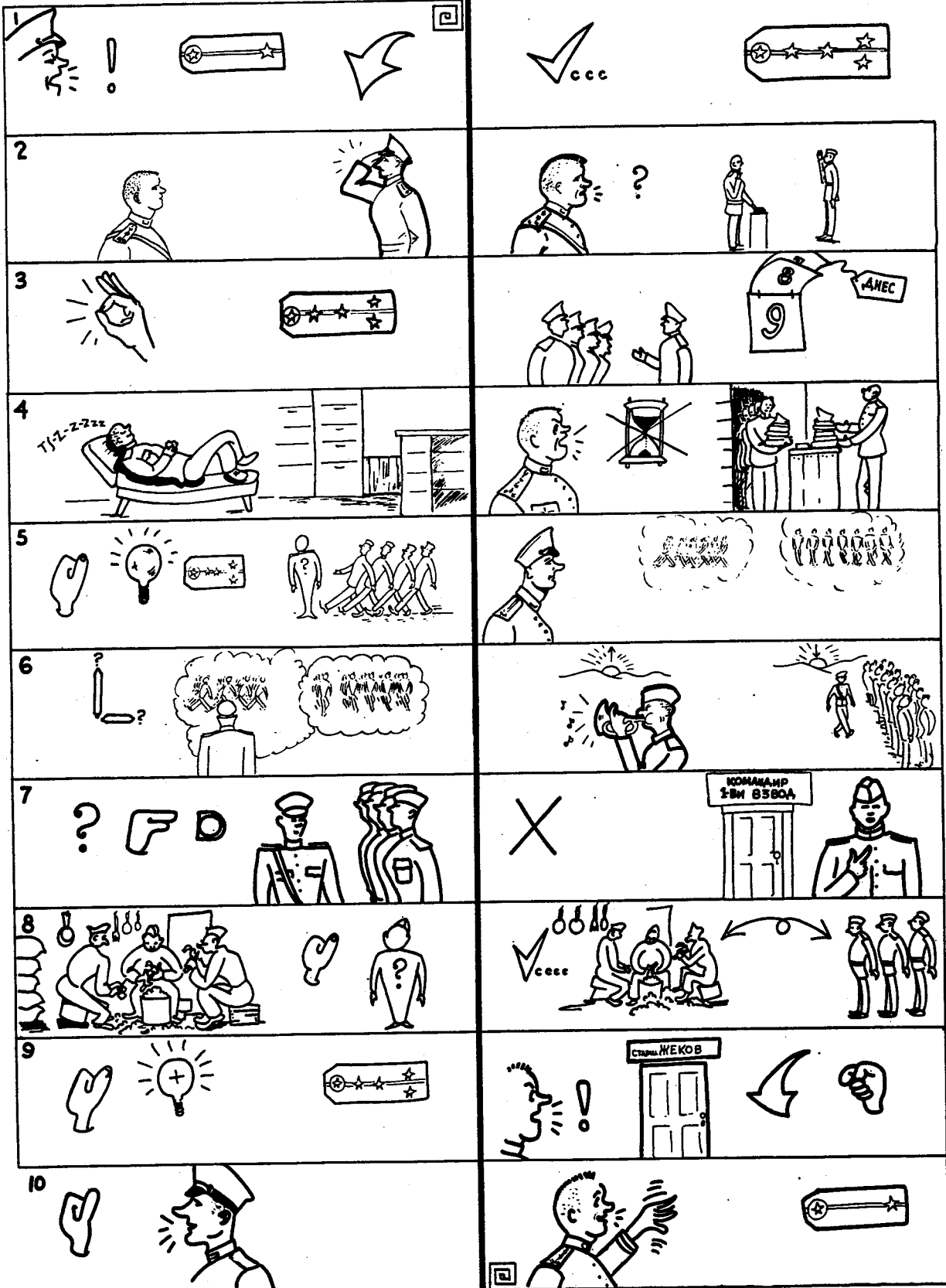
След клетвата сърдечна майчинска целувка!

Заклех се!

Снимки Ив. Камберов

LESSON 67

ПОДГОТОВКА ЗА КЛЕТВА

Капитан Петров
Редник Ташев

- Да дойде лейтенант Христов!
- 5 - Слушам, другарю капитан.

Лейтенант Христов
Капитан Петров

- Заповядайте, другарю капитан.
- Как върви подготовката за клетвата, другарю лейтенант?
- 10 - Добре, другарю капитан.
- Нека всички да облекат новите си униформи за прегледа в другиден!
- Старшината на ротата не ги е раздал още.
- Кажете му, да ги раздаде веднага.
- 15 - Слушам, другарю капитан. Кой ще подготвя ротата за тържествения марш?
- Лейтенант Щъркелов ще я подготвя.
- Когато ще провежда лейтенант Щъркелов строевата подготовка?
- Ще я провежда един час сутрин и един час следобед.
- 20 - Вие ли ще извършите прегледа?
- Не, ще го извърши командирът на първи взвод.
- Няколко млади войника са наряд в кухнята. Да ги заместят ли със стари¹ войници?
- Да, заместете ги!
- 25 - Слушам, другарю капитан.
- Нека да се яви при мен старшина Жеков!
- Веднага ще му предам, другарю капитан.
- Свободен сте другарю лейтенант!
- Слушам.

¹ стар - senior

LESSON 67

ГРАМАТИКА

THE DESCRIPTIVE IMPERATIVE

The descriptive imperative is formed with the particle НЕКА or ДА or the combination НЕКА ДА plus the present tense of the verb.

It is used for all persons and numbers to express an order, a wish or a request, and it is equivalent to the English "let me", "you should", "have him", "let's", "you ought to", "have them", etc. followed by the main verb.

I. AFFIRMATIVE FORM

Imperfective Aspect

не́ка пи́ша
не́ка пи́шеш
не́ка пи́ше

да пи́ша
да пи́шеш
да пи́ше

не́ка да пи́ша
не́ка да пи́шеш
не́ка да пи́ше

не́ка пи́шем
не́ка пи́шете
не́ка пи́шат

да пи́шем
да пи́шете
да пи́шат

не́ка да пи́шем
не́ка да пи́шете
не́ка да пи́шат

Perfective Aspect

не́ка напи́ша
не́ка напи́шеш
не́ка напи́ше

да напи́ша
да напи́шеш
да напи́ше

не́ка да напи́ша
не́ка да напи́шеш
не́ка да напи́ше

не́ка напи́шем
не́ка напи́шете
не́ка напи́шат

да напи́шем
да напи́шете
да напи́шат

не́ка да напи́шем
не́ка да напи́шете
не́ка да напи́шат

II. NEGATIVE FORM

нека не пиша
нека не пишеш
нека не пише

да не пиша
да не пишеш
да не пише

нека да не пиша
нека да не пишеш
нека да не пише

нека не пишем
нека не пишете
нека не пишат

да не пишем
да не пишете
да не пишат

нека да не пишем
нека да не пишете
нека да не пишат

Examples:

Да дойде лейтенант Хайдүтов!
Нека дойде лейтенант Хайдүтов!
Нека да дойде лейтенант Хайдүтов!

Have (let) Lieutenant Haydutov
come.

Нека всички облекат новите си
униформи за прегледа!

Have them all (they all should)
put on their new uniforms
for the inspection.

Да ги раздаде веднага!

Have him distribute them immedi-
ately.

Нека лейтенант Щъркелов упражни
ротата!

Let Lieutenant Shterkelov drill
the company.

Да проведе упражненията след
утринна заря!

Have him conduct the exercises
after reveille.

Нека да отидем на кино довечера.

Let's go to the movies tonight.

Нека изядат още по едно кисело
мляко!

They each should have another
helping of yoghurt.

Нека да остана в къщи.

Let me stay at home.

LESSON 67

Да научите уроците си най-напред,
а после да играете!

You ought to learn your lessons first and then play.

Да ми донесеш обувката!

You should bring my shoes.

Нека влезе госпожица Пенева!

Have Miss Peneva come in.

Very often the descriptive imperative forms are preceded by the exclamation particles я or хайде which cannot be translated into English literally. These particles intensify the order, wish, or request.

Examples:

Я нека се яви старшината Жекков
при мен!

Have First Sergeant Jekoff
come to me.

Я нека да не се мае!

He shouldn't loiter.

Хайде да видим кой е по-силен.

Let's see who is stronger.

Хайде нека отидем на кино.

Let's go to the movies.

Я да напише веднага домашната
си работа!

Have him write his homework
immediately.

In unstressed position the subject is placed after the verb.

Нека влезе Иван!

Нека да влезе Иван!

If stressed the subject follows нека.

Нека Иван влезе!

Нека Иван да влезе!

Note:

The short objective and reflexive pronouns are placed immediately before the verb:

Нека /да/ се върнат веднага!

Нека /да/ му я даде!

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Descriptive Imperative

1.

Кой ще извърши прегледа?

Да го извърши командирът
на първи взвод.
Нека го извърши.....
Нека да го извърши.....

Кой ще упражни ротата в тържествен
марш?

Кой ще проведе упражненията?

Кой да упражни ротата в колона?
в разгънат строй
в маршировка

Кой да произведе стрелбата с пушки?
с картечници
с винтовки
с пистолети

Кой ще произведе отделъонните учения?

Кой да проведе упражненията след утринна
заря?

Кой да проведе упражненията преди вечерна
проверка?

Старшината да замести ли с редници младите
войници, които са наряд в готварницата?

Да се яви ли старшината Жеков при вас?

2.

Кой да пригответи ниш кебап този път?
гювеча
кебапчетата
кюфтетата
пърколите

Мария да го пригответи.
Нека Мария го пригответи.
Нека да го пригответи Мария

ние, той, вие, те, ти,
аз

и т. н.

Кой ще почисти канцеларията?
Кой ще заведе децата на зъболекар?
Кой да реже дърва за огъня?
събере
Кой ще опъне палатката?
Кой да забие колчетата?
Кой да организира пикника този път?
Кой ще отиде на лов тази събота?

и т. н.

3.

Къде да отидеме на курорт това
лято, на село или на море?

Стоян, ти, Елена и Радка, аз
вие, ние

и т. н.

Как да пътуваме до Съединените
щати: с параход или с аероплан?
Какво да купят от пазара?
Кого да поканим на жура?
Какво мезе да приготвят за жура?
Кога ще отидем на гости у Цаневи?
Какво да правим довечера?
Кога ще тръгне той за София?
В кой хотел да отседне?
Докога ще остане той там?
Какво да следва в Софийския университет?

4.

С параход ли ще пътуваме този път?

той, ти, тя, вие, те

Да, нека пътуваме с параход.

Не, да не пътуваме с параход,
нека не.....

нека да не.....

да пътуваме с аероплан.

нека

нека да

За какво да се абонираме, за
вестник или за списание?
Къде да вечеряме: в къщи или в
ресторант?
Кога да публикуват това обявление във
вестника: в четвъртък или в
петък?
Къде да те чака той: в университета
или в кафене "България"?
Да телеграфираме ли на Христови или
да им телефонираме?
С каква пломба да ми пломбира предния
зъб, с златна или с порцеланова?

Деснофлангови асистент на бойното знаме с първенецът на полковата школа за сержанти Иван Иванов

ЧЕТИВО

Няколко месеца след като постъпят на служба, всички млади войници в България полагат клетва. Много и разнообразни са занятията, които те имат през тези няколко месеца, за да свикнат с военния живот. Те полагат клетва пред знамето и пред командира на полка или пред по-висши командири - командира на дивизията или командира на армията.

Всеки командир на рота подготвя добре своите войници за клетва. Старшините обучават ротите си в маршировка. Те правят това обикновено в часа по строева подготовка. Те учат войниците да отговарят на поздравите на висши командири. Подготовката не е лесна, но всеки се старае много, защото иска да се представи добре пред висшите си командири.

Няколко дена преди клетвата старите войници поставят знамена по сградите на казармата. Денят, в който младите войници полагат клетва, е голям празник за всеки полк. В този тържествен ден всички стари войници, сержанти и офицери носят ордена и медалите, които са получили за добра служба или храброст. Младите войници са строени на плаца на полка, а наоколо има много гости. Младите войници казват думите на тържествената клетва. Един по един те преминават под знамето, целуват го и високо произнасят думите "Заклех се!". Най-висшият командир поздравява заклелите се войници. След това под звуците на музиката ротите минават в тържествен марш пред командира и гостите.

След тържествената част започва празнуване. По плаца човек вижда групи от войници, които разговарят със своите родители, близки, приятели или любими. Под звуците на музиката на полка започват хора и ръченици. На всякъде поздравления, шум и игри. Следобед младите войници отиват в градски отпуск.

Всички си спомнят за този хубав ден - младите войници, които полагат клетва, родителите им, близките им, както и командирите им.

ПРЕВОД

- Haven't you told anyone about the picnic?
- I told someone, but I don't remember whom. I have been pretty busy lately. Every day I had to go on business to the Ministry of the Interior.
- Big deal! Nevertheless, you could phone everyone.
- I'm sorry. I'll tell my wife to remind me of that tonight.
- How was the trip to Boyana last Sunday?
- We had a wonderful time. Georgievs, who bought a new car last week, brought pork chops. After we barbecued (roasted, baked) them, we ate them all. They were very tasty. For dessert we had cold watermelon. There is a meadow by the stream. We lay on the grass, basked in the sun, bathed in the cold water of the brook.
- That's why you've got such a nice tan. It seems that you've put on some weight. I want to put on weight, but I cannot. I tried a few times, but I didn't succeed.
- Well, don't worry. Come with me on a picnic a few times, and you'll see.
- I'll do that. Have you seen any of our friends lately?
- No, I haven't seen anyone. Well, I'm starved. Let's go into that restaurant which is at the corner of the square. I have eaten a few times there. They have a wonderful wine kebab.
- I don't feel like eating now, but I'll accompany you because I feel very much like drinking something.
- O.K., let's hurry up.

ВЪПРОСИ

- А.
1. Какво искал да знае капитанът от лейтенанта?
 2. Как вървяла подготовката за клетвата?
 3. Какво трябвало да направят всички за прегледа?
 4. Защо не били получили новите униформи за прегледа?
 5. Защо старшината не бил раздал още новите униформи?
 6. Кой трябвало да подготви ротата за тържествен марш?
 7. Как трябвало да подготви ротата лейтенант Щъркелов?
 8. Кога трябвало той да проведе подготовката?
 9. Кой щял да извърши прегледа?
 10. Къде били наряд няколко млади войника?
 11. Защо лейтенантът трябвало да замести младите войници със стари войници?
 12. Кой трябвало да се яви пред капитана?
- В.
1. Кога полагат клетва войниците в България?
 2. Защо са много и разнообразни занятията, които младите войници имат, преди да положат клетва?
 3. Пред кого полагат клетва младите войници?
 4. Защо полагат клетва войниците?
 5. Какво прави всеки командир на рота?
 6. Какво правят старшините на ротите?
 7. Кога подготвят обикновено старшините ротите си?

8. На чии поздрави учат те войниците да отговарят?
9. Защо всеки се старае много?
10. Какво правят старите войници няколко дена преди клетвата?
11. Какво носят всички стари войници, сержанти и офицери в деня на клетвата?
12. Как полагат клетва младите войници?
13. Кой поздравява заклелите се войници?
14. Какво правят ротите, след като младите войници са положили клетва?
15. Какво започва след тържествената част?
16. Какво вижда човек по плаца?
17. С кого разговарят младите войници?
18. Какво правят войниците и техните гости под звуците на музиката на полка?
19. Какво вижда човек навсякъде?
20. Защо всеки си спомня за този хубав, тържествен ден?
21. Къде отиват младите войници след това?

На хоро

LESSON 67

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

1. Let him put on his new uniform for the inspection.
2. Have them replaced by privates 1st class.
3. They shouldn't loiter too much! Have them appear before the captain this afternoon.
4. Let Lieutenant Stoyanov conduct the exercises.
5. You're dismissed, comrade sergeant.
6. Let's go. We haven't got much time.

Част II

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Запишете отговорите на въпроси 10 - 19!

РЕЧНИК

<p> армия f. близък m. /близка f. близки pl./ вдругиден, други ден взвод m. pl. взводове aft.num. взвода вйш, а, о, и готварница f. </p>	<p> the armed forces close relative or friend the day after tomorrow platoon high, high ranking kitchen, usually at a mili- tary camp or post, in a boardinghouse, etc. </p>
<p> група f. дивизия f. други ден, вдругиден дума f. заклевам се закълна се, е се закълнах се, заклех се закълнал се, заклел се замествам /заместям/ заместя, и, их заповядайте! </p>	<p> group division the day after tomorrow word to swear, to vow, to take an oath </p>
<p> заповядайте, другарю капитан! заря f. </p>	<p> to replace, to take somebody's place mil. At your service! It is used when a military person is re- porting to his superior. (Lt X) reporting, comrade captain a strong bright light at the horizon at sunrise or sunset mil. reveille sound </p>
<p> утринна заря звук m.pl. звукове, (poet.) звуци aft.num. звука под звуците на музиката ключар m.with art. ключарят </p>	<p> by the sound of the band (door) keeper mil. quartermaster column beloved, darling, sweetheart to dawdle, to potter, to busy oneself in an aimless fashion </p>
<p> колбна f. любим m. /любима f. любими pl. / мая се, мае се, маях се </p>	<p> medal mil. special duty, KP mil. decoration </p>
<p> медал m. наряд m. орден m. </p>	<p> medal mil. special duty, KP mil. decoration </p>

LESSON 67

по

по време на
едін по едін
подгѳтвям
подгѳтвѳя, и, их
подгѳтѳвка f.
поздравлѳние
предѳвам
предѳм, дадѳ
предѳдох, дадѳ
предстѳвам се
предстѳвѳя се, и се, их се
провѳждам
провѳдѳ, ѳ, провѳдох, ѳ
произнѳсям
произнесѳ, ѳ, ѳсох, ѳсе
разговѳрям се /с/
разговѳря се, и се, их се
разгѳнат, а, ѳ, и
разгѳнат строй
раздѳвам
раздѳм, раздадѳ
раздѳдох, раздадѳ
свобѳден, дна, ѳ, и
свобѳден сте
сврѳзка f.
слѳшам
слѳшам, другѳрю капитѳн!

строй m.pl. стрѳве
разгѳнат строй
под строй
тържѳствен, а, ѳ, и
тържѳствен марш
хрѳбрѳст f.
with art. хрѳбрѳстѳ
целѳвам
целѳна, ѳ, ах

1. during 2. by
during the time of
one by one
to prepare

preparation
congratulation
to tell, to notify, to deliver
to hand over

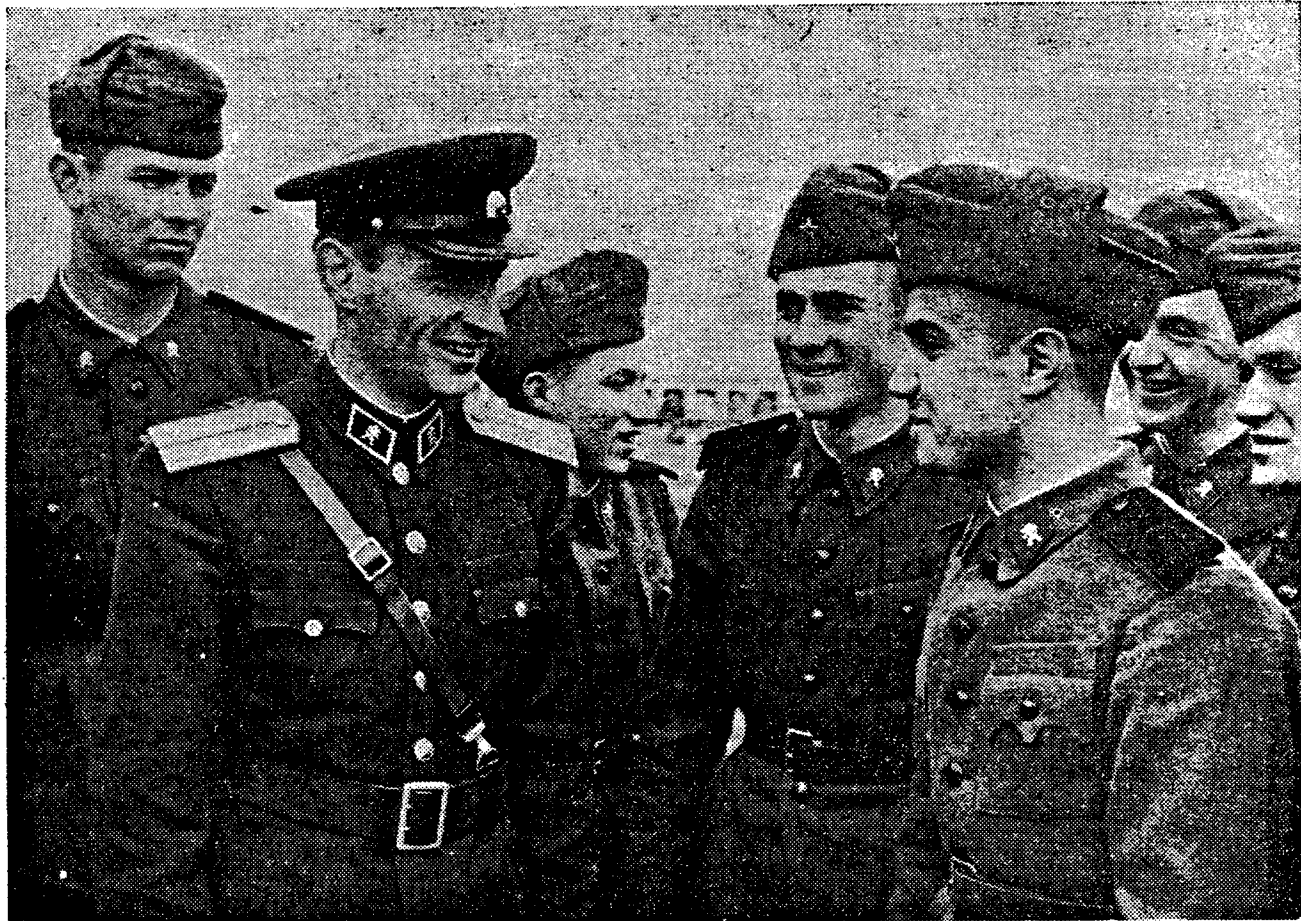
to present oneself, to introduce
oneself
to conduct, to hold, to carry
out
to pronounce

to converse (with), to talk
(with)
unfolded, unwrapped
line formation, open formation
to distribute, to hand out

free
mil. you're dismissed
orderly
mil. answer to an order: Yes, sir,
Yes, comrade captain. Yes, sir.

regime, system: mil. formation, line
open formation, line formation
in formation
festive, solemn
ceremonial march
bravery, courage, valor
to kiss

Приятни са кратките почивки при занятията. През това време командирът на взвода се запознава със своите бойци, дава им ценни съвети. *На снимката:* лейтенант Стефан Швейдов води разговор с редник Крум Петров, дошъл в казармата от завода за огнеупорни материали край гара Елин Пелин

Снимка А. Савов

ШЕСТИДЕСЕТ И ВОСЬМИ УРОК

LESSON 68

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Special Negative Forms of the Imperative

1.

Христо, ти пушиш много.
 Не пуши толкова много!
Недей пуши толкова много!

Не чети този роман!
 Недей чете този роман!

Не пиши сега!
 Недей писа сега!

Не пуши толкова много!
 Не чети този роман!
 Не пиши сега!
 Не купувай тази връзка!
 Не идвай късно на училище!
 Не закъснявай!
 Не отивай на жура!
 Не пей сега!
 Не се грей на огъня от толкова
 близу!
 Не гуляй до късно!
 Не режи дърва сега!
 Не бързай толкова!
 Не мажи лицето си с крем!

Недей пуши толкова много!
 Недей чете този роман!
 Недей писа сега!
 Недей купува тази връзка!
 Недей идва късно на училище!
 Недей закъснява!
 Недей отива на жура!
 Недей пия сега!
 Недей се грее на огъня от
 толкова близу!
 Недей гуля до късно!
 Недей рязва дърва сега!
 Недей бърза толкова!
 Недей маза лицето си с крем!

2.

Не бързайте толкова!
 Недейте бърза толкова!

Не пейте тази песен!
 Недейте пия тази песен!

Не бързайте толкова!

Недейте бърза толкова!

LESSON 68

Не пейте тази песен!
Не пишете сега!
Не режете тези дърва!
Не си лягайте късно!
Не се безпокойте!
Не гуляйте толкова!
Не закъснявайте толкова често!

Не заграждайте градината с ограда!
Не занасяйте дрехите на химическо
чистене!
Не се бавете!
Не говорете толкова много!

и т. н.

3.

Не пиши вече!
Недей писа вече!
Стига писа!

Не пиши вече!
Не чети вече!
Не пей вече!
Не режи дърва вече!
Не яж повече!
Да не пишеш повече!
Хайде ставай! Не лежи повече!
Не пери ризите вече!
Не чакай повече!

и т. н.

4.

Не пишете вече!
Недейте писа вече!
Стига писахте вече!

Недейте писа вече!
Недейте танцува вече!
Не купувайте повече от тия
ябълки!

Недейте пия тази песен!
Недейте писа сега!
Недейте ряза тези дърва!
Недейте си ляга късно!
Недейте се безпокой!
Недейте гуля толкова!
Недейте закъснява толкова
често!

Стига писа!
Стига чете!
Стига пия!
Стига ряза дърва!
Стига яде!
Стига пи!
Хайде ставай! Стига лежа!
Стига пра ризите!
Стига чака!

Стига писахте!
Стига танцувахте!
Стига купувахте от тия
ябълки!

Не закъснявайте вече!
 Не режете вече дърва!
 Недейте яде повече!
 Не пийте вино вече!

Стига закъснявахте!
 Стига рязахте дърва!
 Стига ядохте!
 Стига пихте вино!

и т. н.

5.

Нека той да не пие повече вино!
 Стига е пил вино!
 Нека тя да не пие повече!
 Стига е пила!
 Нека детето да не пие повече мляко!
 Стига е пило мляко!

Нека той да не пие повече!
 Нека тя да не пие повече!
 Нека детето да не пие повече!
 Нека момичето да не играе вече!
 Той да не се бави повече!
 Тя да не идва вече късно в къщи!
 Момчето да не пее повече!
 Той да не си ляга късно вече!
 Тя да не спи повече!
 То да не яде повече!
 Той да не чете вече!
 Нека тя да не пише вече!

Стига е пил!
 Стига е пила!
 Стига е пило!
 Стига е играло момичето!
 Стига се е бавил!
 Стига е идвала късно в къщи!
 Стига е пяло!
 Стига си е лягал късно!
 Стига е спала!
 Стига е яло!
 Стига е чел!
 Стига е писала!

и т. н.

6.

Нека не режа дърва повече!
 Стига съм рязал /а,о/ дърва!

Да не режеш дърва вече!
 Стига си рязал /а,о/ дърва!

Да не режете дърва вече!
 Стига сте рязал /а,и/ дърва!

Да не режем дърва повече!
 Стига сме рязали дърва!

Нека не режат дърва вече!
 Стига са рязали дърва!

Нека не режа дърва повече!
 Да не режеш дърва повече!
 Да не режем дърва вече!
 Да не режете дърва вече!
 Да не режат дърва повече!
 Нека курсистите да не пишат вече!
 Нека не говоря вече!
 Да не ядеш повече!
 Нека не се печем вече на слънце!
 Да не обядват вече в ресторант!
 Да не ходиш повече на кино!
 Нека да не пия вече!
 Да не четеш вече!
 Тя да не става късно вече!

Стига съм рязал /а,о/ дърва!
 Стига си рязал /а,о/ дърва!
 Стига сме рязали дърва!
 Стига сте рязал /а,и/ дърва!
 Стига са рязали дърва!
 Стига са писали курсистите!
 Стига съм говорил /а,о/!
 Стига си ял /а,о/!
 Стига сме се пекли на слънце!
 Стига са обядвали в ресторант!
 Стига си ходил на кино!
 Стига съм пил, а!
 Стига си чел, а!

и т. н.

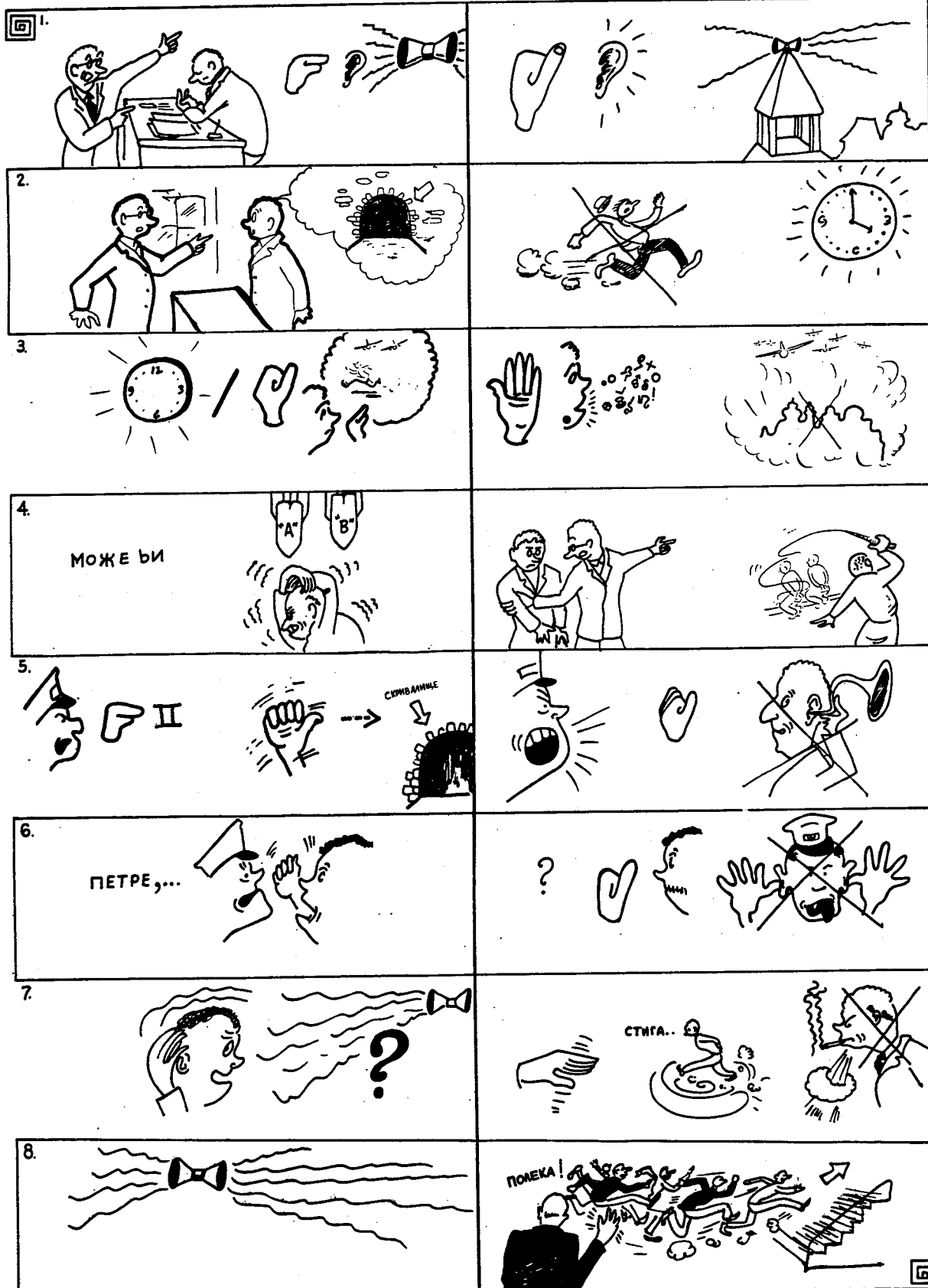

На хоро

Масата е сложена

LESSON 68

ПРОБНА ВЪЗДУШНА ТРЕВОГА

5 /Борис и Петър, работят в
Министърството на външните работи.
Уврат виещата сирена на противовъздушната отбрана.
Правят учебна тревога./

Борис
Петър

- 10 - Петре, стига си се майял! Не чуваш ли сирената?
- Чувам я, и още как. До гуша ми е дошло от тези
пробни въздушни тревоги.
- Стига си говорил. Хайде да вървим в скривалището!
- Недей бърза толкова! Има време.
- 15 - Има време, амá представям си как ще бягаш, ако това
е истинска тревога.
- Няма да има война скоро.
- Може би. Страхът от атомните и водородните бомби
е голям.
- Хайде да вървим сега, че иначе пак ще ни накажат.
- 20 /След няколко минути те слезат в подземното скривалище
на Министърството. То е вече пълно със служещи.
Дежурният от противовъздушната отбрана се
обръща към Борис и Петър, които са още в коридора./

Дежурният
Петър

- Ей, вие двамата, недейте се баби из коридора!
Влизайте в скривалището!
- Недейте вика толкова! Чухме Ви.

Борис
Петър

- Петре, недей се разпраща!
- Как да му мълчиш на такъв човек! Стига си е придавал важност!

/Двѣмата влизат в скривалището. След известно време./

Борис
Петър

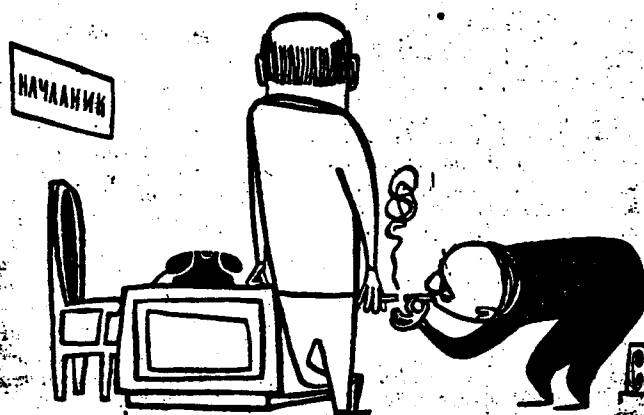
- Хайде бе, няма ли да свирят отбой?
- Успокой се де, Борисе. Стига си се нервирал и недей пуши толкова!

40 /Дават отбой. Всички бързат да излязат./

Дежурният

- Полѐка, другари! Недейте бърза и стига сте се блѐскали!

-
- 8. стига си се майл = Stop taking your time; stop fooling around.
 - 9. и още как = And how!
 - До гуша ми е дошло от.... = I am fed up with
 - 12. Има време = there is enough time.
 - 16. Няма да има война скоро = There won't be any war soon.
 - 19. Иначе пак ще ни накажат = otherwise they'll punish us again, otherwise we'll be punished again. Sometimes, when the third person plural form of the Bulgarian verb is used without the pers. pronoun "ТЕ", the idea expressed doesn't refer to any particular person: казаха ми = "They" told me, somebody told me, I was told.

Серьезность

ГРАМАТИКА

SPECIAL NEGATIVE FORMS OF THE IMPERATIVEINFINITIVE

In English "to go", "to have", "to eat", "to think" are infinitives.

In Bulgarian the infinitive form is usually the same as the third person singular, past tense, imperfective aspect.

Examples:

	<u>1st Group</u>	<u>2nd Group</u>	<u>3rd Group</u>
Present tense:	пи́ша I write	хо́дя I walk	стре́лям I shoot
Past tense (1st person):	пи́сáх I wrote	хо́ди́х I walked	стре́лях I shot
Past tense (3rd person and <u>infinitive</u>):	пи́сá he wrote <u>to write</u>	хо́ди he walked <u>to walk</u>	стре́ля he shot <u>to shoot</u>

Usage:

The usage of the infinitive is limited mainly to some special negative forms of the imperative.

NEGATIVE IMPERATIVE

Negative order may be expressed in different ways:

1. With the negative particle не (not) plus the imperative form of the imperfective aspect.

Examples:

Не дава́й па́ри на то́зи чо́век!

Don't give money to this man!

LESSON 68

Не пишете с червено мастило! Don't write with red ink!

(For more examples see Vol.II, pp 210-212, and Vol.V, pp 50-51.)

2. With the auxiliary imperative form недей (don't) for 2nd person singular and недейте (don't) for 2nd person plural plus the infinitive.

Examples:

Недей говори толкова много!	Don't speak so much!
Недейте се бави, момци!	Don't be late, boys!
Недейте пуши толкова!	Don't smoke so much!
Недей се разправя!	Don't argue!
Недей ми казва какво да правя!	Don't tell me what to do!
Недей бърза толкова много!	Don't be in such a hurry!
Недейте пи всяка вечер!	Don't drink every night!
Недейте вика толкова!	Don't shout so much!

3. With the impersonal form стига (stop) plus past indefinite tense imperfective aspect of a verb for all persons and numbers.

Examples:

Стига си говорил /а,о/!	You should stop talking.
Стига сте яли и пили!	You should stop eating and drinking.
Стига е пял /а,о/!	You (she,it) should stop singing.

Стѝга са писáли!	They should stop writing.
Стѝга сте се блѝскали!	Stop pushing! Stop jostling!
Стѝга сме разпáвяли!	We have to stop talking!
Стѝга си е придáвал вáжност!	He should stop putting on airs!

4. With the impersonal form стѝга (stop) plus past tense imperfective aspect of a verb (used only for the 2nd person singular and plural).

Examples:

Стѝга приказва глúпости!	Stop talking nonsense!
Стѝга писáхте!	Stop writing!
Стѝга се разпáвя!	Stop arguing!
Стѝга говорѝ!	Stop talking!
Стѝга се блѝскахте!	Stop pushing!

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Special Negative Forms of the Imperative

1.

Г-н А., кажете на Стоян да не се бави из коридора!

Стояне, недей се бави из коридора!

Г-н Б., кажете на г-н Х. да не си придава важност!

Г-н Х., недейте си придава важност!

Г-н П., кажете на Иван /г-н Иванов/
 да не дрънка глупости!
 да не пише писма сега!
 да не чете това списание!
 да не се блъска!
 да не се мае повече!
 да не пее вече!
 да не играе на карти до късно!
 да не реже тези сухи дърва!
 да не се нервира толкова много!
 да не му мълчи на такъв човек!
 да не се разправя повече с дежурния!
 да не държи изпит сега!

и т. н.

2.

Г-н Х., кажете на Стоян /г-н Стоев/
 да не пие вино вече!
 да не пере вече сам ризите си!
 да не пише домашната си работа с молив вече!
 да не се мае повече!
 да не говори глупости повече!
 да не дрънка такива глупости вече!
 да не стои в коридора повече!
 да не мълчи повече, но да разправи урока!

Стояне, стига пи вино!
 Г-н Стоев, стига пихте вино!

да не си придава важност повече!
 да не се нервира вече!
 да не лежи вече, ами да стане веднага!
 да не си маже тялото с този крем вече!
 да не държи края на платницето повече!

и т. н.

3.

Нека той да не пие повече мляко!

тя, то, те, аз, ние, вие,
 ти

Стига е пил мляко!

А.: Нека тя да не пие
 повече мляко!

В.: Стига е пила мляко!

Нека да не се блъскат толкова!
 Да не бързаме вече!
 Тя да не пише повече до късно през
 нощта!
 Да не ядеш вече от тази луканка!
 Да не се маете повече, че се стъмва.
 Нека тя да не дрънка повече, че ще я
 накажат.
 Нека да не се бавят повече, ами да
 слезат веднага в подземното скрива-
 лище!
 Да не правиме учебни тревоги повече!
 Нека не се разправям с дежурния от
 противовъздушната отбрана!
 Тя да не му мълчи на такъв човек,
 който си придава важност!
 Той да не си придава важност повече,
 че никой няма да иска да говори с
 него.
 Нека тя да не се страхува толкова
 от атомни и водородни бомби, поне-
 же няма да има война.
 Да не викаш толкова много, че не съм
 глух!
 Да не режат дърва вече! Има доста-
 тъчно.

и т. н.

и т. н.

ЧЕТИВО

Борис и Петър работели в Министерството на външните работи. Борис работел там от няколко години, а Петър бил на служба само от няколко месеца. Те работели в една и съща стая. Борис бил добър служащ, бърз във всичко. Началниците му били много доволни от него. Петър пък бил много бавен. Никак не му се работело. Все си мислел за други работи. Постоянно приказвал за футболни мачове, за филми, за момичета, за игра на карти, за танцови забави и др. На Борис му било дошло вече до гуша от всичко това. Решил да помоли началника си да го премести в друга стая.

Един ден, както двамата работели, сирената на противовъздушната отбрана почнала да вие. Правели учебна тревога. Борис скочил бързо от стола си, взел със себе си известни документи и тръгнал за подземното скривалище на министерството. Петър продължавал да седи на стола си. Като че ли не чувал виещата сирена. Борис се нервирал много. Обръщайки се към Петър, той му казал да не се мае, ами да побърза. Говорейки за евентуална война, те слезли в подземното скривалище на Министерството на външните работи.

Скривалището било вече пълно със служащи. Дежурният от противовъздушната отбрана видял, че Борис и Петър били още в коридора. Той, придавайки си важност, грубо им казал да влязат веднага в скривалището. Петър се ядосал и почнал да се разправя с дежурния. Борис обаче го хванал за ръката и двамата влезли в скривалището.

След известно време дали отбой. Всички започнали да бързат и да се блъскат, за да излязат по-бързо от скривалището. След като се прибрали по стаята си, всички продължили работата си.

ПРЕВОД

- What are you going to do tonight?
- I'll stay home. I have a toothache.

- What is happening with you? Last month you had a very bad cold. Last week your throat hurt. A few days ago your eyes were inflamed, especially your left eye. The day before yesterday your ears were aching, especially your right ear. And now you have a toothache.
Come on, let's go to the movies tonight. You'll feel better.

- What is on tonight?
- Two very good films.

- Are they Russian films?
- No. One is French, the other - German. You can speak German, can't you?

- Well, I was speaking German quite well when I was in Western Europe, but I have forgotten most of the words and the grammar. I haven't spoken German at all lately. Do you understand French?
- I thought that I did, but yesterday I met a Frenchman who couldn't say a word in Bulgarian. He asked me a few questions, but I couldn't understand him at all.

- Listen, if you want, we can go either to the movies or to a concert. An Italian singer is giving a concert tonight. He is a very good singer, one of the best in the world.
- How much are the tickets? I haven't got any money.

- Don't worry. I'll loan you some money.
- Thanks, you are a real pal.

ВЪПРОСИ

1. Къде работят Борис и Петър?
 2. Какво чуват те?
 3. Защо вие сирената?
 4. Защо се мае Петър?
 5. Какво си представя Борис?
 6. Защо Борис и Петър мислят, че няма да има война скоро?
 7. Защо трябва да побързат да слезат в скривалището?
 8. Къде слизат те след няколко минути?
 9. Кой се обръща към Борис и Петър в коридора?
 10. Защо дежурният се обръща към двамата служаци в коридора?
 11. Защо Петър почва да се разправя с дежурния?
 12. Кой си придава важност?
 13. Защо се нервира Петър?
 14. Какво правят всички служаци, след като дават отбой?
 15. Какво вика дежурният на служащите, когато те излизат от скривалището?
-
1. Къде работели Борис и Петър?
 2. Откога работели Борис и Петър в Министерството на външните работи?
 3. Какъв служащ бил Борис?

4. Защо началниците били много доволни от Борис?
5. Защо Петър не бил добър служащ?
6. За какво приказвал Петър постоянно?
7. Какво решил да направи Борис?
8. Защо Борис решил да помоли началника си да го премести в друга стая?
9. Какво станало един ден, когато двамата работели?
10. Защо сирената на противовъздушната отбрана почнала да вие?
11. Какво направил Борис, като чул виещата сирена на противовъздушната отбрана?
12. Какво продължавал да прави Петър?
13. Защо Борис се нервирал много?
14. Какво казал Борис, обръщайки се към Петър?
15. За какво говорили те, слизайки в подземното скривалище?
16. Говорейки за една евентуална война, какво направили двамата служащи?
17. Кой видял, че Борис и Петър били още в коридора?
18. Какво направил дежурният , като видял, че двамата били още в коридора?
19. Защо Петър се ядосал?
20. Какви хора не обичал Петър?
21. Защо Петър почнал да се разправя с дежурния?
22. Какво направил Борис?
23. Какво започнали да правят всички, като дали отбой?

24. Защо всички започнали да бързат и да се блъскат, след като свирили отбой?
25. След като се прибрали по стаите си, какво продължили да правят всички?

Командирът на отделение младши сержант Йорданов показва на бойците от отделението си как се преодо-
лява заразен участък

Снимка А. Савос

LESSON 68

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

1. Stop talking such nonsense.
2. She should stop arguing with this man.
3. Don't be in such a hurry.
4. They should stop pushing (jostling).
5. Stop rubbing it in. I am not deaf.
6. The boy should stop playing in the yard.
It's raining.
7. You should stop shouting.
8. She ought to stop working in the Ministry of Foreign Affairs.
9. Don't be so quiet (silent), my boy. Say something.
10. I should stop working so late. I have been very tired lately.
11. Stop showing off.
12. She should stop being so nervous.
13. We ought to stop baking in the sun.

Част II.

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Запишете отговорите на въпроси 1 - 12 на магнитофонна лента!

РЕЧНИК

áтомен, áтомна, о,и
блѣскам се

вáжност f.with art.важността
придáвам си вáжност

водорóден, дна, о,и
вѣншен, вѣшна, о,и

Министѣрство на вѣшните
рáботи
глúпост f.with art.глúпосттá
глúпости pl.
дрѣнкам глúпости

глух, а,о,и
грúбо adv.

дежýрен, рна, рно, рни
др., и др. от дрúги
дрѣнкам

подрѣнкам
стíга дрѣнка глúпости

евентуáлен, лна, о,и
като че ли
мълчá, ѝ, áх

помълчá
как да му мълчá /йш,й/
на такъв човек

начáлник, ци
накáзвам
накáжа, е, накáзах
недѣй

нервíрам се
отбóй m.with art.отбóят, я
свíря, дáвам отбóй
отбóра f.

подзéмен, мна,о,и
полéка adv.
полéка!

предстáвам си
предстáвя си, и си, их си

atom
to jostle, to hustle, to elbow,
to push

importance
to put on airs, to show off,
to put on the dog

hydrogen
outside, outer, external
foreign
Ministry of Foreign Affairs

stupidity, nonsense

to talk through one's hat,
to talk nonsense

deaf

harshly, rudely
a person on duty

and other similar things
to chatter, to talk incessantly,
to babble

Stop talking nonsense.
Stop talking through your hat.

possible

as if

to keep (be) silent

How can I keep my mouth shut
around such a man?

supervisor, superintendent
to punish

don't, it is used in some nega-
tive imperative forms
to get (be) irritated, nervous
retreat, all-clear (signal)

to sound, to give the all-clear
defense

underground

slowly, quietly, gently

Easy does it! Not so fast!

to imagine, to visualize

придавам
 придám, придадé,
 придадох, придаде
 придавам си важност
 пробен, пробна, о,и
 противовъздúшен, шна,о,и
 разпáрявам се
 разпáрява се, и се, их се
 скривáлище п.
 слízам
 сляза, слéзе
 слязох, слéзе
 стíга adv.

стíга е пíла
 стíга сьм пíсал
 страх м.with art. страхът,á
 pl.страховé
 страхът от.....
 тревбга f.
 въздúшна тревбга
 успокоявам се
 успокоя се, и се, их се
 учебен, учебна, о,и
 учебна тревбга

хвáщам
 хвáна, е, хвáнах
 хвáщам за ръкé

to impart; to add

to put on airs, to show off
 test, practice, trial
 anti-aircraft, air defense
 to argue

hiding place; air raid shelter
 to go (come, get) down, to descend,
 to get off

(That's) enough; that'll do; stop
 it. It is also used in negative
 imperative forms
 She should stop drinking.
 I should stop writing.
 fear

the fear of....
 alarm, alert
 (air) alert
 to calm down

practice, drill, training
 practice (test) alert,
 air raid drill
 to catch, to grip, to seize

to take by the arm

С Ъ О Б Щ Е Н И Е

Градският финансов отдел — Русе, съобщава на гражданите, че на основание чл. 7 от указа за насърчение на раждаемостта и многодетството, всички граждани със семейно положение: неомъжени и неомъжени, овдовели, семейни и разведени без деца, на възраст 21 до 45 години за жените и от 21 до 50 години за мъжете, са длъжни до 31 януари т. г. да подадат декларации за облагането им.

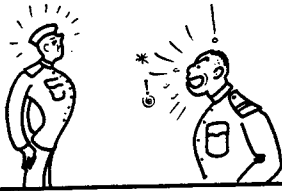

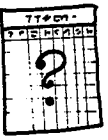

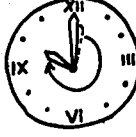

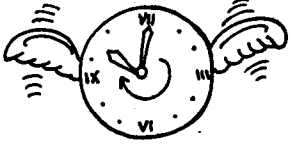

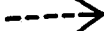

Служителите и работниците подават декларации за облагане доходите им извън заплатата. Длъжни са да подадат декларации и гражданите, които не са на заплата, а са занаятчии, търговци, свободни професии — земеделски стопани, домакини и пр., независимо от това дали са реализирали доходи през 1953 година или не. Умоляват се гражданите да спазят горния срок.

ШЕСТИДЕСЕТ И ДЕВЯТИ УРОК

LESSON 69

LESSON 69

<p>1</p> <p>ИВАНЕ... </p>	<p>ОСТАВИСЕ!</p>
<p>2</p> <p> </p>	
<p>3</p> <p> </p>	
<p>4</p> <p> </p>	<p> </p>
<p>5</p> <p>АСЕ.... </p>	<p> НЕМИЕ... ,НО </p>
<p>6</p> <p></p>	<p>ЗАЩО </p>
<p>7</p> <p>cccc </p>	<p> </p>
<p>8</p> <p> АРСЯТА </p>	<p>ТОГАВА </p>
<p>9</p> <p> </p>	<p> </p>

НАКАЗАНИЯТ ВОЙНИК

Георги
Иван

- 5 - Ивѧне изглѧждаш ми много замѧслен.
5 - Остави се! Пак ме наказа взвѧдният командѧр.
- В какво се провинѧ тѧзи път?
- Абе испѧснах орѧжието си и счѧпих мѧрника.
- Някой ден ще си счѧпиш и главѧта.
- Я ме оставѧ на мѧра!
- 10 - Не се сърди де! Какво наказание ти наложиха?
- Два часа непорѧд.
- Абе и това ще мѧне.
- Не ми е за наказанието, но ми е за ѧтпуската.
- Зашѧ бе?
15 - Зашѧто трѧбва и в неделѧ да ѧѧда дежѧрен.
- Та какво от това?
- Исках да отѧда тогѧва в градски ѧтпуск.
- Голяма рѧбота! Ще отѧдеш другѧта неделѧ.
- Тогѧва пѧк запѧчват ѧѧйните учѧния.
- 20 - Такѧв ти е бил късметѧт.
- Стиѧа си говорѧл, ами дай да запѧлим по еднѧ!

-
5. Остави се! = on't ask! Oh dear!
7.и ѧ счѧпих мѧрника = и счѧпих мѧрника ѧ.
9. Я ме оставѧ на мѧра! = Leave me alone; don't bother me.
13. не ми е за = I don't care (worry) about.....
не му е за парѧте = He doesn't care about the money.
не ѧ е за блѧзѧта = She is not worried about the blouse.
16. Та какво от това? = Well, what of it?
18. Голяма рѧбота! = Big deal!
21. дай да запѧлим по еднѧ! = Let's have (light) a cigarette!

ЧЕТИВО

Дисциплината в българската войска е много строга. И за най-малките грешки командирите налагат наказания. Взводните командири през целия ден са в казармата. Те провеждат почти всички занятия със своите войници. Вечер, след занятията, командирите на взводовете напускат казармата. Взводовете остават под командата на сержантите на взводовете и на старшините на ротите.

Войниците, които служат в пехотата, носят автоматично оръжие. Във всяко отделение има една лека картечница. Оръжието, което носят войниците, трябва да е винаги в добро състояние и готово за стрелба. Ето защо командирите налагат тежки наказания за повредено оръжие.

През време на едно учение Иван си мислеше за своята приятелка и не внимаваше. Беше ѝ обещал да отидат на кино в неделя. Мислейки си за нея, той изпусна оръжието си на земята и счупи мерника му.

-Иван Вутов, два часа непоряд!- извика командирът на взвода. Така Иван не можа да отиде в градски отпуск и да заведе приятелката си на кино.

Когато няма отпуска...

LESSON 69

ПРЕВОД

- Peter, haven't you gotten well yet?
- Not yet. I still have a slight temperature.
- What have you been reading?
- Now I am reading the novel "Under the Yoke". I like it very much.
- Did you read (finish reading) the two American magazines?
- Which magazines are you talking about? The ones I received from the two Americans who are working at the American Legation?
- Yes. One of the Americans is the military attaché and the other - the commercial attaché.
- I read (finished reading) one of the magazines. I started to read the other one, but while I was reading it, a friend of yours came to see me.
- When do you think you'll finish reading it?
- Perhaps tonight, perhaps tomorrow night.
- Good, then I'll come the day after tomorrow. You promised to give them to me after you finished reading them. I need some American books and magazines.
- O.K. I'll give them to you for a few days.
- I want to ask you for something else. Can you loan me three hundred leva?
- Why don't you ask your cousin Stoyan for the money? You always borrow money from him, don't you?
- Well, I borrowed two hundred leva from him last month. I am afraid to ask him for more.
- I am sorry, but I can give you only hundred leva. I paid the rent this morning. I always pay the rent on the second of the month.

ВЪПРОСИ

1. Защо Иван беше много замислен?
2. Защо взводният командир наказва Иван?
3. Какво наказание му наложиха на Иван?
4. Какво искаше да прави Иван в неделя?
5. Защо Иван не можеше да отиде в градски отпуск в неделя?
6. Защо Иван не можеше да отиде в градски отпуск и следната неделя?
7. Каква е дисциплината в българската войска?
8. За какво налагат командирите наказания?
9. Кой произвежда почти всички занятия с войниците?
10. Кога напускат казармата командирите?
11. Под чия команда остават взводовете вечер?
12. Какво оръжие носят войниците, които служат в пехотата?
13. Какво трябва винаги да бъде оръжието, което носят войниците?
14. Какви наказания налагат командирите за повредено оръжие?
15. Какво правеше наш Иван през време на едно учение?
16. Какво беше обещал Иван на своята приятелка?

17. Какво направи Иван, мислейки си за своята приятелка?
18. Какво извика командирът на взвода, когато Иван изпусна оръжието си на земята?

Оръжието прави биеца силен! Затова то трябва да бъде винаги чисто и изправно

ДОМАШНА РАБОТА

Част I.

Отговорете на въпроси 1 - 6 и 15 - 18!

Част II.

Запишете разговора на урока на
магнитофонна лента!

„Разстрел“

Т. Динов

LESSON 69

РАЗПИТ

1. Private Stoyanoff, in which unit did you serve?
2. В 3-ти взвод, 2-ра рота на 19-ти пехотен полк.
3. Where is your regiment located?
4. В град Ямбол.
5. What is the name of your platoon commander?
6. Лейтенант Петър Иванов.
7. And your company commander?
8. Капитан Стоян Христов.
9. Are they good commanders?
10. И двамата са добри, но взводният командир е много строг.
11. What kind of drills have you done (were you conducting) lately?
12. Провеждахме взводни учения.
13. Why did you run away from Bulgaria?
14. Защото се страхувах, че ще ми наложат голямо наказание.
15. What were you guilty of?
16. Не се върнах на време от домашен отпуск.
17. How were you able to get here from Yambol?
18. До Елхово пътувах с влак, а после вървах пеш.
19. Didn't anybody see you, when you were crossing the border?
20. Никой. Имах голям късмет.
21. Were you carrying a weapon?
22. Да, носех пистолет.
23. Where is your pistol?
24. Предадох го на един Ваш войник, веднага след като преминах границата.

LESSON 69

РАЗНИТ

1. Редник Стоянов, в коя част служихте?
2. In the 3rd platoon, 2nd company of the 19th infantry regiment.
3. Къде се намира полкът Ви?
4. In the town of Yambol.
5. Как се казва взводният Ви командир?
6. Lieutenant Peter Ivanov.
7. А командирът на ротата Ви?
8. Captain Stoyan Christoff.
9. Добри командири ли са те?
10. Both commanders are good, but the platoon commander is very strict.
11. Какви учения правихте напоследък?
12. We had platoon drills.
13. Защо избягахте от* България?
14. Because I was afraid I would be punished severely.
15. В какво се провинихте?
16. I did not return from home leave on time.
17. Как можахте от Ямбол да дойдете до тук?
18. I traveled to Elhovo by train, and after that I walked.
19. Никой ли не Ви видя, когато преминавахте границата?
20. Nobody. I had a lot of luck.
21. Носехте ли оръжие?
22. Yes, I was carrying a pistol.
23. Къде е пистолетът Ви?
24. I handed it to a soldier of yours immediately after I crossed the border.

* бягам /от/ = to run away, to flee
избягам /от/

РЕЧНИК

боѐн, обѐйна, о, и
взвѐден, взвѐдна, о, и
де part.

не се сърдѝ де!
дисциплина f.
замѝслен, а, о, и
запáлвам
запáля, и, их
дай да запáлим по една!
изпúскам
изпúсна, е, ах
карабѝна f.
къс, а, о, и
късмѝт m.
такъв ти е бил късмѝтът
мѝрник. m. pl. мѝрници
наказан, а, о, и
наказáние n.
налáгам някому наказáние
налáгам
налáгам някому наказáние
не ми /ти, му и т.н./ е за

не ми е за наказáнието, но
ми е за ѓтпúската
непоря́д
орѝжие n.

ѓтпúск m.
в гра́дски ѓтпúск
ѓтпúска f.
провиня́вам се /в/
провиня́ се, ѝ се, ѝх се
състо́яние n.

battle
platoon
used with imperative, it inten-
sifies the meaning
Don't be angry
discipline
thoughtful, pensive
to light, to ignite, to set on
fire, to turn on (the lights)
Let's smoke one.
to drop, to let drop

carbine
short
luck
That was your (bad) luck.
rear sight (of a weapon)
punished
punishment
to punish somebody
to impose, to inflict
to punish somebody
I don't worry (care) about, I am
not so much concerned about
I am not so much concerned
about the punishment as I am
extra duty
weapon

leave
on pass
coll. leave
to commit an offense, to be
guilty (of)
condition

СЕДЕМДЕСЕТИ УРОК

LESSON 70

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Passive Voice - Present Tense

1.

Ученикът чете урока.
Урокът се чете от ученика.

Всички четат този вестник.
Този вестник се чете от всички.

Всички четат тези вестници.
Тези вестници се четат от всички.

Той чете вестника всяка сутрин.
Вестникът се чете от него всяка сутрин.

Ученикът чете урока.
Всички четат този вестник.
Всички четат тези вестници.
Той чете вестника всяка сутрин.

Урокът се чете от ученика.
Този вестник се чете от всички.
Тези вестници се четат от всички.
Вестникът се чете от него всяка сутрин.

тя, ние, те, аз, ти, то, вие

Те пишат домашната работа сутрин.

Ние пишем учебниците.
Вие пишете изпита.
Радка слага масата.
Мария нарежда вилниците, лъжиците
и ножовете.

Учирелят задава въпросите.
Всички пият кафе.
Той купува кафето.

Домашната работа се пише от тях сутрин.

Учебниците се пишат от нас.
Изпитът се пише то Вас.

и т. н.

Касиерът продава билети.
Сержантът на ротата раздава дрехите.
Тя завежда децата на училище.
Те довеждат децата от училище.
Ние донесяме месото.
Аз приготвям храната.
Те режат дървата.

и т. н.

2.

Всички трябва да прочетат вестника.
Вестникът трябва да се прочете от
всички.

Те не могат да научат урока.
Урокът не може да се научи от тях.

Всички трябва да прочетат вестника.

Те не могат да научат урока.

аз, ние, ти, тя, Вие, той
студент, студенти и т. н.

Вестникът трябва да се проче-
те от всички.

Урокът не може да се научи от
тях.

и т. н.

Тя трябва да напише това писмо.
Той трябва да продаде билетите.
Ние трябва да донесем кашкавала и
луканката.
Те не могат да изпият виното.
Учителите не могат да изядат кебабче-
тата.
Нека да изпеят няколко български
песни.
Тя трябва да занесе дрехите на хими-
ческо чистене.
Вие не можете да построите къщата
за един месец.

и т. н.

3.

Командирът ме наказва често.
 Аз съм наказван често от командира.
Наказван съм често от командира.

Студентите ме посещават често.
 Аз съм посещаван често от студентите.

Командирът ме наказва често.

Аз съм наказван често от ко-
 мандира.

Наказван съм.....

Студентите ме посещават често.

Аз съм посещаван често от сту-
 дентите.

Този студент ме кани на вечеря
 всяка събота.

Аз съм канен на вечеря от този
 студент всяка събота.

Студентите ме разбират лесно.

Аз съм лесно разбран от студен-
 тите.

Жена ми ме вика често по телефо-
 на.

Аз съм викан често от жена си п
 телефона.

Учениците ме питат често за
 България.

Аз съм питан често от учениците
 за България.

Баща ми ме завежда на курорт
 всяко лято.

Аз съм завеждан на курорт от
 баща си всяко лято.

4.

Г-жа Стоянова:

Студентите ме посещават често.

Аз съм посещавана често от студен-
 тите.

Посещавана съм.....

Студентите ме посещават често.

Аз съм посещавана често от сту-
 дентите.

и т. н.

5.

Всички канят г-н Пенев.

Г-н Пенев е канен от всички.

LESSON 70

Всички канят г-жа Пенева.
Г-жа Пенева е канена от всички.

Всички канят момичето му.
Момичето му е канено от всички.

Всички канят Пеневи.
Пеневи са канени от всички.

Всички канят г-н Пенев.
Всички канят г-жа Пенева.
Всички канят момичето му.
Всички канят Пеневи.

Г-н Пенев е канен от всички.
Г-жа Пенева е канена от всички.

и т. н.

5.

Всички те канят.
Ти си канен от всички.
Ти си канена от всички.
Канен си от всички.

Всички те канят.

Ти си канен от всички.
Ти си канена от всички.
Канен/а/ си от всички.

Всички ни канят.
Ние сме канени от всички.
Канени сме от всички.

Всички Ви канят.
Вие сте канен от всички.
Вие сте канени от всички.
Вие сте канена от всички.
Канен сте.....

Всички ни канят.
Всички Ви канят.

Ние сме канени от всички.
Вие сте канени от всички.

и т. н.

Той често ни посещава.
тя го
ние вие
те я
аз те
ти аз
той това момиче

6.

Всички трябва да прочетат тази
книга.

Тази книга трябва да бъде прочете-
на от всички.

Всички трябва да прочетат
тази книга.

Тази книга трябва да бъде про-
четена от всички.

Той..... този роман.

Тя..... това списание.

Те..... тези списания.

Всички студенти трябва да научат
този урок много добре.
тово четиво
граматиката
тези думи

Ние трябва да изпием виното.

Всички трябва да чуят новините.

"Локомотив" не може да бие "Червено
знаме".

Студентите трябва да купят тази хубава
българска песен.

7.

Тук продават марки.

Тук се продават марки.

Продават се марки тук.

Тук продават марки.

Тук се продават марки.

Къде продават билети?

Продават билети на гишето.

Къде се продават билети?

Раздават храна в тази болница.

В Съединените щати много ядат месо.

В България пият ракия, преди да
вечерят.

Поднасят кафе в това кино.

Търсят работници.

Трябва да занесат дрехите на хими-
ческо чистене.

LESSON 70

Трябва да занесат грамофона на
поправка.
Трябва да продадат всички билети.
Трябва да изпият сливовицата.

и т. н.

8.

Четат много тази книга.
Тази книга се чете много.
Тази книга е много четена.

Четат ли много тази книга?

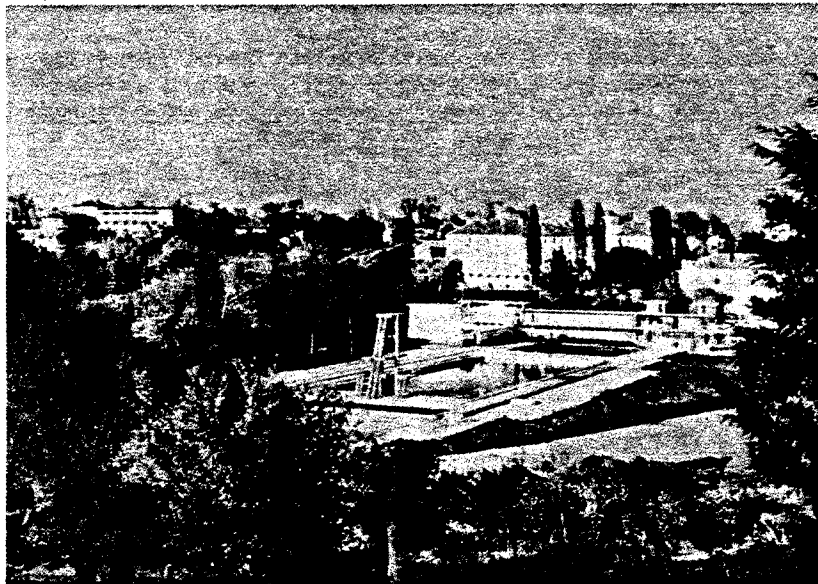
роман, списание, списания
и т. н.

Да, тази книга е много четена.
Да, тази книга се чете много.

Посещават много музея.
музеите
тази сграда
това здание.

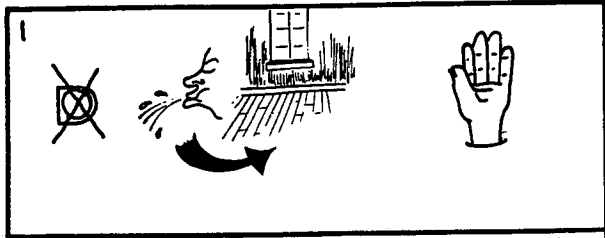
и т. н.

Старата крепостна стена
в Баня Хисаря е символ
на известната лечебна
вода.

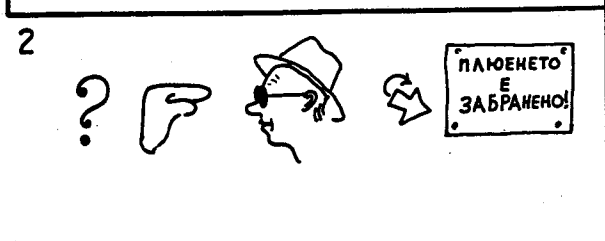

Плавателен басейн
с лечебна вода в
Банкя.

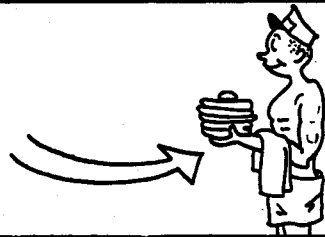
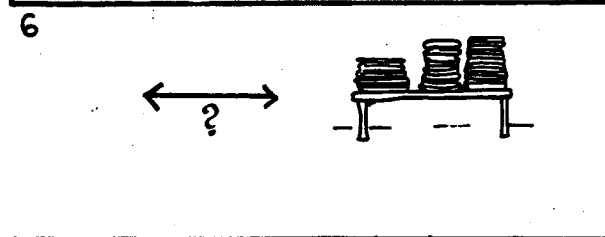
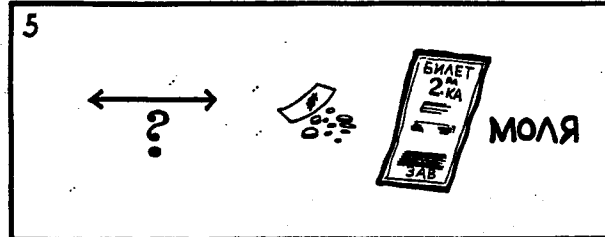
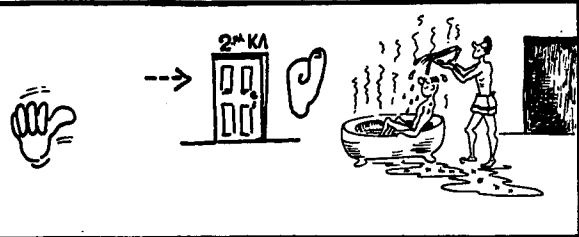
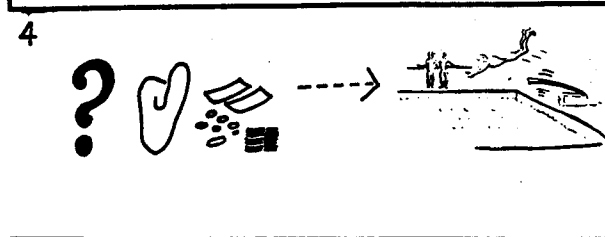
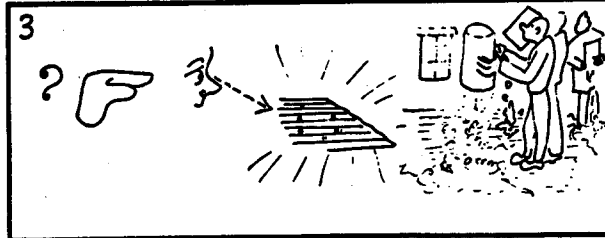
LESSON 70

↔ ? ЗАБРАНЕНО!

! ПУШЕНТОЕ ЗАБРАНЕНО!

НА БАНЯ

/Велчо и Илия, двамата приятели, отиват в Софийската централна баня/.

Велчо
Илия

- Илия, тази баня е с минерална вода.
- От къде вземат минералната вода?
- Изворот се намира тук, под самата сграда.
- Когато са открили този извор?
- 10 - Преди хиляди години.
- Велчо, водата топла ли е?
- Да, топла е.
- Ти ли ще купиш билети?
- Да, аз ще купя. Къде искаш да отидем, в плавателния или в първа класа?
- 15 - В първа класа. Искам да взема и теляк.

/Отправят се към касите. Велчо се обръща към продавача на билети/.

- Дайте ми, моля, два билета първа класа, два теляк и чаршафи за двамата!
- 20
- Велчо, ще трябва ли да чакаме много?
- Не Илия, билетите за първа класа са по-скъпи, но всеки има кабина и не се чака дълго.

/Велчо взема билетите и двамата с Илия се отправят към входа на първа класа./

- 25
- От къде ще вземем чаршафите Велчо?
- Чаршафите ще вземем от служителя вътре в отделението.

/Двамата влизат в отделението на първа класа/.

ГРАМАТИКА

I. THE PAST PASSIVE PARTICIPLE

1. Formation

The past passive participle is formed in the following ways:

a. With the Suffix -Н

Most verbs form the past passive participle by adding the suffix -Н to the third person sing. form of the past tense.

Examples:

аз писах, той писаписан
 аз гледах, той гледа.....гледан
 аз четох, той чете.....четен
 аз преживях, той преживя...преживян
 аз дадох, той даде.....даден
 аз наказах, той наказа.....наказан

б. With the Suffix -ЕН

Verbs which have -ИХ in the past tense, change -ИХ to -ЕН in forming the past passive participle.

Examples:

носих.....носен
 го́твих.....го́твен
 наре́дих.....нареден
 сло́жих.....сло́жен

с. With the Suffix -Т

Verbs which have in the past tense:

- (1) the suffix -НА
- or (2) a monosyllabic base ending with a vowel (like пи-х, плю-х).

form the past passive participle with the ending -Т.

Examples:

(1) вдѣгна -х.....вдѣгнат
 мѣна -х.....мѣнат
 вѣрна -х.....вѣрнат
 блѣсна -х.....блѣснат

(2) пи -х.....пит
 чу -х.....чут
 плю -х.....плют
 из-пи -х.....изпит
 на-плю- -х.....наплют

d. With the Suffixes -Н or -Т

Some verbs ending in -ЕЯ with a monosyllabic base (like пѣя, грѣя, лѣя) form the past passive participle by adding either -Н or -Т to the 3rd pers. sing. form of the past tense.

Examples:

пѣяаз пѣх, той пѣ.....пѣн или пѣт
 из-пѣя.....аз изпѣх, той изпѣ.....изпѣн или изпѣт
 грѣя.....аз грѣх, той грѣ.....грѣн или грѣт
 на-грѣя.....аз нагрѣх, той нагрѣ.....нагрѣн или нагрѣт

2. Additional Features

The past passive participle cannot be formed from intransitive verbs, e.g. влѣзам, излѣзам, отѣвам, вѣрвѣ.

The past passive participles change in gender and number as the adjectives. Examples:

чѣтен, чѣтена, чѣтено, чѣтени
 бит, бита, бито, бити

LESSON 70

These participles can also be articulated as the adjectives.

Ех. чѣтѣния/т/, чѣтената, чѣтеното, чѣтените
бѣтѣя/т/, бѣтата, бѣтото, бѣтите

Participles, formed from verbs with past tense on -ЯХ change Я to Е in their plural forms and in the articulated forms for masculine gender.

Examples:

(1) тѣрпѣя, тѣрпѣна, тѣрпѣно, тѣрпѣни
изпѣят, изпѣята, изпѣято, изпѣти

(2) преживѣя.....преживѣния/т/
грѣят.....грѣтия/т/

II. THE PASSIVE VOICE

When the action expressed by a transitive verb is directed upon an object, we have active voice; but when the subject (not the object) is the receiver of the action, we have passive voice.

In English

Active: He has written the letter.

Passive: The letter was (has been) written by him.

Notice that in English the same past participle is used in both active and passive constructions. (see Vol. V, p.14, par.2.)

Notice also that the auxiliary "to have" is used in the active and the auxiliary "to be" in the passive constructions.

In Bulgarian

The passive voice in Bulgarian is formed in two ways:

1. With different forms of the auxiliary verb "СЪМ" and the past passive participle of a transitive verb.
2. With the reflexive particle се and a transitive verb.

1. The Participial Passive

It is made up of different forms of the auxiliary verb "СЪМ" and of the past passive participle. The past passive participle agrees with the subject in gender and number.

The agent is introduced by ОТ. (by - in English)

The formation of the tenses is really very easy, since they consist simply of the correct form of "СЪМ" + the past passive participle.

Imperfective Aspect

Pres.	Аз <u>съм канен</u> често от тях. Тя <u>е канена</u> често от тях.	I am often invited by them. She is often invited by them.
Past.	Аз <u>бях канен</u> от тях. Тя <u>бе/беше/канена</u> от тях.	I was invited by them. She was invited by them.
Imp.	Аз <u>бях канен</u> често от тях. Тя <u>беше/бе/канена</u> често от тях.	I was often invited by them. She was often invited by them.
Fut.	Аз <u>ще бъда канен</u> днес. Тя <u>ще бъде канена</u> днес.	I'll be invited to day. She'll be invited today.

Perfective Aspect

Pres.	Аз <u>съм покáнен</u> от тях. Аз <u>искам да бъда покáнен</u> от тях.	I am invited by them. I want to be invited by them.
Past.	Аз <u>бях покáнен</u> от тях. Тя <u>бе/беше/покáнена</u> от тях.	I was invited by them. She was invited by them.
Imp.	Аз <u>бях покáнен</u> от тях. Ако <u>бъдех покáнен</u> от тях.	I was invited by them. If I had been invited by them.
Fut.	Аз <u>ще бъда покáнен</u> от тях. Тя <u>ще бъда покáнена</u> от тях.	I'll be invited by them. She'll be invited by them.

2. The Reflexive Passive

It is formed with the reflexive particle СЕ + a transitive verb.

Imperfective aspect

Pres.	Вестникът <u>се четé</u> от всички.	The newspaper is (being) read by all.
Past.	Вестникът се чéте от всички.	The newspaper was read by all.
Imp.	Вестникът се четéше от всички.	The newspaper was (being) read by all.
Pres. Perf.	Вестникът <u>се е чел</u> от всички.	The newspaper has been read by all.
Fut.	Вестникът <u>ще се четé</u> от всички.	The newspapers will be read by all.
Past Perf.	Вестникът <u>бéше се чел</u> от всички.	The newspaper had been read by all.

Perfective aspect

Pres.	Вестникът трябва да <u>се прочетé</u> от всички.	The newspaper must be read by all.
Past.	Вестникът <u>се прочéте</u> от всички.	The newspaper was read by all.
Pres. Perf.	Вестникът <u>се е прочёл</u> от всички.	The newspaper has been read by all.
Fut.	Вестникът <u>ще се прочетé</u> от всички.	The newspaper will be read by all.

III. PASSIVE VOICE - PRESENT TENSE

1. Participial Forms

The present tense of the participial passive is formed with the present tense of СЪМ + the past passive participle of a transitive verb.

Imperfective Aspect

аз съм наказван, а, о
 ти си наказван, а, о
 той е наказван
 тя е наказвана
 то е наказвано

ние сме наказвани
 вие сте наказван, а, и
 те са наказвани

Perfective Aspect

/да/ бъда наказан, а, о
 /да/ бъдеш наказан, а, о
 /да/ бъде наказан, а, о

/да/ бъдем наказани
 /да/ бъдете наказан, а, и
 /да/ бъдат наказани

Examples:

Аз съм често наказван от комендира на ротата.

I am often punished by the company commander.

Този войник трябва да бъде наказан от комендира.

This soldier has to be punished by the commander.

Тази книга е много четена.

This book is read a lot.

Тези книги трябва да бъдат прочетени от студентите.

These books must be read by the students.

Момичето е канено често от него.

The girl is often invited by him.

Млякото трябва да бъде изпито веднага.

The milk must be drunk at once.

The participial constructions of the imperfective verb could denote:

- a. present tense (habitual or progressive)
- b. present perfect tense, i.e. a state or condition

that has already resulted from some previous action.

Examples:

Книгата е четена	a. The book is read. The book is being read. b. The book has been (was) read.

The perfective forms however always describe a state or condition resulting from previous action.

Examples:

Книгата е прочетена.	The book has been (was) read.
Аз съм наказан.	I have been punished.
Виното е изпито.	The wine has been (was) drunk up.

2. The Reflexive Passive

It is formed by adding the reflexive particle SE to the present tense forms of a transitive verb.

This construction is usually used in the third person sing. and plural, especially with inanimate subjects.

Вестникът се четé от всички.	The newspaper is read by all.
Тéзи списания се четáт от всички.	These magazines are read by all.
Тéзи книги не се купúват от никого.	These books are not bought by anyone.

LESSON 70

Чаршафите се раздават от прислужника.

The sheets are (being) given out by the attendant.

Костюмът се глади от Радка сега.

The suit is being ironed by Radka now.

3. Additional Features of the Passive

In general statements where English uses "one", "people", "they", or the passive voice, Bulgarian uses the reflexive passive forms.

Къде се продават билети?

Where do they sell tickets.

Пуши ли се тук?

Does one smoke here?

Тук се говори английски.

People speak English here.

Това списание се четé много.

People read this magazine a lot.

Това се прави лесно.

This is easily done.

Търсят се работници.

Workers are needed (sought).

Notice that in the general statements above the agent is not mentioned. One doesn't think of the agent at all.

LESSON 70

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Passive Voice - Present Tense

1.

Ученикът чете урока.
Урокът се чете от ученика.

Ученикът чете урока.
Кой чете урока.
От кого се чете урокът?
Какво чете ученикът?
Какво се чете от ученика?

Всички четат този вестник.
Кой чете този вестник?
От кого се чете този вестник?

и т. н.

Той чете това списание всяка
вечер.

ние, тя, аз, момичето, ти
те, Вие и т. н.

Те пишат домашната работа сутрин.

и т. н.

Учителят задава въпроси.

и т. н.

Урокът се чете от ученика.
Ученикът чете урока.
Урокът се чете от ученика.
Ученикът чете урока.
Урокът се чете от ученика.

Този вестник се чете от всички.

и т. н.

Това списание се чете от него
всяка вечер.

и т. н.

Домашната работа се пише от
тях сутрин.

и т. н.

Въпроси се задават от учителя.

и т. н.

Радка винаги слага масата.

и т. н.

Касиерът продава билети на касата.
Хората цапат много пода на банята.

Прислужникът раздава чаршафи и кърпи за бърсане.
Прислужниците мият пода един път на седмица.
Провинциалистите често посещават обществените бани в София.
Посетителите на минералните бани пият минерална вода от чешмите.

2.

Всички трябва да прочетат този вестник.

Кой трябва да прочете този вестник?

От кого трябва да се прочете този вестник?

От кого трябва да бъде прочетен този вестник?

Какво трябва да прочетат всички?

Какво трябва да се прочете от всички?

Студентите трябва да научат урока много добре.

и т. н.

Касиерът трябва да продаде билетите.

Прислужникът трябва да раздаде чаршафите.

Ние трябва да изпием сливовата ракия.

Масата винаги се слага от Радка.

и т. н.

Този вестник трябва да се прочете от всички.

Този вестник трябва да бъде прочетен от всички.

Урокът трябва да се научи от студентите много добре.

Урокът трябва да бъде научен от.....

Те трябва да изядат фасула.
 Тя може да стотви пиленето.
 Ти трябва да приготвиш кюфтетата.
 Ние трябва да изпеем тази българска песен.
 Те трябва да изпеят тези български песни.

и т. н.

3.

Командирът ме наказва често.

Аз съм наказван често от командира.

Кой Ви наказва често?

От кого сте наказван често?

Всички канят г-жа Пенева?

Г-жа Пенева е канена от всички.

От кого е канена г-жа Пенева?

Кой е канен често от студентите?

Г-жа Пенева е канена често от студентите.

този учител, секретарката на отдела, учителите, момичето му и т. н.

Жена ми ме вика често по телефона.

Жена му го фотографира често.

Провинциалисти посещават често

централната поща.

обществените бани

зданието на Министерството на вътрешните

работи

тези музей

Къде се продават билети?

марки

Трябва ли да се продават всички билети?

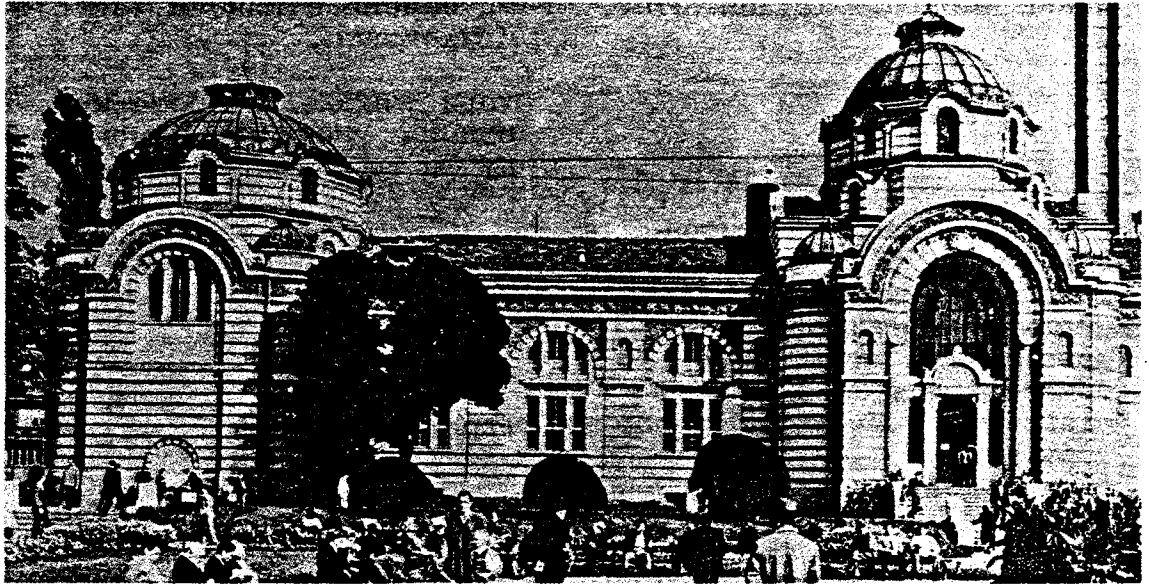
Трябва ли да бъдат продадени билетите?

Чете ли се много това американско списание?

Ти ще бъдеш ли наказан от командира?

Защо всеки урок трябва да бъде научен добре?
 Той наказван ли е често от командира на ротата?
 Този музей посещаван ли е много?
 Народната опера посещавана ли е често от провинциалисти?
 Ти канен ли си често от студентите?
 А г-жа Пенева? А Христови? А момичето на Стоянов?
 Питан ли съм често от студентите за България?
 Цапа ли се подът на банята от посетителите?
 От кого е мит подът на банята?
 От кого са мити обикновено посетителите на банята?
 Какво се раздава от прислужника на банята?
 Къде се получават кърпи за бърсане?
 Какво е забранено да се прави в банята?
 От кого трябва да бъдат изпети /изпени/ две български песни?
 Може ли да се пуши в обществените бани?
 Позволено ли е да се плюе на пода на банята?
 Защо не е позволено да се плюе на пода?
 От кого се завеждат децата на училище?
 От кого се задават обикновено въпроси на учителите?

И Т. Н.

Централната баня в София

ЧЕТИВО

Обществените бани са много разпространени в България. Те са посещавани много, особено тези с минерална вода. В България има много минерални извори. Те са с най-различни качества. Едни са топли, а други са студени. Много от тях са известни още от дълбока древност¹.

Софийската централна баня е била построена на мястото на римска² баня. Тя разполага с отделения за къпане, плувен басейн и няколко басейна с минерална вода. Пред сградата има чешми, от които хората могат да пият минерална вода.

В обществените бани човек може да вземе теляк или масажист, за което плаща допълнително. Може да има отделна кабин³, или пък да отиде в общия салон. В общата баня има урни³ и душиве. Времето, което човек може да прекара в една такава баня, е един час.

Към много от минералните бани в България има отделения или институти за балнеолечение⁴, санаториуми и хотели за хората, които отиват там на лечение или почивка.

1. древност = antiquity.

2. римска, о, и = Roman.

3. урна, и = urn; marble or cement sink on the floor level connected with others by seats around the walls of the common premises.

4. балнеолечение = water therapy; spa therapy - widely practiced in Europe, advocates bathing in and drinking mineral waters as a cure for a variety of diseases.

LESSON 70

ПРЕВОД

- Maria, where are the children?
- Radka is taking them to the movies.

- Have her come back immediately. I want her to take my suit for dry cleaning.
- Should I bring your shoes now?

- Don't worry about my shoes. Go and bring Ivan from school.
- I am leaving right away.

- Have him bring his German textbook. He has to study tonight. Let him learn his lesson for tomorrow very well.
- Let me buy something for tonight on the way back.

- Don't buy any pork chops. I am fed up with them.
- What shall I buy? Shall I buy some veal?

- No. Buy some meat for hamburgers. I haven't eaten hamburgers for a long time.
- But we had hamburgers just a few days ago. Don't you remember?

- Don't talk through your hat. I haven't seen a hamburger for weeks.
- Who'll prepare the hamburgers?

- Have your sister prepare them.
- I'll be back in half an hour. Are we going on a picnic this Sunday?

- I don't think so. I am going hunting on Saturday. I'll be tired on Sunday.
- I see. You want to go to the soccer game.

- Why not? It won't be a bad thing to invite some of my friends. Thank you for reminding me.
- Don't mention it.

ВЪПРОСИ

1. Какви са Велчо и Илия?
2. Каква е банята?
3. От къде вземат минералната вода?
4. Къде се намира изворът?
5. Топла ли е минералната вода?
6. Кой купува билетите?
7. За къде купува билети Велчо?
8. Кой иска да вземе теляк?
9. По-скъпи ли са билетите за първа класа?
10. Защо са по-скъпи билетите за първа класа?
11. От къде вземат чаршафи двамата приятели?
12. Чака ли се дълго за първа класа?
13. Ходили ли сте в обществена баня?
14. Били ли сте в минерална баня?
15. Къде?
16. Какво мислите за минералните бани?

ДОМАШНА РАБОТА

Част I.

Change the following sentences from the active to the passive voice:

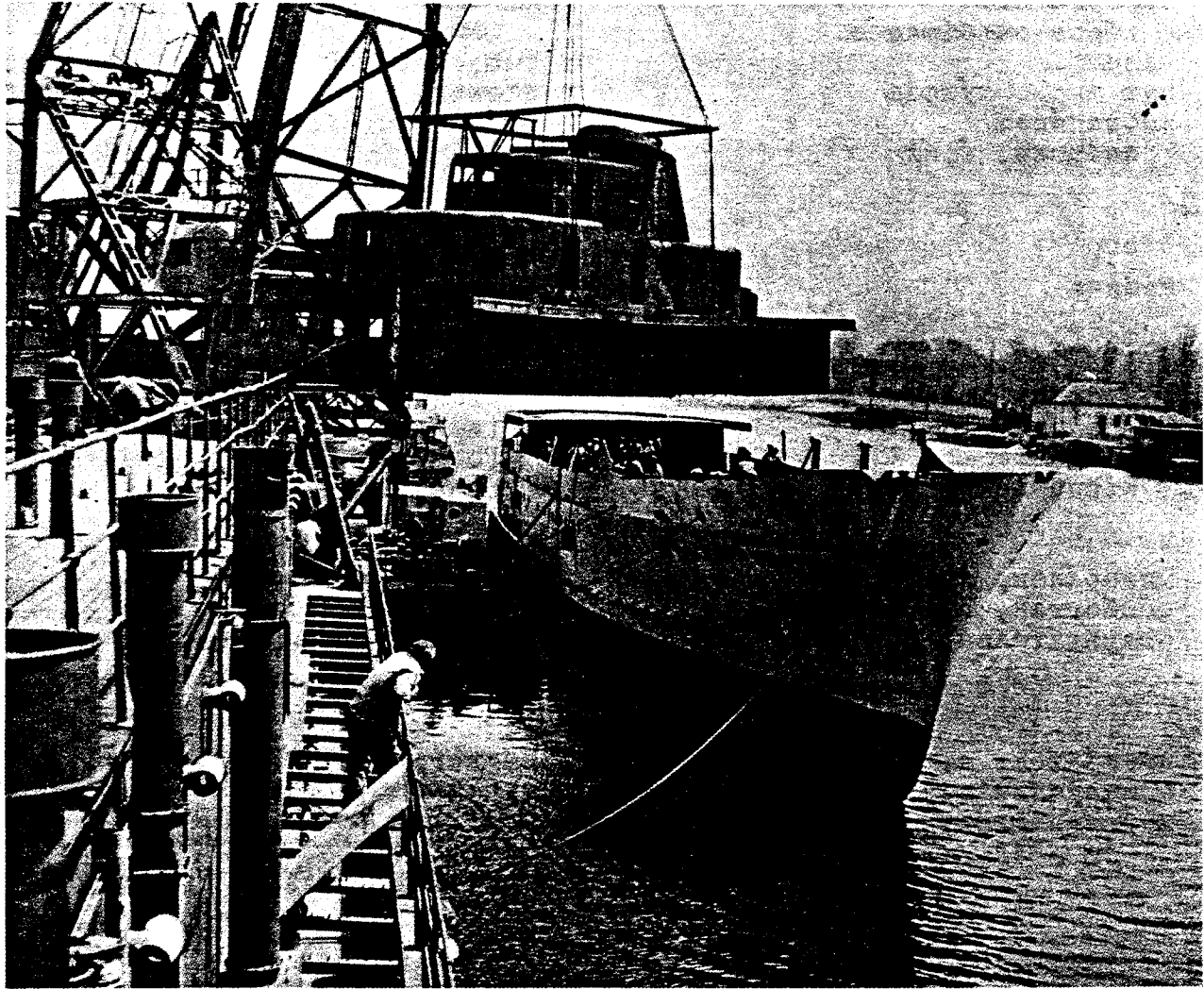
1. Лекарят трябва да ми предпише рецепта.
2. Четат много това списание.
3. Търсят работник. Търсят работници.
4. Трябва да залеем мазето с бетон.
5. Студентите превеждат четивото на урока.
6. Той не може да преведе тази английска дума.
7. Командирът на ротата ме наказва често.
8. Трябва да изпият виното.
9. Нека веднага да сложат масата!
10. Те често публикуват обявления в този вестник.

Част II.

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Разкажете нещо за обществените бани в България и в Съединените щати!

РЕЧНИК

ба́ня f. на ба́ня	bathhouse, baths, bathroom at the bathhouse, public baths
басе́йн m.	pool, gorge, basin
биле́т	ticket
ба́рсане n.	wiping
кърпа за ба́рсане	towel
ва́на f.	tub, bathtub
душ m.pl. ду́шове	shower
забра́нявам	to forbid, to prohibit
забра́ня, я́, я́х	
и́звор	spring, source
кабина	cabin, booth, cockpit
ка́са f.	cashier's (booth, window, desk), ticket window
ка́са за биле́ти	ticket window
кърпа f.	a (square) piece of cloth used for wiping, cleaning, dusting, etc.
кърпа за ба́рсане	towel
минерале́н, лна, о, и	mineral
обществе́н, а, о, и	public, social
отврати́телен, лна, о, и	disgusting, repugnant
препъ́лен, а, о, и	overcrowded, packed, full up
прислужни́к m.pl. -ици	attendant, servant
провинциали́ст m.	a person, born and living in any part of Bulgaria outside of the capital Sofia
пу́шене n.	smoking
пу́шенето е забра́нено!	no smoking!
разпостра́нен, а, о, и	widespread
теля́к m.pl. теля́ци	bath attendant whose primary task is to scrub & wash the visitors
ца́пам	to dirty, to soil
чака́лня f.	waiting room
чарша́ф m.	sheet

Строеж на морски кораб

СЕДЕМДЕСЕТ И ПЪРВИ УРОК

LESSON 71

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

- Grammar: 1. Passive Voice - Future Tense
 2. Hearsay Form - Present Passive
 3. Hearsay Form - Future Passive

1.

Радка ще покани Иван.
 Иван ще бъде поканен от Радка.

Радка ще покани Иван.

Иван ще бъде поканен от Радка.

Кой ще покани Иван?

и т. н.

Кой ще покани Радка?

Кой ще бъде поканен от Радка?

От кого ще бъде поканен Иван?

Кога ще бъде поканен Иван от Радка?

Защо ще бъде поканен Иван от Радка?

Иван ще покани Радка?

Радка ще бъде поканена от Иван.

и т. н.

Иван ще покани момичето?

мен

теб

нас

вас

тях

Иван няма да /не ще/ покани момичето.

Момичето няма да /не ще/ бъде поканено от Иван.

и т. н.

LESSON 71

Всички ще четат тази книга.
този роман
това списание
тези вестници

Студентите ще прочетат урока няколко пъти.
четивото
граматиката
думите

Тя ще окъпе децата.
опере раклята
зашие блузата
закърпи чорапите
изглади сакото
сложи масата

Тя няма да.....

Той ще изпие виното.
изпее българска песен
няколко български песни
напише писмото довечера
писмата

и т. н.

2.

Студентите ще четат книгата.
Книгата ще се чете от студентите.

Студентите ще четат книгата.

Книгата ще се чете от студентите.

Кой ще чете книгата?
От кого ще се чете книгата?
Какво ще се чете от студентите?

Всички ще прочетат това списание.

и т. н.

Всички ще научат този урок.
разговора наизуст
думите

Те няма да /не ще/ четат тази книга.
този роман
това списание
тези вестници

Крусистите ще пишат домашната работа всеки ден.
Учениците ще напишат домашната работа донече.

З.

Книгата е четена от всички.
Казват, че книгата била четена от всички.

Книгата е четена от всички.	Казват, че
	Разправят, че
	Казаха ми, че
	Чувам, че
	Чух, че

Аз съм често канен от студентите.	Разправят, че съм бил канен често от студентите.
ти, тя, момичето, той, ние, вие, Вие, те, учителите и т. н.	

Това списание е много четено.

тази книга, този вестник,
тези списания и т. н.

Аз съм посещаван често от приятелите си.

тя, ние, той, ти, Вие и т. н.

Виното е изпито.

ракията, млякото и т. н.

4.

Тази книга се чете от всички.
Чух, че тази книга се четяла от всички.

Тази книга се чете от всички. Чух, че тази книга се четяла
от всички.
тази роман, вестниците,
това списание и т. н.

Разговорът се учи от студентите наизуст.
Домашната работа се пише редовно от
студентите.
Масата се слага от нея.

и т. н.

5.

Аз ще бъда наказан от командира на ротата.
Разправят, че съм щял да бъда наказан от
командира на ротата.

Аз ще бъда наказан от командира на ротата. Разправят, че съм щял да бъда
наказан от командира на рота-
та.

ти, той, ние, вие, те

Тя ще бъде поканена от Христови.

момичето, Вие, той, те, ти,
ние, аз и т. н.

Писмото ще бъде изпратено утре.

колетът, писмата, книгата

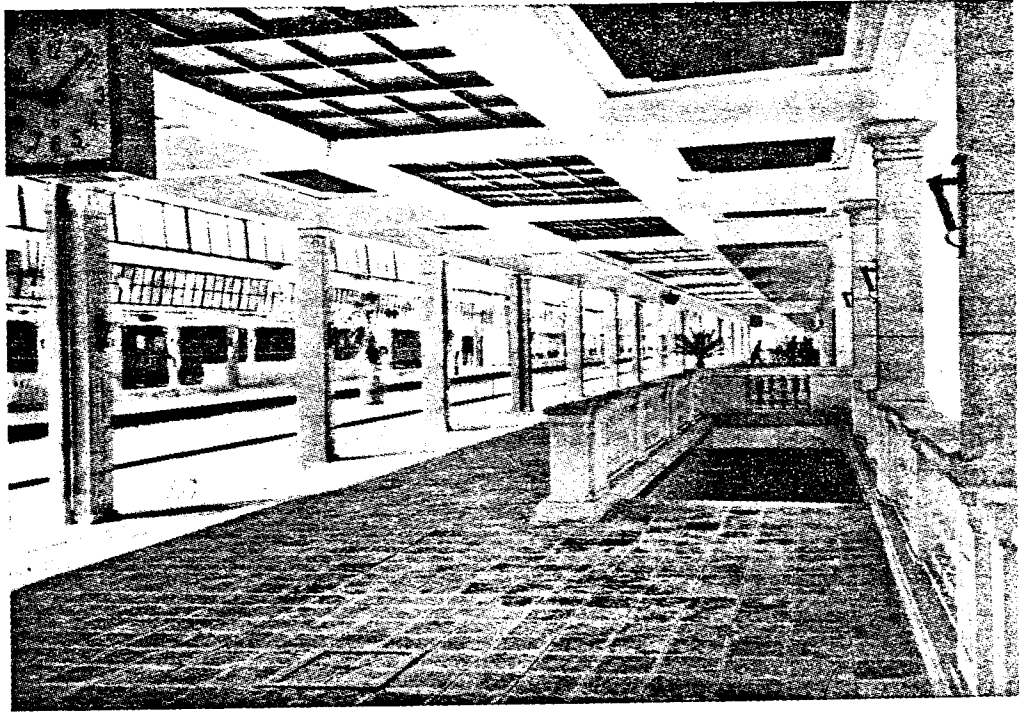
Ние ще бъдем посетени от чичо Стоян.

вие, аз, тя, те, ти

Аз няма да бъда поканен от него.

ти, те, той, тя, ние, вие.

и т. н.

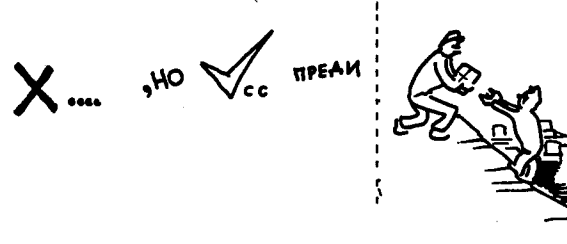
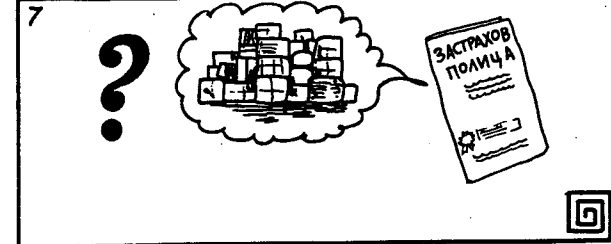
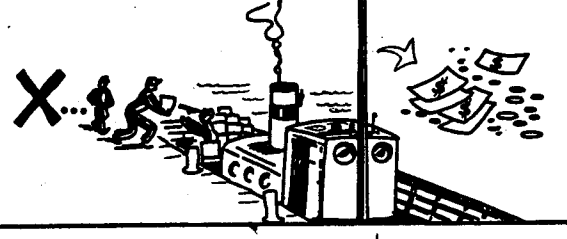
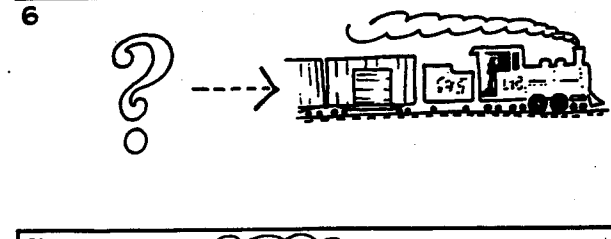
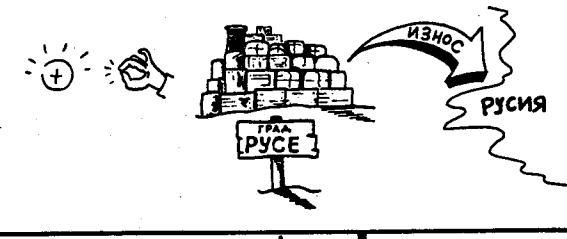
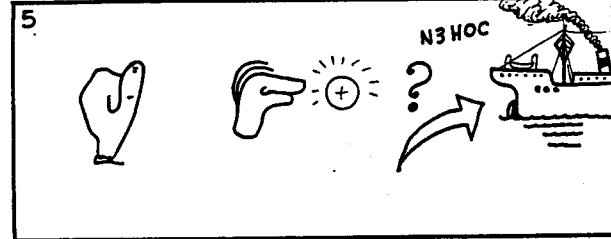
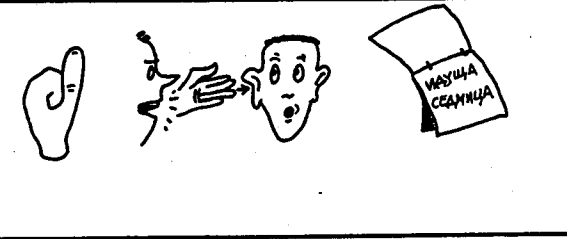
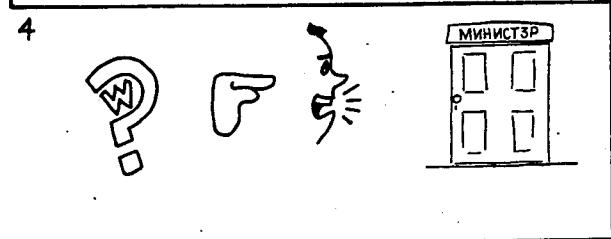
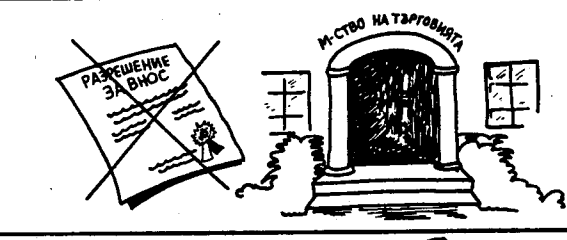
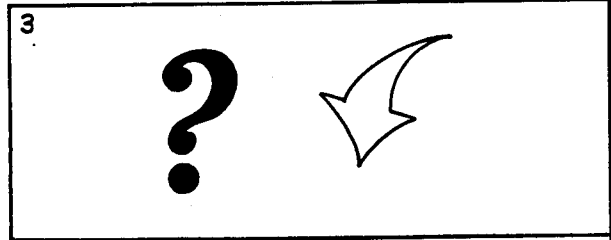
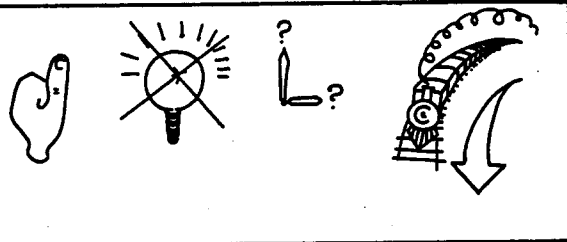
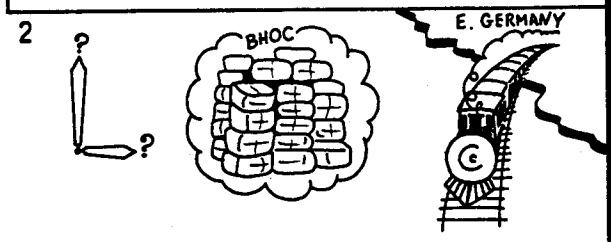
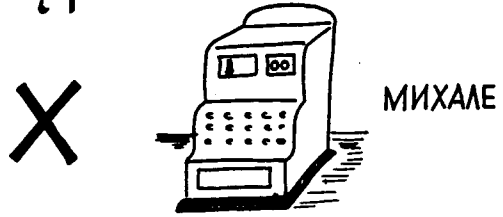

Гара Русе

През гарата на град Русе минава голяма част от българския внос и износ. Гара Русе е и обща българо-румънска гранична гара. Тя е първата общогранична гара между две комунистически страни. Всички служби - ж.п. администрация, митнически контрол, погранични войски, "ДЕСПРЕД"*, органите на растителния и карантинен контрол и на ветеринаро-санитарната служба се обособяват на "Гара Русе за пътниците и пътническите влакове" и на "Гара Русе - за товарите и товарните влакове". Румънската "Гара Гюргево - север" престана да служи като граничен пункт на Румънската народна република.

* "ДЕСПРЕД" - Държавно експедиторско предприятие

LESSON 71

ВНОС - ИЗНОС

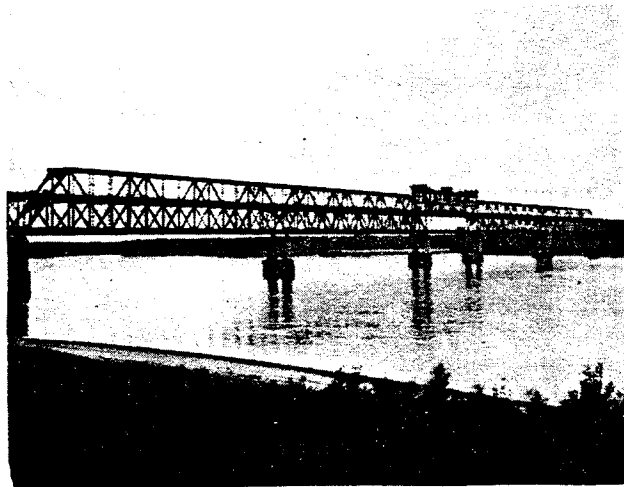
Миха́л:

Бо́ян:

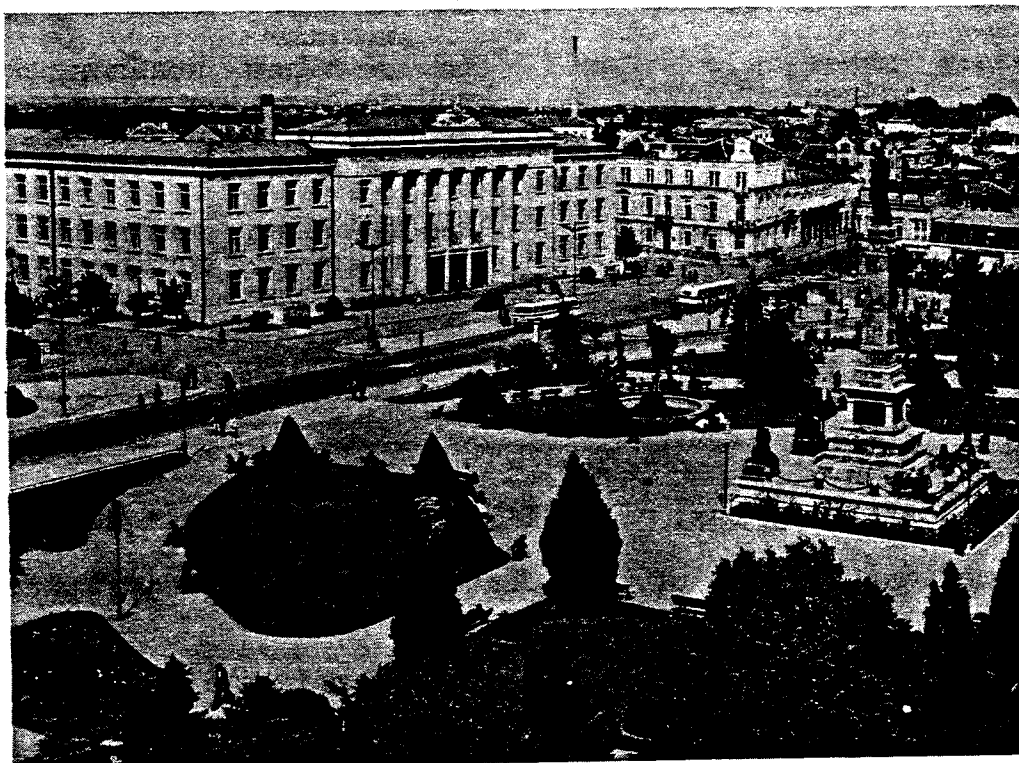
- 5 - Бо́яне, как върви́ търговията?
 - Не мно́го добре́, Миха́ле.
- Кога́ ще бъ́дат внесе́ни сто́ките, които поръ́чахте от Източна Герма́ния?
 - Не знам.
- 10 - Как така́?
 - Вно́сът им все още не е разреше́н от Министе́рството на търговията.
- Защо́ не се опита́ш да говори́ш с министъра?
 - Опита́х се вече́. Каза́ха ми, че съ́м щя́л да бъ́да пови́кан да говори́ с него́ иду́щата се́дмица.
- 15 - Желая́ ти успе́х! Ами как върви́ изно́сът?
 - Ма́лко по-добре́. Чу́х, че част от сто́ката, която била́ склади́рана в Ру́се, ско́ро щя́ла да бъ́де изна́сена за Съветския съю́з.
- 20 - С влак ли ще бъ́де превозена?
 - Не. Щя́ла да се натовари́ на шле́пове, защото́ превозът по вода́ е по-евтин.
- Застрахо́вана ли е сто́ката?
 - Не още́, но ще бъ́де застрахо́вана, преди́ да бъ́де натоваре́на.

-
4. как върви́ търговията? * How's business?
 9. Как така́? = How come?
 10. все още́ = още́ (with emphasis) = still, not yet (in neg. sentences).
 15. Ами как върви́ изно́сът? = And how is the export business?
 ами = а (when asking another question)
 А как върви́ изно́сът?

LESSON 71

Мостът при град Русе, който е двуетажен - железопътен и шосеен, свързва България с Румъния. Той беше завършен през лятото на 1954 год.

Град Русе

ГРАМАТИКА

I. PASSIVE VOICE - FUTURE TENSE

1. Participial Forms

The future tense of the participial passive is made up of the future tense forms of съм /бъда/ and of the past passive participle of a transitive verb.

Imperfective Aspect

аз	ще	бъда	канен, а,о
	/ще	съм/	
ти	ще	бъдеш	канен, а,о
той	ще	бъде	канен
тя	ще	бъде	канена
то	ще	бъде	канено
ние	ще	бъдем	канени
вие	ще	бъдете	канени, а,о
те	ще	бъдат	канени

Perfective Aspect

аз	ще	бъда	поканен, а,о
	/ще	съм/	
ти	ще	бъдеш	поканен, а,о
той	ще	бъде	поканен
тя	ще	бъде	поканена
то	ще	бъде	поканено
ние	ще	бъдем	поканени
вие	ще	бъдете	поканен, а,о
те	ще	бъдат	поканени

Examples:

Аз ще бъда поканен от тях.

I'll be invited by them.

Войникът ще бъде наказан от командира.

The soldier will be punished by the commander.

Стоките ще бъдат внесени скоро.

The merchandise will be imported soon.

Тя ще бъде често канена от нас.

She will often be invited by us.

Тези стока ще бъде изнасяна само за Русия.

This merchandise will be exported only to Russia.

LESSON 71

Момичето ще бъде закарано в
болницата.

The girl will be driven to the
hospital.

Стоката няма да бъде застрахо-
вана.

The merchandise will not be in-
sured.

Стоките не ще бъдат доставени
навреме.

The goods won't be supplied in
time.

Ти ще бъдеш повикан в Министер-
ството на търговията след една
седмица.

You will be called to the Depart-
ment of Commerce in a week.

Ние няма да бъдем поканени от
тях.

We won't be invited by them.

Вие ще бъдете наказани от ка-
питана.

You'll be punished by the captain.

2. Reflexive Construction

It is formed with the reflexive particle се + the future tense of
a transitive verb.

Examples:

Стоката ще се натовари на
шлепове.

The merchandise will be loaded
on barges.

Тези списания ще се четат ре-
гулярно от студентите.

These magazines will be regular-
ly read by the students.

Стоките ще се складират в
Русе.

The goods will be stored at
Russe.

Разговорът ще се учи наизуст
всеки ден.

The dialogue will be learned by
heart every day.

Автомобилите няма да се пре-
взват с влак.

The cars won't be transported by
train.

Домашната работа ще се напише
за утре.

The homework will be written for
tomorrow.

Notice again that the reflexive passive forms are usually used in the
third person singular and plural. (See L.70, p.)

II. THE HEARSAY FORMS OF THE PASSIVE VOICE*

1. Participial Passive

The hearsay forms for the different tenses of the participial passive constructions are simply a combination of the hearsay forms of the auxiliary съм + the past passive participle of the transitive verb.

Examples:

Present Tense

Witness: Книгата е четена от всички. The book is read by all.

Hearsay: Чувам, че книгата била четена от всички. I hear that the book is read by all.

Past Tense

Witness: Аз бях повикан от него. I was called by him.

Hearsay: Аз съм бил повикан от него. (They say) I was called by him.

Imperfect Tense

Witness: Ти беше често канен от нея. You were often invited by her.

Hearsay: Ти си бил често канен от нея. (I heard) You were often invited by her.

Future Tense

Witness: Стóките ще бóдат натовáре- ни на шлéпове. The goods will be loaded on barges.

Hearsay: Чух, че стóките щéли да бóдат натовáре- ни на шлéпове. I heard that the goods would (will) be loaded on barges.

* See Vol. VI, p.78 for Usage and Meaning of the Hearsay Forms.

2. Reflexive Passive

The hearsay forms for the different tenses of the reflexive passive are simply a combination of the hearsay forms of the transitive verbs and the reflexive particle се.

Examples:

Present Tense

Witness: Книгата се четé от всíчки. The book is read by all.

Hearsay: Чúвам, че книгата се четя- I hear that the book is read
ла от всíчки. by all.

Imperfect Tense

Witness: Книгата се четéше мнóго. The book was read a lot.

Hearsay: Чух, че книгата се четяла I heard that the book was
мнóго. read a lot.

Past Tense

Witness: Книгата се чéте от всíчки. The book was read by all.

Hearsay: Книгата се чéла от всички. (They say) The book was
read by all.

Future Tense

Witness: Стóката ще се натовáри The merchandise will be loaded
на шлéпове. on barges.

Hearsay: Стóката щяла да се нато- (They told me) The merchandise
вáри на шлéпове. will be loaded on barges.

III. HEARSAY FORM - PRESENT TENSE*

Participial Passive

Witness:	Аз съм често канен от студентите.	I am often invited by the students.
Hearsay:	Разправят, че съм бил често канен от студентите.	They say that I am often invited by the students.
Witness:	Радка е често канена от студентите.	Radka is often invited by the students.
Hearsay:	Чувам, че Радка била често канена от студентите.	I hear that Radka is often invited by the students.
Witness:	Това списание е много четено.	This magazine is read a lot.
Hearsay:	Според него това списание било много четено.	According to him this magazine is read a lot.
Witness:	Ти си викан в участъка.	You are called to the police station.
Hearsay:	Чух, че си бил викан в участъка.	I heard that you were (are) called to the police station.
Witness:	Стоките са складирани в Русе.	The goods are stored in Russe.
Hearsay:	Казват, че стоките били складирани в Русе.	They say that the goods are stored in Russe.
Witness:	Ние сме поканени от началника.	We are invited by the Commandant.
Hearsay:	Ние сме били поканени от началника.	(I heard) we are invited by the Commandant.

Reflexive Passive

Witness:	Стоката се превозва с параход.	The merchandise is transported by ship.
Hearsay:	Казват, че стоката се превозвала с параход.	They say that the merchandise is transported by ship.

* See Vol. VI, p.82.

LESSON 71

Witness: Рáзговорът се учи наизуст от студентите.

Hearsay: Рáзговорът се учел наизуст от студентите.

The dialogue is (being) learned by the students by heart. He told me that the dialogue is (being) learned by the students by heart.

Witness: Стóките се товáрят сегá.

Hearsay: Стóките се товáрели сегá.

The goods are being loaded now.

etc.

Witness: Тéзи стóки се вна́сят от Гермáния.

Hearsay: Тéзи стóки се вна́сяли от Гермáния.

These goods are imported from Germany.

etc.

IV. HEARSAY FORM - FUTURE TENSE

Participial Passive

Witness: Аз ще б́да наkáзан от началника.

Hearsay: Аз съм щял да б́да наkáзан от началника.

Щял съм да б́да наkáзан от началника.

I'll be punished by the Commandant.

They say I'll be punished by the Commandant.

Witness: Тя ще б́де повикана от учителя.

Hearsay: Тя щяла да б́де повикана от учителя.

She'll be called by the teacher.

etc.

Witness: Стóките нýма да б́дат натовáрени на шлéпове.

Hearsay: Стóките нýмало да б́дат натовáрени на шлéпове.

The goods won't be loaded on barges.

etc.

<p>Witness: Вие ще бъдете поканени от студентите.</p> <p>Hearsay: Щели сте да бъдете поканени от студентите.</p>	<p>You'll be invited by the students.</p> <p>etc.</p>
--	---

Reflexive Passive

<p>Witness: Стоката ще се внесе от Източна Германия.</p> <p>Hearsay: Стоката щяла да се внесе от Източна Германия.</p>	<p>The merchandise will be imported from East Germany.</p> <p>etc.</p>
--	--

<p>Witness: Тези стоки ще се натоварят на шлепове.</p> <p>Hearsay: Тези стоки щели да се натоварят на шлепове.</p>	<p>These goods will be loaded on barges.</p> <p>etc.</p>
--	--

<p>Witness: Домашната работа ще се напише от студентите.</p> <p>Hearsay: Домашната работа щяла да се напише от студентите.</p>	<p>The homework will be written by the students.</p> <p>etc.</p>
--	--

<p>Witness: Писмото ще се изпрати веднага.</p> <p>Hearsay: Писмото щяло да се изпрати веднага.</p>	<p>The letter will be sent right away.</p> <p>etc.</p>
--	--

<p>Witness: Тези стоки няма да се изнасят вече.</p> <p>Hearsay: Тези стоки нямало да се изнасят вече.</p>	<p>These goods won't be exported anymore.</p> <p>etc.</p>
---	---

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

- Grammar: 1. Passive Voice - Future Tense
 2. Hearsay Form - Present Passive
 3. Hearsay Form - Future Passive

1.

Радка ще бъде ли поканена на
 жура от Иван?

Да,
 Не,

От кого ще бъде поканена Радка
 на жура?

Кое момиче ще бъде поканено от
 Иван на жура?

Кои други момичета ще бъдат
 поканени?

Аз ще бъда ли поканен от Иван?

Да,
 Не,

А ти? ... А те? ... А ние? ...

и т. н.

От кого ще бъде четена тази книга?

А това списание?

А този роман?

А тези вестници?

Той ще бъде ли наказан от коман-
 дира?

А ти? ... А аз? ... А те? ...

Кога ще бъдат внесени стоките
от Източна Германия?
Кога ще бъде изнесена стоката за
Русия?
Скоро ли ще бъде доставена тази
стока?
Кога ще бъде разрешен вносът на
тези стоки от Министерството на
търговията?

Кога ще бъдеш повикан от министъра?

А той? ... тя, ... те, ... аз, ...
ние ...

Къде ще бъде складирана част от стоката?
На какво ще бъде натоварена стоката?
А другите стоки?
Ще бъде ли застрахована стоката?
А другите стоки?

2.

Ще се чете ли тази книга от студентите?

Да,
Не,

Стоката ще се натовари ли на шлепове?
Защо ще се натовари стоката на шлепове?
Защо стоката няма да се превози с влак?
Защо ще се застраховат стоките?

Мислиш ли, че този разговор ще се научи
добре от студентите?

Предполагате ли, че домашната работа
ще се напише за утре?

Кога ще се доставят стоките от Източна
Германия?

Кога ще се изнесат стоките за Франция?

Кога ще се внесе тази стока от Русия?

ЧЕТИВО

Търговията в България е монопол на комунистическата държава. Държавата създава и контролира търговски предприятия, които извършват търговска дейност в страната и чужбина. За тази цел са образувани големи стопански организации с огромен бюрократичен апарат.

Днес в България не съществува частна търговия. Изключение¹ правят само някои земеделци. С разрешение на държавата те произвеждат земеделски² продукти³ като: млечни⁴ продукти, зеленчуци и плодове. Тези продукти те могат да продават⁵ на пазаря.

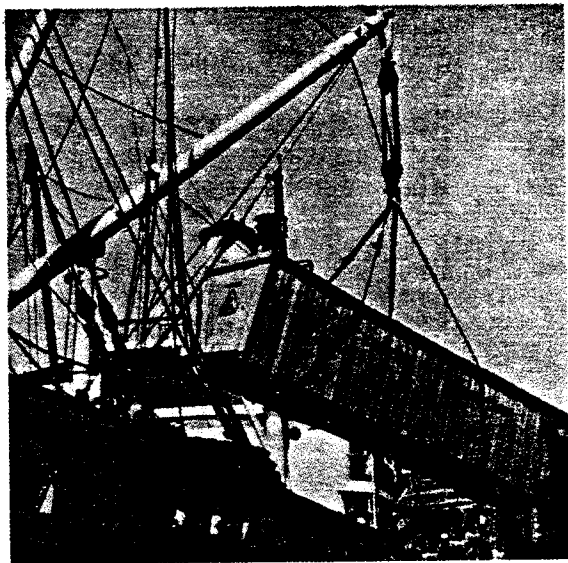
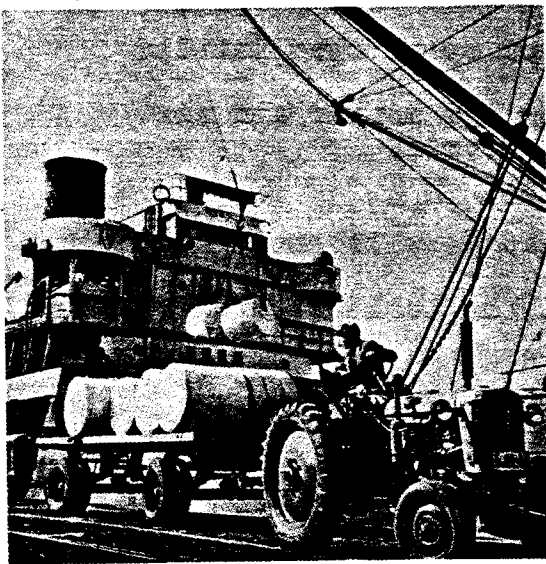
Вносът и износът на стоки е също монопол на държавата. Създадени са големи вносно-износни предприятия, които държат в ръцете си търговията на България с други страни.

България е член⁶ на СИБ. По-голяма част от външната ѝ търговия е със страните-членки на тази организация, като: Съветския съюз, Полша, Румъния и други. Търговията със Съединените щати заема много малка част от външната търговия на България. Стоките, които се намират на пазаря в България, са произведени главно в другите комунистически страни.

-
1. изключе¹ние = exception.
 2. земеделски, а, о, и = pertinent to agriculture.
 3. продукт, и = product.
 4. млечен, чна, чно = dairy, pertinent to milk products.
 5. продавам, е = to sell.
продам
 6. член, ове = member, article.
 7. СИБ = Съвет за икономическа взаимопомощ = СМЕА (COMESOM)
Council of Mutual Economic Assistance.

Прочутите в цял свят български зеленчуци и овощия се изнасят за чужбина и с камиони.

Разтоварване и натоварване на кораби

LESSON 71

ИПЕВОД

- Peter, has Stoyan come yet?
- He hasn't come yet.

- He is going to bring the cards, isn't he? I feel very much like playing cards now.
- You felt very much like playing cards the day before yesterday that's why you didn't have any money when we finished the game.

- Stop talking nonsense. Why don't you go to the store at the corner and buy something so that we have a bite before we start playing?
- Maria said she'd go to the market. I don't know however, whether she's gone yet or not. She was putting on her shoes when I talked to her.

- What is she going to buy?
- Bread, cheese, and some fruit.

- Cheese again? Why doesn't she buy something else? I haven't eaten dry salami for a long time.
- I have a stomachach, that's why I told her to buy cheese.

- You are always sick. Go to a hospital. Have a few doctors examine you. You'll feel much better after that.
- I'll do it some day. Have you seen Boyan lately?

- No. I received a letter from his mother and she writes that he has left for Austria.
- What is he going to do there?

- I don't know. She writes that he will study at the Viennese University.
- Stoyan is coming. Let's get the table ready.

LESSON 71

ВЪПРОСИ

1. Чий монопол е търговията в България?
2. Кой контролира търговията в България?
3. Какви стопански организации съществуват в България?
4. Съществува ли частна търговия?
5. Какви изключения има?
6. Кой трябва да разреши на земеделците да произвеждат и продават?
7. Какво произвеждат и продават някои земеделци?
8. Чий монопол е вносът и износът в България?
9. Кой държи в ръцете си външната търговия на България?
10. На коя организация е член България?
11. Кои други страни са членове на тази организация?
12. Каква част от външната търговия на България заема търговията със Съединените щати?
13. Какви стоки могат да бъдат намерени на пазаря в България?
14. Има ли български стоки в Съединените щати?
15. Какви български стоки има в Съединените щати?

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Change the following sentences from the active to the passive voice, using both the participial and reflexive constructions.

1. Министерството на търговията ще внася и изнася всички стоки.
2. Те ще ни доставят тази стока идущата седмица.
3. Министърът няма да разреши този въпрос скоро.
4. Той няма да нареди масата.
5. Майсторът ще залее мазето с бетон.
6. Студентите ще изпеят две български песни.

Част II

Answer in hearsay, using: казаха ми, че; разправят, че; чух, че etc.

1. Къде са складирани стоките?
2. Много ли е четена книгата?
3. От кого се чете това списание?
4. На какво ще бъдат натоварени стоките?
5. От кого ще бъдете поканени на вечеря довечера?
6. Кога ще бъдете повикан от министъра?

Част III

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Разкажете нещо за търговията в България преди и след 9 септември 1944 г.!

РЕЧНИК

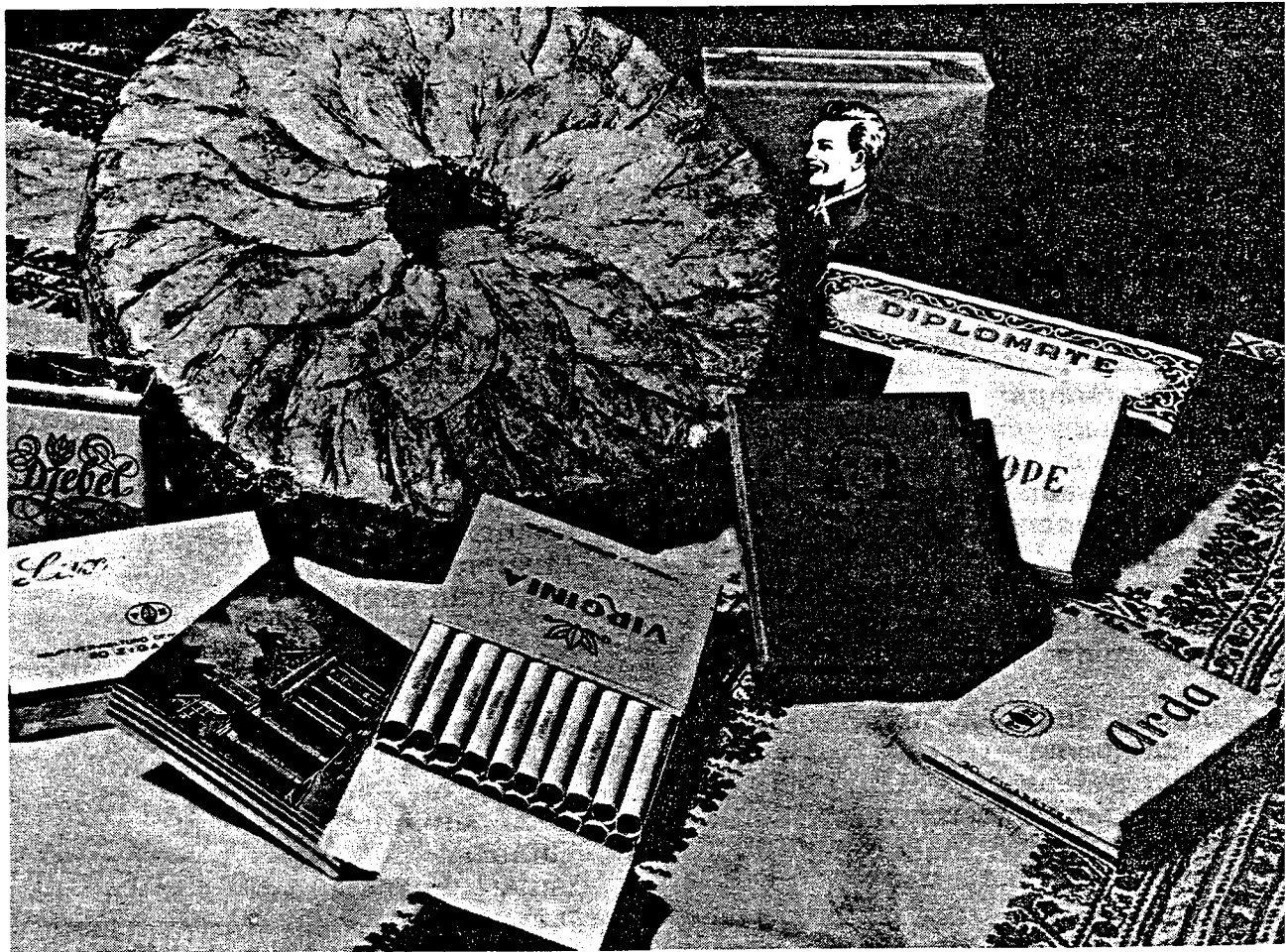
вн́асям	to import, to bring in,
внеса́, е, внесе́сох, внесе́	to carry in
вно́с м.	import
водá f.	water
по водá	by water, by sea
врѣзка f.	connection, string, lace
рl. врѣзки	
достáвям	to supply, to deliver
достáвя, и, их	(somewhere)
държáва f.	state, government, country
държáвен, вна, о, и	state, of state, public
държáвен чиновник	civil servant
европéйски, а, о, и	European
застрахо́вам	to insure
извѣршвам	to do, to perform
извѣрша, и, их	
изн́асям	to export
изнеса́, е, изнесе́сох, изнесе́	
изно́с м.	export
източен, чна, о, и	east, eastern
комуни́ст м.	communist
комуни́стически, а, о, и	communist
кратѣк, тка, о, и	brief, short
в кратко време	in a short time
министѣр м. рl. министѣри	Cabinet member, minister
монопо́л	monopoly
опитност f. опитността	experience
организа́ция	organization
отне́мам /ня́кому нещо/	to deprive (someone of something)
отне́ма, е, отне́х, е	
позволя́вам/позволя́	to permit
правителство п.	government, administration
прево́з м.	transportation
прево́звам	to transport
прево́зя, и, их	
предприя́тие п.	business, concern, enterprise,
	undertaking
прѣча /на/, и, их	to hinder, to be (stand) in the
попрѣча	way (of)
разрешáвам	to allow, to permit,
разрешá, и, их	to authorize
Руси́я f.	Russia
си́гурен, рна, о, и	sure, certain
склади́рам	to store

сѡбствен, а, о, и
 стѡка f. (also pl.
 стѡките)
 съществѡвам
 търѡвец m. pl. търѡвци
 търѡвня f.
 Министерство на търѡвнята
 търѡвам

търѡване n.
 управлѡние /на страна/ n.
 фирма f.
 частен, частна, о, и
 шлеп m. pl. шлепове
 Япѡния f.
 ясно adv.

one's own
 goods, merchandise

to exist
 merchant
 business, trade, commerce
 Department of Commerce
 to trade, to do (carry on,
 transact) business (a trade)
 trade, trading, (doing) business
 government, administration
 firm
 private
 barge
 Japan
 clear, clearly

Български тѡтѡк и цигари за износ

С Е Д Е М Д Е С Е Т И В Т О Р И У Р О К

L E S S O N 7 2

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

- Grammar: 1. Passive Voice - Imperfect Tense
 2. Hearsay Form - Imperfect Passive

1.

Иван често канеше Радка тогава.
 Радка тогава беше/бе/ често канена
 от Иван.

Иван често канеше Радка тогава.

Радка тогава беше/бе/ често
 канена от Иван.

Радка беше/бе/ ли канена често от
 Иван?

и т. н.

Кого канеше Иван често?

От кого беше/бе/ канена Радка често?

Кой бе/беше/ често канен от Иван?

Кой канеше често Радка?

Иван често канеше това момиче тогава.
 студентите
 Христо

и т. н.

Иван често ме канеше тогава.

те
 ви
 ни
 ги
 го
 я

Всички четяха много тази книга тогава.
 този роман
 това списание
 тези вестници

Превозваха стоките с шлепове.
 Внасяха тази стока от Русия.
 Изнасяха гроздето за Русия?
 стоката
 стоките

Товареха гроздето на камиони.
тази стока
стоките
фасула

Доставяха стоките от Източна Германия.
Купуваха
Поръчваха
Складирах стоката в различни складове.
стоките

Винаги застраховах стоките тогава.
Министърът на търговията разрешаваше
тогава вноса и износа на стоките.

Тя често ме посещаваше тогава.
те
го
ни
ви
ги
момичето

Той я викаше по телефона всеки ден.

Морските вълни миеха плажа.
Майката миеше детето всяка сутрин.
децата
пода
кухнята

Студентите пееха често тази песен.
тези песни

2.

Всички четяха вестника.
Вестникът се четеше от всички.

Всички четяха вестника.

Вестникът се четеше от
всички.

Вестникът четеше ли се от всички?
От кого се четеше вестникът?
Какво се четеше от всички?

и т. н.

списанието, тази книга, тези спи-
сания, този роман и т. н.

Студентите учеха разговора на
урока наизуст тогава.

Той често пееше тази песен.
тези песни

Много търсеха работници тогава.
Те пишеха домашната работа всеки
ден.

Изнасяха тази стока за Русия
стоките

Поръчваха стоките от Германия
стоката

внасяха, доставяха, купуваха

Товареха я на шлепове.
ги параходи

3.

Тя беше/бе/ често канена от
Стоян.

Разправят, че тя била често
канена от Стоян.

Тя беше/бе/ често канена от
Стоян.

Тя беше ли често канена от
Стоян?

аз, ти, той, ние, вие,
вие, те, момчето,
момчето, братовчедка ми

и т. н.

Разправят, че тя била често
канена от Стоян.

Разправят, че
Казват, че
Казаха ми, че
Чувам, че
Чух, че
Била канена.....

и т. н.

Кой беше често канен от Стоян?

От кого бе канена тя?

аз

ти

те

ние

вие

това момиче, това момче

С влак ли бяха превозвани стоките
тогава?
С какво беше превозвана стоката
тогава?
Гроздето беше ли товарено на шлепове
тогава?
Къде бяха складирани стоките /стоката,
гроздето/ тогава?
От кого бяха извършвани вносът и износът
на България преди 9 септ. 1944 год.?
Откъде бяха доставяни по-рано стоките,
които днес не се намират на българския пазар?
Само от българското правителство ли беше
извършван износ на различни стоки преди
9 септ. 1944 год?
От кои страни бяха внасяни стоки в България
преди 9 септ. 1944 год?
Тази книга беше ли много четена по-рано?

А този роман? ... А това списание?
А тези списания?

От кого бях посещаван често по-рано?
А ти? ... А те? А тя? ...
А ние? .. А вие? .. А момичето? ...

и т. н.

От кого бе викан ти по телефона всяка
вечер миналия месец?

А тя? ... А те? ... и т. н.

4.

Този вестник се четеше от всички тогава.
Чух, че този вестник се четял от всички
тогава.

Този вестник се четеше от всички
тогава.
От кого се четеше този вестник то-
гава.

този роман, това списание, тези
вестници и т. н.

Чух, че този вестник се че-
тял от всички тогава.

Чух, че
Разправят, че
Казаха ми, че
Четял се,

и т. н.

Как се превозваше гроздето по-рано?

стоките, стоката, този материал,
циментът

От коя страна се внасяше тази стока
тогава?

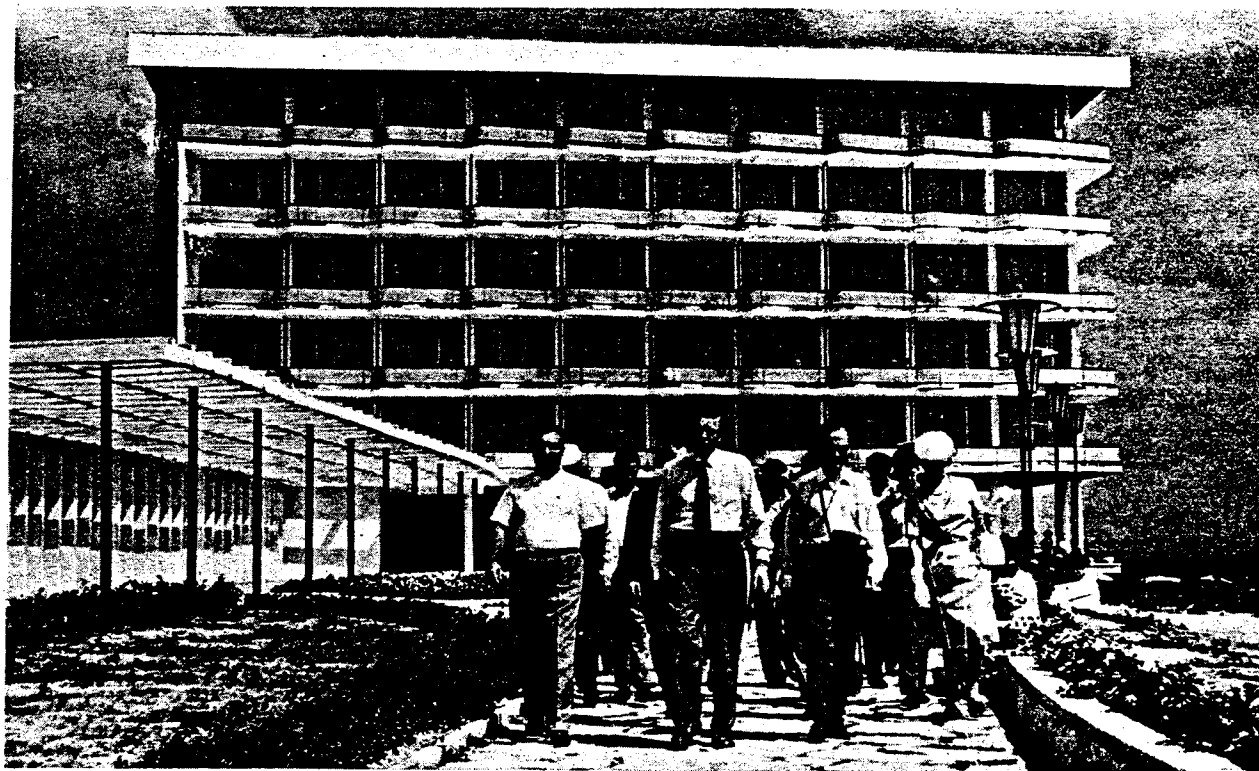
А другите стоки? А гроздето?

За кои страни се изнасяха българските
стоки?

От /с/ кого се заместяха българските
търговци след 9 септ. 1944 год.?

Учеше ли се разговорът на всеки урок
наизуст от студентите тогава?

И Т. Н.

Курортисти в гр. Несебър

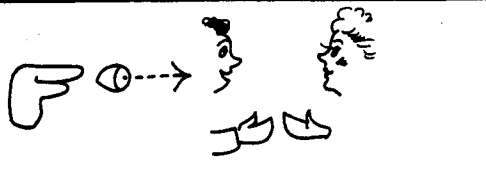
LESSON 72

1

? F

✓ ссс ИВАНЕ,

2

? F

✓ ссс   → +

ВЯРКА НАДЯ

3

? =   → ОТДАВНА

  ⊕

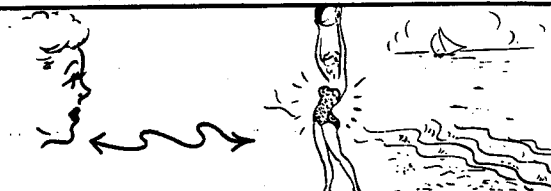
4

?

5

? НАДЯ

6

ТИ F ?

7

?

8

? F

НА ПЛАЖА

Ивѧн:

Петко:

- Петко, бѧше ли на плажа вчѧра?
- 5 - Да, Ивѧне. Многo хубавo прекарѧх.
- Видѧ ли нѧкого от познатите ни?
- Да, видѧх Вѧрка и Нѧдя.
- Каквo правѧт те? Отдѧвна не сѧм ги виждам.
- Изглѧждат великолѧпно. Чудѧсен тен имат.
- 10 - Пак ли бѧха закѧчани от младѧжи?
- И тoзи път билѧ смущѧвани от двѧма младѧжи.
- Как бѧше облѧчена Нѧдя?
- Облѧчена бе в хубав бѧнски костюм.
- Ти как бѧше облѧчен?
- 15 - Бѧх слoжил нoвите си бѧнски гѧщѧта.
- Пѧськѧт бѧше ли чист?
- Блѧзо до водѧта бѧше многo чист, понѧже се мѧеше от мoрските вълни.
- Искаш ли да отѧдем утре на плажа?
- 20 - Да отѧдем, Ивѧне.

На плажа

ГРАМАТИКА

I. PASSIVE VOICE - IMPERFECT TENSE

1. Participial Passive

The imperfect tense of the participial passive is made up of the imperfect tense forms of "СЪМ" and of the past passive participle of a transitive verb.

Аз бях често канен от студенти-те.

I was often invited by the students.

Те бяха закачани от двамата младежи.

They were teased by two young men.

Домашната работа беше /бе/ писана редовно.

The homework was written regularly.

Девето бе /беше/ мито от майка си всяка сутрин.

The child was washed by his mother every morning.

Тези книга тогава бе /беше/ много четена от всички.

The book was then read a lot by all.

Те никога не бяха смущавани от никого.

They were never disturbed by anyone.

Пясъкът бе /беше/ мит от морските вълни.

The sand was washed by the sea waves.

Ние бяхме често посещавани от тях.

We were often invited by them.

* note: ако бѣдех покѣнен = if I was (had been) invited.

2. Reflexive Passive

It is made up of the imperfect tense of a transitive verb and of the reflexive particle СЕ.

Вѣстникът обикновено се четеше от всички.

The newspaper was usually read by all.

Списанията се четяха обикновено от всички.

The magazines were usually read by all.

Пясъкът се миеше често от морските вълни.

The sand was often washed by the sea waves.

Стóките се внасяха от Италия по-рано.

The goods were imported from Italy before.

II. HEARSAY FORM - IMPERFECT TENSE*1. Participial Passive**

Казват, че съм бил канен често от студентите.

They say that I was often invited by the students.

Бил си посещаван често от тази жена.

(I hear) You were often visited by this woman.

Тя била често викана по телефона от него.

(They say) She was often called on the phone by him.

Стóките били понякога складирани в Русе.

The goods sometimes were stored in Russe.

Разправят, че момичето било често закачано от младежи.

They say that the girl was often teased by young men.

Двете госпожици били смущавани от младежи, когато били на плажа.

The two young women were bothered by youths when they were at the beach (so I hear).

* Note: See Vol. VI, pp.81-84.

** See p. 118 of this volume.

2. Reflexive Passive

Казват че вестникът се четял
от всички по-рано.

They say that the newspaper was
read by all before.

Чух, че тези вестници се много
четели по-рано.

I heard that these newspapers
were read a lot before.

Разправят, че пясъкът се мие от
морските вълни.

They say that the sand was wash-
ed by the sea waves.

Чух, че храната, която се сер-
вирала в ресторантите, била
много вкусна.

I heard that the food which was
served at the restaurants was
very tasty.

Писмата се пишели от нея през
цялото време.

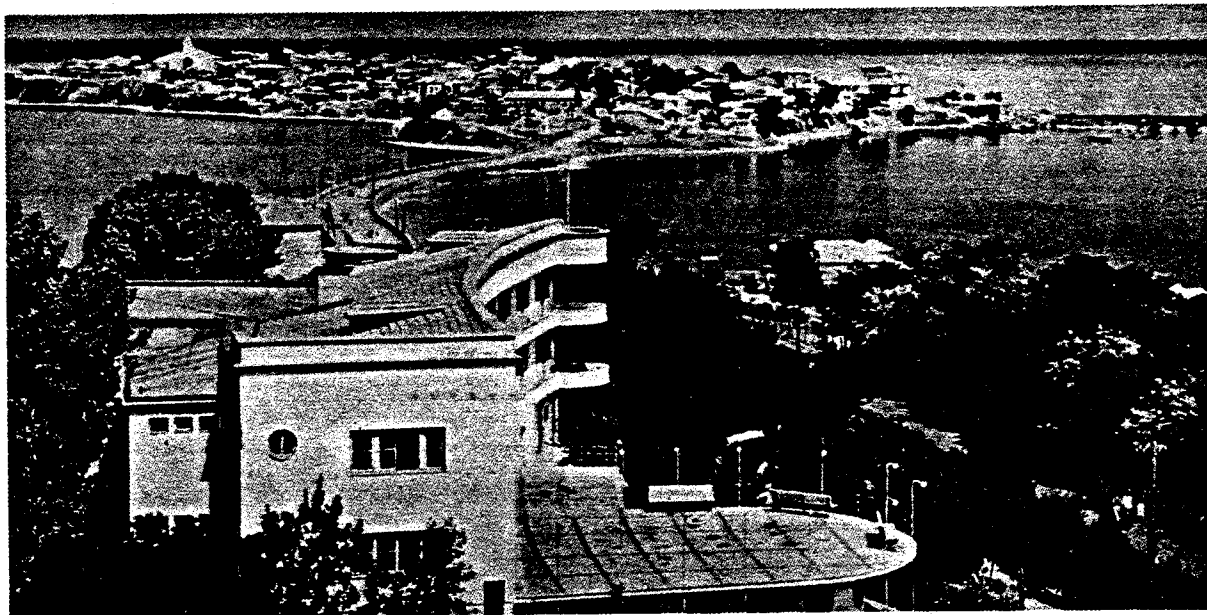
(They say) The letters were
written by her all the time.

Тези песни често се пели от
българските студенти.

These songs were often sung by
the Bulgarian students.

Подът на обществените бани се
цапал много от посетителите.

The floor of the public baths
was dirtied a great deal by the
visitors.

Град Несебър

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

- Grammar: 1. Passive Voice - Imperfect Tense
 2. Hearsay Form - Imperfect Tense

1.

Младежи закачаха Надя вчера.
 момичето
 момичетата

Надя беше закачана от младежи
 вчера.

Ти беше ли закачана от младежи
 вчера?

Да,
 Не,

А Верка? А Вие двете? ...
 А Надя и Мария? ... А аз? ...
 А ние? и т. н.

и т. н.

Децата ме смущаваха много вчера.
 го
 ни
 те
 ги
 ви
 я

2.

Децата смущаваха ли Ви много?

Да, аз бях много смущаван от
 децата.

Не,

А него? ... А нея? ... А тях?
 ...А тебе? и т. н.

Този младеш закачаше ли
 това момиче?
 тази жена
 тези госпожици

Майка	им	обличаше	ли	ги	сутрин?
	му			го	
	й			я	
	ти			те	
	Ви			ви	
	ни			ни	
	ми			ме	

Миеше ли Ви теляк, когато отивахте на баня?

А него? А тях? ... А мен? ..

Много ли чужденци посещаваха Варна по-рано?

Радка ли нареждаше масата по-рано?
 прибираше
 переше дрехите
 гладеше сакото
 къпеше детето
 завеждаше децата на училище
 довеждаше от

3.

Всички ли четяха тази книга?

Да, тази книга се четеше от всички.
 Не,

Всички ли четяха тези списания?
 Много ли чужденци посещаваха Варна по-рано?
 Морските вълни миеха ли пясъка?
 Студентите учеха ли разговора наизуст по-рано?
 Как превозваха стоките тогава?
 За кои страни изнасяха гроздето преди 9 септ. 1944 год?
 Кои страни внасяха различни стоки в България тогава?
 С какво превозваха стоките?

На какво товареха стоките обикновено?
 Каква беше храната, която сервираха
 в варненските ресторанти?
 Посещаваха ли много курортисти Варна?
 Препълваха ли игралното казино?
 Танцуваха ли до късно из нощните
 заведения?

Радка ли нареждаше масата по рано?
 переше дрехите
 гладеше сакото на баща си
 завеждаше децата на училище,
 довеждаше дъщата от училище.

4.

Надя и Вярка бяха ли смущавани от
 младежи?

Били смущавани от младежи.
 Казаха ми, че
 Разправят, че

и т. н.

Беше ли закачана Надя от младежи?
 момичето
 двете приятелки
 тази жена
 тези госпожици.

Ти беше ли мит от теляк всеки път, когато
 отиваше на баня?

А той? ... А те? ... А Вие? ...

От кого беше четена тази книга?

А тсзи роман?... вестник, списание,
 вестници и т. н.

От кого бяха завеждани децата на кино?

От кого бяха довеждани децата от училище?

Кой беше често посещаван от студентите?

А той? ... А тя? ... А те? ...
 А момичето? ... А аз? ... А ти? ..
 А ние? ... А вие? ... и т. н.

Как бяха превозвани стоките по-рано?

А гроздето? .. А другата стока? ...

За кои страни обикновено бяха изнасяни българските стоки преди 9 септ. 1944 год?

От кои страни бяха внасяни различни стоки тогава?

И Т. Н.

5.

Търсят ли се много работници?

Разправят, че се търсели?
Чух, че

И Т. Н.

Посещаваше ли се Варна от много чужденци по-рано?

Сервираше ли се хубава храна във варненските ресторанти тогава?

За кои страни се изнасяха стоките тогава?

От кои страни се внасяха те обикновено?

Препълваше ли се игралното казино?

Танцуваше ли се до късно?

Много ли се четеше тази книга?

този роман

това списание

тези книги

И Т. Н.

ЧЕТИВО

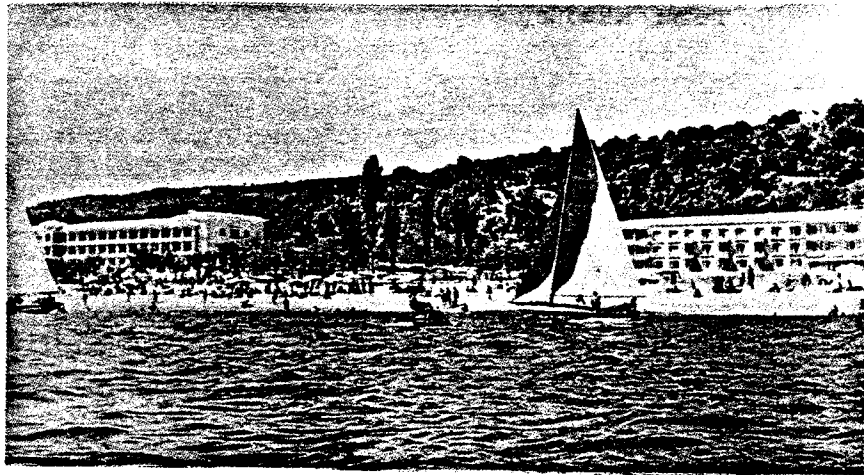
По българското черноморско крайбрежие има много плажове. На най-хубавите и големи плажове се намират курортните комплекси "Слънчев бряг" и "Златни пясъци"¹. Хиляди курортисти от страната и чужбина посещават тези курорти през лятото. Те се наслаждават там на хубавото слънце, чистите плажове и топлата вода на Черно море.

Животът в тези курортни комплекси е скъп. Цените на стаите в хотелите са доста високи. Храната в ресторантите е хубава, но е също така скъпа.

Нощният живот в тези курорти по нищо не отстъпва на този в други известни европейски курорти. Ресторантите и баровете са препълнени с хора, които се веселят и танцуват до късно вечер. Въпреки всичко, любимо място за всички остават плажовете.

Българите се гордеят с курортните комплекси: "Златни пясъци", "Албена"², "Слънчев бряг" и "Дружба"².

-
1. "Слънчев бряг" = The names of some of the resort complexes along the Bulgarian coast.
 "Златни пясъци" =
2. "Албена" = Same as above.
 "Дружба" = Same as above.

ИПЕВОД

- Ivan, did you go to Vitosha last Sunday?
- No, I didn't.

- Who did?
- Stoyan did. I met him yesterday, and he told me that they had a wonderful time up in the mountains.

- What else did he tell you?
- They left before sunrise on Sunday. They passed through Boyana at 6 o'clock. They reached the lodge "Meadow " at a quarter to eleven. His sister was very tired. They stayed there for half an hour. They had a bite and drank some tea. While they were eating and drinking, they were listening to the radio. Then they went to the meteorological station. His cousin Peter had never been there. He wanted to look the station over. While they were looking over the station it started to rain. But it rained only for a short while. When the rain stopped, they returned to the lodge. They met there some friends. They danced and sang.

- Well, it seems they really had a good time.
- Of course. Stoyan told me that they'd go on a trip in the mountains again next Sunday.

- Will Radka accompany them this time?
- He says she will.

- And Peter?
- According to Stoyan he won't go. He'll have to stay home because he has to study for his final examination at the University.

ВЪПРОСИ

1. Къде бил Петко вчера?
2. Кого видял той на плажа?
3. Как изглеждали Верка и Надя?
4. Какъв тен имали те?
5. Пак ли били закачани от младежи?
6. Как била облечена Надя?
7. Как бил облечен Петко?
8. Къде бил пясъкът много чист?
9. Къде щели да отидат двамата приятели утре?
10. Къде в България има много плажове?
11. Къде се намират най-хубавите и големи плажове?
12. Кой посещава курортите през лятото?
13. На какво се наслаждават курортистите там?
14. Скъп ли е животът в тези курортни комплекси?
15. Какви са цените в хотелите?
16. Храната в ресторантите хубава ли е?
17. Какъв е нощният живот в тези курорти?
18. До кога се веселят и танцуват хората в курортните комплекси?
19. Кое е любимо място за всички?
20. С кои курортни комплекси се гордеят българите?

Към плажа.....
.....на плажа

ДОМАШНА РАБОТА

Част I.

Change the following sentences from the active to the passive voice:

1. Надя ми каза, че един младеж ги закачал, когато били на плажа.
2. Майката обличаше детето всяка сутрин.
3. Тя ме посещавала често.
4. Студентите често пееха тези български песни.

Част II.

Change from participial to reflexive passive:

1. Хубава храна беше сервирана във варненските ресторанти.
2. Тези книги бяха много четени от всички.
3. Стоките били изнасяни за Русия.
4. Стоката беше товарена на шлепове по-рано.

Част III.

Разправете за Варна!

РЕЧНИК

ба̀нски, а,о,и /adj. of ба̀ня/

ба̀нски костю̀м

ба̀нски гащета̀

бар, -ове

възхи́тен, а,о,и

оста̀вам възхи́тен от

гащета̀ pl.

ба̀нски гащета̀

горде́я се /с/,ее се

гордя̀х се

желе́зен, желе́зна, желе́зно,

желе́зни

Желе́зната завеса

зака́чам

закача́, и́,и́х

комплéкс

курбо̀ртен, -тна,-тно adj.

куро̀ртист

лю̀бим, а,о,и

мѝнало. п.

в мѝналото

младе́ж ш.

на́ем ш.

да̀вам под на́ем

отста̀пвам

отста̀пя,и,и́х

отста̀пвам на

по ни́що не отста̀пваше на

понасто́ящем adv.

прочу́т, а,о,и

Риви́ерата f.

руле́тка f.

игра́я на руле́тка

серви́рам

смуща̀вам

сму́тя, и́,и́х

тен ш.

цве́те, цвета́

це́на

Черно́ морé

черно̀брски, а,о,и

чуде́сен, сна, о,и

bathing suit
(bathing) trunks
nightclub

delighted, enraptured
to be enraptured by
shorts

trunks

to be proud (of)

iron, of iron

the Iron Curtain

1. to hang up 2. to tease:

complex
pertaining

visitor of a resort

favorite, dear, beloved

past

in the past

young man, juvenile

rent

to let (for rent), to lease

to rent

to go (fall) back, to retreat,

to yield, to give in

to be inferior to

(it) was in no way inferior to..

nowadays, at present

famous

the Riviera

roulette

to play roulette

to serve (food, drinks etc.)

to disturb, to bother, to

trouble

complexion, tan

flower

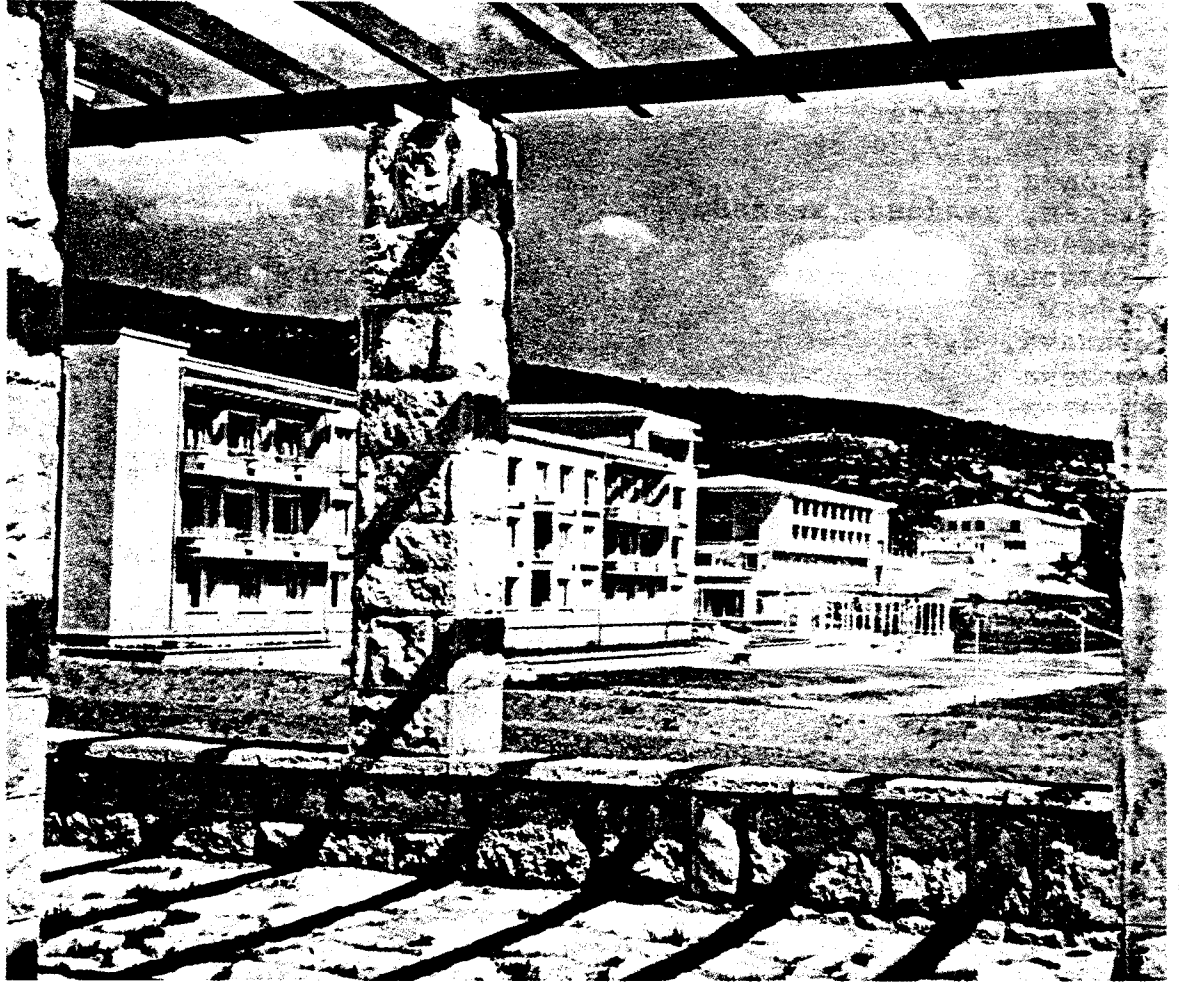
price

the Black Sea

pertaining to, situated on or

near the Black Sea.

wonderful

Златните пясъци - хотели

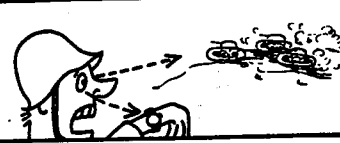

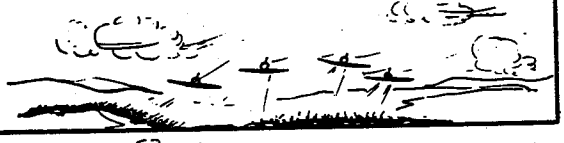

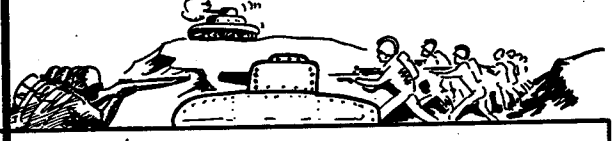

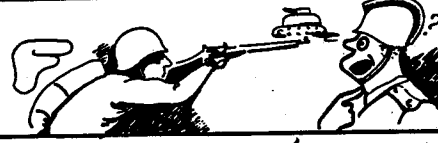

СЕДЕМДЕСЕТ И ТРЕТИ УРОК

LESSON 73

Христо Ботев

LESSON 73

<p>? ○△□</p> 	<p>Дивизионни....</p>
<p>? 1^{во} УЧЕНИЕ</p>	
<p>? ЧАСТ</p> 	<p> ПОЛК</p>
<p>? </p> 	<p> </p>
<p>? ЧАСТ</p> 	<p> </p>
<p>? ЗАПОЧНА</p> 	<p> НЕПРИЯТЕЛ</p>
<p>? </p> 	<p> </p>
<p>? НЕПРИЯТЕЛ</p> 	
<p>? </p>	
<p> </p> 	<p> </p>
<p>? </p>	
<p>? АТАКА НЕПРИЯТЕЛ</p>	<p> </p>

НА БОЙНИ УЧЕНИЯ

Иван:

Георги:

- 5 - Какви бойни учения правихте?
- 5 - Дивизионни учения.
- Какво беше първото ви учение?
- Отбрана и атака в хълмиста местност.
- Коя част беше в отбрана?
- Нашият полк.
- 10 - Как се бяхте окопали?
- Много добре. Имахме тесни и дълбоки окопи.
- Коя част ви атакува?
- Другите два полка на дивизията заедно с танкове и самолети.
- 15 - Как започна атаката?
- Най-напред започнаха да напредват неприятелските танкове.
- Открихте ли ги навреме?
- 20 - Да, един сержант наблюдаваше с бинокъл и щом ги видя, даде танкова тревога.
- Неприятелските самолети не ви ли обстрелваха?
- Летейки ниско, те обстрелваха нашите окопи с картечен огън.
- Какво стана после?
- 25 - Неприятелските танкове напредваха. Ние стреляхме по стрелците, които ги придружаваха.
- Защо по тях?
- За да лишим танковете от подкрепата им.
- Унищожихте ли стрелците?
- 30 - Част от тях унищожихме. Другите принудихме да залегнат.
- Успя ли атаката на противника?
- Не. Успяхме да го спрем и да унищожим голяма част от танковете му.

ЧЕТИВО

Офицерите и сержантите в българската армия преминават с младите войници най-напред единична подготовка. След това частите провеждат учения в състав на отделение, взвод, рота, батальон, полк, дивизия и пр. При тези занятия войниците се подготвят да използват различни бойни средства за унищожаване на неприятеля.

Нашата дивизия тази есен бе на дивизионни учения. Тя отиде с камиони в района на село Хитрово. Полкът ни бе в отбрана западно от селото. Другите два полка на дивизията ни трябваше да ни атакуват от север. Те имаха много танкове и самолети.

Ние се бяхме окопали много добре. Имаше тесни и дълбоки окопи, от които наблюдавахме много добре местността пред нас.

Двата полка започнаха да ни атакуват. Техните танкове започнаха да напредват в 1 часа следобед. Пръв ги забеляза един сержант от нашата рота, който наблюдаваше с бинокъл. Веднага даде танкова тревога. Артилерията ни започна да стреля по танковете. Наскоро след това се явиха и самолетите им. Те нападнаха нашите окопи с бомби и картечен огън.

В същото време танковете им напредваха към нашите окопи. Много стрелци ги придружаваха. Ние стреляхме по тях с пушки и картечници. Принудихме ги да залегнат. Танковете им останаха сами. Нямаха вече подкрепата на стрелците си. Въпреки това те продължаваха да напредват. Но това бе за кратко време. Ние успяхме да унищожим голяма част от танковете и да спрем атаката на противника.

гаубица

длъжност

екипаж

задача

нападам

нападна, е, ах

мерач

минохвъргачен, чна, чно, чни

явявам

явя, и, их

howitzer

duty

crew

task

to attack, to assault

gunner, layer

mortar adj.

to appear

ПРЕВОД

- I heard that you've sold your house.
- I haven't sold it yet. I want to sell it at the right price.

- How much do you want for the house?
- I want forty thousand leva.

- Mireffs wanted to buy it, didn't they?
- Yes, they did. But they wanted to give me only thirty thousand for the house.

- How much are they giving you now?
- Thirty-five thousand if I give them the furniture too.

- Are you going to sell it to them at that price?
- I don't know. I have to think about it.

- Don't sell it. Sell the little house at the corner. It is yours, isn't it?
- Of course, it is mine. Don't ask me such silly questions.
- I never ask silly questions, my friend.

- Don't be angry! Let's stop at this tavern and have a beer.
- I don't feel like drinking beer at this moment. But don't you feel like eating something?

- I have already eaten. I ate two pork chops and beans just a little while ago. I always eat before one o'clock because I seldom have breakfast. I used to eat for breakfast: eggs, cheese, milk, bread etc., but I got very fat. I get fat very easily. And I don't want to put on weight again.

- There is a dancing party at Georgi's this afternoon. Let's go there then.
- Is Nadya, that pretty girl I met at the beach yesterday, going to be there?

- I suppose so.
- Let's get a taxi then, I don't have much time, but I want to see her again.

LESSON 73

ВЪПРОСИ

1. От кого се обучават младите войници в единично обучение?
2. С какво обучават най-напред офицерите и сержантите младите войници?
3. Какво провеждат частите след това?
4. За какво ще се подготвят младите войници при тези занятия?
5. На какви учения бе нашата дивизия тази есен?
6. Къде отиде нашата дивизия, за да проведе дивизионните учения?
7. Къде бе в отбрана полкът ни?
8. Кой трябваше да ни атакува от север?
9. Кои полкове имаха много танкове и самолети?
10. Как се бяхме окопали ние?
11. Какви бяха нашите окопи?
12. Какво можехме да наблюдаваме от окопите си?
13. От кого бяхме атакувани?
14. Кога започнаха да напредват танковете на другите два полка?
15. Кой забеляза пръв напредващите танкове?
16. С какво наблюдаваше сержантът местността пред нас?
17. Какво направи сержантът, щом забеляза напредващите танкове?
18. Кой започна да стреля по танковете?

LESSON 73

19. Какво се яви наскоро след това?
20. С какво нападнаха самолетите нашите окопи?
21. От кого бяха придружавани танковете?
22. С какво стреляхме по стрелците?
23. Защо стреляхме по стрелците с пушки и картечници?
24. Танковете продължаваха ли да напредват без подкрепата на стрелците?
25. Как успяхме да спрем атаката на противника?

Танкистите с командир младши сержант Яков, мерач редник Арнаудов, водач редник Адамичин и пълначът ефрейтор Петков зареждат танка с боеприпаси за предстоящата бойна стрелба

Снимка В. Иванов

ДОМАШНА РАБОТА

Част I.

Разправете за бойните учения, които произвела дивизията, в която бил наш Георги!

Част II.

Отговорете на въпросите 16 - 25!

Отличният гранатометен разчет на младши сержант Г. Дучев води огън по „противникови“ танкове
Снимка А. Сааев

LESSON 73

РАЗПИТ

1. What is your name and rank?
2. Сержант Вүто Вълков.
3. What is your unit?
4. От трети взвод, първа рота, първи батальон на 15-ти танков полк.
5. What is your duty in the 3rd platoon?
6. Аз съм взводен сержант?
7. What kind of tanks do you have in your regiment?
8. Ние имаме средни танкове, въоръжени с 90 мм. /милиметрови/ оръдия.
9. How many tanks do you have in your platoon?
10. Три танка.
11. How many men are in a tank crew?
12. Екипажът на танка се състои от 5 души.
13. What are their duties?
14. Танков командир, мерач, водач на танк, помощник водач, който е и предиен картечар и пълнач.
15. What was your mission when you were captured?
16. Моят взвод и 2-ри взвод от нашата рота трябваше да подкрепят пехотата през време на атаката.
17. How many infantry troops were you supporting in this attack?
18. Един батальон.
19. What type of artillery fire was to be used.
20. 120 мм. гаубичен и 120 мм. минохвъргачен.

LESSON 73

РАЗПИТ

1. Как се казвате и какъв чин имате?
2. Sergeant Vuto Valkov.
3. От коя част сте?
4. 3rd Platoon, 1st Company, 1st Battalion
15th Tank Regiment.
5. Каква е длъжността Ви в 3-и взвод?
6. I'm a Platoon Sergeant.
7. Какъв вид танкове имате в полка си?
8. We have medium tanks with 90 mm guns mounted on them.
9. Колко танка имате във взвода си?
10. Three tanks.
11. От колко души се състои екипажът на танка?
12. There is a total of 5 men in a tank crew.
13. Какви са техните длъжности?
14. Tank commander, gunner, driver, assistant driver, who
also is a bow machine gunner, and a loader.
15. Каква беше задачата Ви, когато Ви плениха?
16. My platoon and the second platoon of our company were
to support the infantry during the attack.
17. Колко пехотни части поддържахте през време
на атаката?
18. A battalion.
19. Какъв артилерийски огън щеше да бъде използван?
20. 120 mm howitzer and 120 mm mortar .

РЕЧНИК

атака f.	attack
атакувам	to attack
батальон m.	battalion
бинокъл m.pl. -кли	binoculars
взвод m. pl. взводове after пш. взвода	platoon
дивизионен, дивизионна, o,и залагам	division
залегна, e, ах	mil. to lie down
картечен, чна, o,и	in order to take cover
картечен огън	machine gun
лишавам	machine gun fire
лиша, и, их	to deprive (of)
напредвам	to advance
напредна, e, ах	
неприятелски, a, o,и	enemy
ниско adv.	low
обстрелвам	to fire at (on), to shell
обстрелям	
окъп m.	mil. trench
окопавам се	mil. to dig in
окопая се, e се, ах се	
откривам	to discover
открива, e, их	
подготвителен, лна, o,и	preparatory, preliminary
подкрепа f.	support
при (indic.time)	during
принуждавам	to force
принудя, и, их	
противник m.pl. -ици	enemy, opponent
район m.	region, area
в района на	in the vicinity of
север m.	north
от север	from the north
средство n.pl. средства	means
объни средства	weapons
стрелец m.pl. стрелци	rifleman
стрелям по	to fire at
танк m.pl. танкове	mil. tank
танков, a, o,и	tank
тесен, тесна, o,и	narrow
унищожавам	to annihilate, to destroy
унищожа, и, их	
унищожаване	destroying, destruction
хълмист, a, o,и	hilly

СЕДЕМДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТИ УРОК

LESSON 74

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

- Grammar: 1. Passive Voice - Past Tense
2. Hearsay Form - Past Passive

1.

Иван покани Радка вчера.
Радка бе /беше, биде/ поканена от
Иван вчера.

Иван покани Радка вчера.

Радка бе /беше, биде/ поканена
от Иван вчера.

и т. н.

От кого бе /беше, биде/ поканена
Радка вчера?

Кой бе /беше, биде/ поканен от
Иван вчера?

Той ме покани.

я
ни
ги
те
го
ви

Аз бях /бидох/ поканен от него.

Кой бе поканен от него?
беше
биде

Аз бях /бидох/

те, ти, тя, вие, ние, той
момичето и т. н.

Автомобил блъсна Мария оня ден.

Мария бе /беше, биде/ блъсната
от автомобил оня ден.

LESSON 74

Кой бе /беше, биде/ блъснат от
автомобил оня ден?

Мария

аз, те, момичето, един студент,
ти, тя, две момчета и т. н.

Студентите изпяха една българска
песен?

Една българска песен бе /беше.
биде/ изпята /изпяна/ от сту-
дентите?

От кого бе изпята една българска
песен?

Колко български песни бяха изпети
/изпени/ от студентите?

Една, две, много

Ние изпихме виното.

Виното беше /бе, биде/ изпито от
нас.

ракията, лимонадата,
млякото

Кой изпи виното?

Виното бе /беше, биде/ изпито
от нас.

А ракията? А лимонадата?
А млякото? А двете бутилки
бира?

Тя върна книгата преди няколко
дена?

Книгата бе върната от нея преди
няколко дена.

Кой върна книгата?
книгите
списанието
романа

Книгата бе /беше, биде/

Те ни посетиха снощи.

Снощи ние бяхме /бидохме/ посе-
тени от тях.

От кого бяхме посетени снощи?

А тя? ... А момичето? ...
А той? ... А те? ... А ти? ...

2.

Двамата младежи изпиха виното.
Виното бе изпито от двамата младежи.
Виното се изпи от двамата младежи.

Двамата младежи изпиха виното.

Виното бе изпито от
Виното се изпи от двамата
младежи.

От кого бе изпито виното?
От кого се изпи виното?

Разговорът бе научен от студентите
наизуст.

Разговорът се научи от сту-
дентите наизуст.

Книгата бе прочетена от всички.
Домашната работа бе написана само
от двама курсисти.
Много песни бяха изпени /изпети/ от
тях.
Стоката бе натоварена на шлепове.
Стоките бяха изнесени за Русия.
Тези стоки бяха внесени от Източна
Германия.

и т. н.

3.

Иван бе поканен от Радка на вечеря
снощи.
Чух, че Иван бил поканен от Радка
на вечеря снощи.
Иван бе /беже, биде/ поканен от Рад-
ка на вечеря снощи.

Чух, че Иван бил поканен
от

Кой бе поканен от Радка на вечеря
снощи?

Разправят, че
Чух, че
Казаха ми, че
Според него

аз, ти, той, тя, ние, вие,
те, момичето на Христо
и т. н.

LESSON 74

Кой бе /беше, биде/ посетен от
тази хубава жена миналата нощ?

Разправят, че аз
ти
той
ние
вие
те

Колко български песни бяха изпети
от студентите?

Чух, че еднадве

От кого бе изпито виното?
А ракията?
А двете бутилки бира?
А млякото?

От кого беше върната тази книга?
А тези списания?
А това списание?
А този роман?

и т. н.

4.

Книгата се прочете от всички.
Казват, че книгата се прочела от
всички.

Книгата се прочете от всички.

романът, списанието,
разговорът и четивото

Казват, че
Чух, че
и т. н.

Стоките се продадоха бързо.

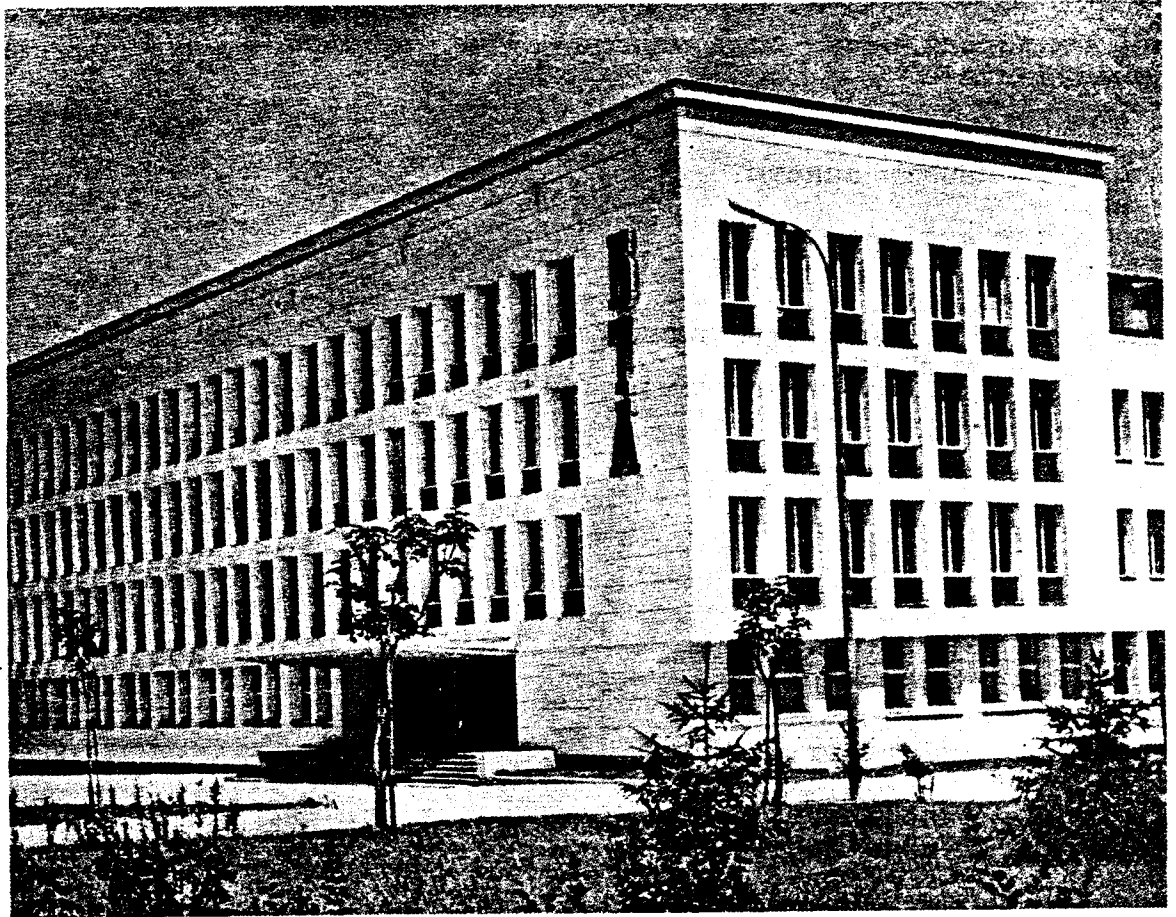
стоката, гроздето, фасулът

Урокът се научи добре от студентите.

четивото, тези упражнения,
граматиката

Стоката се натовари на товарен параход.

стоките, гроздето, фасулът
Стоките се внесоха от Германия.
Тези стока се изнесе за Русия.

Българска телеграфна агенция /БТА/ в град София

LESSON 74

<p>КИСЕЛО МЛЯКО</p>	<p>КИСЕЛО МЛЯКО</p> <p>СНОЩИ</p>
<p>ДАЙ</p>	<p>ВЕАНАГА!</p>
<p>КРАВЕ МАСЛО</p>	
<p>ЗАЩОТО</p> <p>5 ДАЕС 6</p>	<p>ПРЯСНО</p> <p>ПРЯСНО</p>
<p>КИСЕЛО МЛЯКО</p>	<p>МЛЯКО</p>
<p>ДАЕС 3</p> <p>БЪШЕ</p>	<p>МЛЯКО</p>
<p>ДАЙ</p> <p>ШУХАЛА</p>	<p>ПО-ДОБРЕ</p> <p>БАНИЦА СЪС СИРЕНЕ</p> <p>ДАЕС</p>
<p>ДАЙ</p> <p>БАНИЦА СЪС СИРЕНЕ</p>	<p>ВЕАНАГА</p>

В МЛЕКАРНИЦАТА

/Георги и Иван влизат в млекарницата./

Георги:

Млекарят:

- Бай Стояне, кога беше подквасено киселото мляко?
- То бе подквасено снощи.

- Дай ни по едно.
- Веднага. Много е хубаво.

10 /Бай Стоян носи млякото./

- Бай Стояне, с какво масло е направена баницата?
- Защо питаш?

- Защото завчера ядох баница, която много ми хареса.

15 - Това е, защото винаги я правя с прясно краве масло.

- Киселото мляко е чудесно.
- Приготвено е от овче мляко.

20 - Онзи ден не беше така гъсто.
- Приготвено бе от краве мляко. То е по-рядко.

- Дай ни по един шрудел.
- Вземете си по-добре баница със сирене. Тя е много хубава днес.

25 - Добре, бай Стояне. Дай ни по една баница със сирене!
- Ще я донеса веднага.

/Бай Стоян отива да донесе поръчката./

ГРАМАТИКА

I. PASSIVE VOICE - PAST TENSE

1. Participial Passive

It is made up of the past tense of съм (бях, бе or беше) or бъда (бидох, биде) and of the past passive participle.

Examples:

Аз бях /бидох/ поканен от г-жа Христова.	I was invited by Mrs. Hristoff.
Тя бе /беше, биде/ поканена от мен.	She was invited by me.
Масата бе /беше, биде/ сложена от Радка.	The table was set by Radka.
Тази книга бе /беше, биде/ четена от всички.	This book was read by all.
Ние бяхме /бидохме/ посетени от чичо Драган.	We were visited by uncle Dragan.
Вие не бяхте /бидохте/ поканен /а, и/ от студентите.	You were not invited by the students.
Деца̀та бяха /бидо̀ха/ окъпани от майка си.	The children were bathed by their mother.
Ти бе /беше, биде/ наказан от командира на ротата.	You were punished by the company commander.

2. Reflexive Passive

It is made up of the past tense of a transitive verb and of the reflexive particle се.

Examples:

Книгата се чете от всички.

The book was read by all.

Книгата се прочете от всички.

The book was read (finished) by all.

Тези стоки се продадоха много бързо.

These goods were sold very fast.

Урокът се научи бързо от студентите.

The lesson was learned fast by the students.

Стоката се натовари на товарен параход.

The merchandise was loaded on a cargo ship.

II. HEARSAY FORM - PAST TENSE*

1. Participial Passive

Разправят, че съм бил поканен вчера от нея.

They say I was invited by her yesterday.

Чух, че си бил наказан от взводния командир.

I heard that you were punished by the platoon commander.

Изпратена била в чужбина.

She was sent abroad (they say).

Момичето било поканено от него на концерт.

The girl was invited to a concert by him (so I hear).

Били сме закачани от младежи, казва той.

We were teased by young men, says he.

Вие сте бил /а,и/ повикан/а,и/ от началника на училището.

You were called by the commandant of the school (so they say).

Стоките били внесени от Русия.

The goods were imported from Russia (I was told).

* See p. 118 of this Volume.

2. Reflexive Passive

Казват, че книгата се чела от всички.

The say that the book was read by all.

Казват, че книгата се прочела от всички.

They say that the book was read (finished) by all.

Чух, че стоките се продали много бързо.

I heard that the goods were sold very fast.

Чувам, че урокът се научил добре от студентите.

I hear that the lesson was learned well by the students.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

- Grammar: 1. Passive Voice - Past Tense
2. Hearsay Form - Past Passive

1.

Кой бе /беше, биде/ поканен от
Иван?

Аз бях поканен от Иван.

тя, той, това момиче,
те, ние, ти, вие

От кого бе подквасено киселото мляко?
С какво масло бе направена баницата?
А щруделът?
С какво масло бе опържено пилето?
А пържолите?
А тази кокошка?
А този петел?

С какъв плод бе направен щруделът?
От какво мляко бе приготвено киселото
мляко?
Добре ли бе опечена баницата?
А щруделът?
А баклавата?
А пилето?
А пържолите?

От кого бе платена сметката?
А билетите за концерта?
А нейният билет?
А препоръчаното писмо?
От кого бяхте посетен снощи?

А той?...те, тя, аз, ти и т. н.

От кого бе изпито виното?
А ракията?
А млякото?
А бутилките бира?

Колко американски песни бяха изпети
/изпени/ от студентите?

Кой бе спрян от милиционера?
А Христо? ... А Надя?

На какво беше натоварена стоката?
А другите стоки?
А сиренето?

Как бяха превозени яйцата?
А ябълките и крушите?
А млякото?
А другата стока?

Кога бе заляно /залято/ мазето с
бетон?

Откъде бяха внесени тези стоки?

и т. н.

2.

Как се превози стоката?
А другите стоки?
На какво се натовари гроздето?
А яйцата?
Как се подкваси киселото мляко?
Откъде се внесоха тези стоки?
А тази стока?
За къде се изнесе гроздето?
А другите плодове?

Добре ли се научи урокът от курсистите?
 А другите упражнения?
 Тази книга прочете ли се от всички?
 А списанията?
 Раздадоха ли се вече чаршафите от
 прислужника?
 Продадоха ли се всички билети?

От кого се изпи млякото?
 А виното и ракията?

Колко американски песни се изпяха
 от учителите?

3.

Кой бе поканен от Надя на вечеря
 снощи?

Разправят, че
 Чух, че
 Според Стоян аз съм бил по-
 канен

те, Христо, Мария, ние,
 ти, аз и т. н.

Кога бе подквасено киселото мляко?
 С какво масло бе приготвена баницата?
 А щруделът?
 С какво масло бе опържено пилето?
 А пържолите?
 А тази пържола?

Добре ли бе опечена баницата?
 А щруделът?
 А пилето?
 А пуйката?
 А пилетата?

От кого бяха оставени книгите на масата?
 А списанието?
 А учебникът?
 А книгата?

LESSON 74

От кого бе изпратено това писмо?
А тези писма?
А този подарък?
А тази връзка?
А това списание?

От кого бяхте нападнати?
атакувани
обстрелвани

4.

От всички ли се прочете тази
книга?

Казват, че се прочела от всички.
Чух, че

А романът? ... А списанието? ...
А тези книги? ...

и т. н.

Продадоха ли се стоките?
А гроздето? ... А тази стока?

Научи ли се урокът добре от
студентите?
А граматиката?
А граматичните упражнения?
А това упражнение?

На какво се натовари стоката?

и т. н.

ЧЕТИВО

В млекарниците в България се продава главно прясно и кисело мляко. В някои от тях, също така се продават или сервираат баница щрудел, варени яйца, мляко с ориз, баклава и други.

Киселото мляко е любима храна на българите. Много семейства си правят сами кисело мляко. Баниците се правят със сирене, спанак, месо, тиква и др. Щруделите пък се правят с плодове: ябълки, вишни, череши и др.

Един ден двамата приятели Георги и Иван отишли в млекарницата на бай Стоян.

Те искали да ядат кисело мляко. Попитали млекаря дали киселото мляко е хубаво и кога било подквасено. Млекарят им отговорил, че млякото било подквасено предната вечер и че било много хубаво. Тогава те си поръчали по едно кисело мляко. След като млекарят им донесъл по една порция кисело мляко, Иван го попитал с какво масло била направена баницата. Млекарят се изненадал от въпроса. Иван тогава му казал, че бил ял баница в друга млекарница и после го болял стомахът. Баницата била приготвена със старо овче масло. Бай Стоян му отговорил, че винаги правел баниците с прясно краве масло, затова баниците му били първокачествени.

След като изiali киселото мляко, те поискали да изядат по една порция щрудел. Млекарят обаче им препоръчал да вземат баница със сирене. Тогава те си поръчали по една баница. Баницата била опечена много добре и била много вкусна. Двамата приятели останали много доволни, платили сметката и излезли от млекарницата.

LESSON 74

ИПЕВОД

- They say that you're often invited by Penevs.
- Sometimes I am invited by them, but not very often.

- They live now in Sofia, don't they?
- Yes, they do.

- Do you go to the public baths when you are in the capital?
- I always do. At least twice a week.

- How about Penevs? Don't they have a bathroom in their house?
- No, they don't. However, they tell me that they will have at least one bathroom in the house they are going to buy soon.

- Are the public baths still crowded with people?
- Of course they are.

- Have you been to Varna?
- I go there every summer.

- Is this resort town still visited by many foreigners.
- Yes. Many foreigners visit the town every summer.

- Most of them are from the countries behind the Iron Curtain, aren't they?
- You're right.

- It is a beautiful place, isn't it?
- No doubt about it. I like it very much.

- How is the food at the restaurants? It used to be very good.
- It is still excellent but very expensive. Only foreigners and communists go to the restaurants.

- Weren't you a party member?
- I cannot say anything.

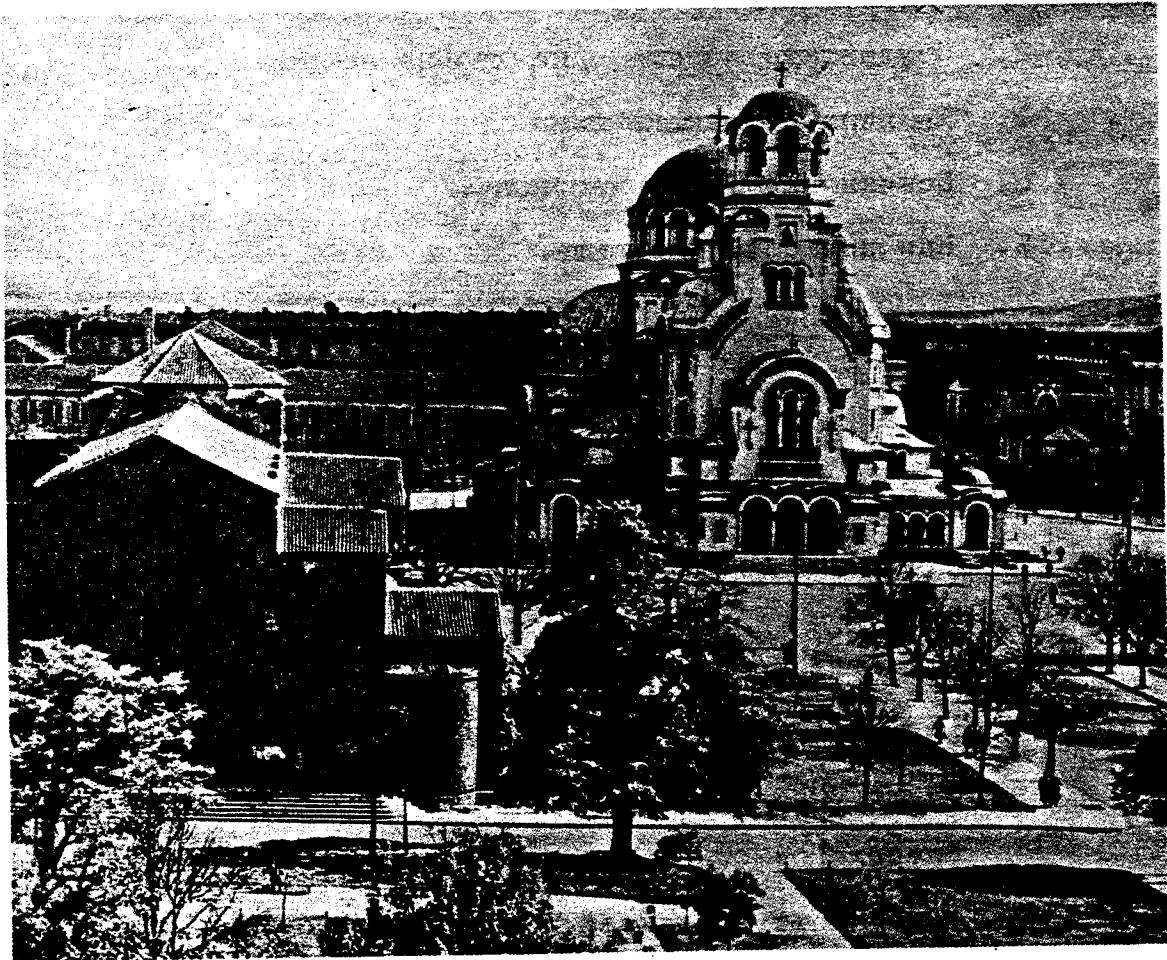
- Well, that's life. Good-by.
- Regards to your wife.

ВЪПРОСИ

1. Какви продукти се продават най-много в млекарниците?
2. Какво се сервира в млекарниците освен това?
3. Коя е една от любимите храни на българите?
4. Можете ли да си правите сам кисело мляко?
5. С какво се правят баниците?
6. С какво се правят щруделите?
7. Къде отишли един ден двамата приятели Георги и Иван?
8. Защо отишли те в млекарницата на бай Стоян?
9. Какво попитали те млекаря, когато влезли в млекарницата?
10. Какво им отговорил млекарят?
11. Кога било подквасено млякото?
12. Какво си поръчали двамата приятели най-напред?
13. Какво направил Иван, след като млекарят им донесе по една порция кисело мляко?
14. Защо Иван искал да знае с какво масло била направена баницата?
15. Защо му харесала баницата?
16. С какво масло била приготвена баницата?
17. С какво масло били винаги правени баниците от бай Стоян?
18. Защо баниците на бай Стоян били винаги първокачествени?
19. Какво поискали да поръчат двамата приятели, след като изяли киселото мляко?

LESSON 74

20. Какво обаче им препоръчал млекарят?
21. Каква била баницата, която те поръчали?
22. Какво направили двамата приятели, след като изяли баницата?

Град София

Църквата "Света София" е била построена през VI век, а църквата "Александър Невски" - в началото на XX век.

ДОМАШНА РАБОТА

Част I.

Change to passive:

1. Аз поканих тази госпожица.
2. Студентите изпяха една хубава песен.
3. Тя изпи бутилката вино.
4. Всички прочетоха вестника.
5. Ние донесохме книгите.

Част II.

Change to passive, starting with:

Чух, че Разправят, че Казаха ми, че
Четох, че

1. Млекарят подкваси млякото преди два дена.
2. Бай Стоян донесе поръчката веднага.
3. Тя ме покани на вечеря снощи.
4. Внесоха ги от Германия.
5. Командирът ни наказва.

Част III.

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Отговорете на въпроси 1 - 12.

РЕЧНИК

баклава́ f.	a dessert of pastry (a special kind of ба́ница filled with nuts and soaked in sugar syrup)
ба́ница f.	pie (made by spreading or rolling & baking several paper-thin sheets of dough, with cheese or spinach, meat, pumpkin)
варе́н, а,о,и	boiled
ви́шна f.	sour cherry
изнена́двам се /от/ изнена́дам се	to be surprised (at,by)
кра́ви, я, е,и	COW
кра́ве ма́сло	butter made from cow's milk
кра́ве мля́ко	cow's milk
млека́р m.with art. ят,я	milkman, dairyman
млека́рница f.	milk shop, milk bar where one can buy or drink milk, eat yoghurt, pie, milk with rice, etc.)
млече́н, чна,о,и	milk
бв́че, а,е,/о/,и	sheep
бв́че мля́ко	sheep's milk
бв́че ма́сло	sheep's butter
оста́вам довб́лен	to be pleased, satisfied
подкв́свам	to ferment (by putting a spoon or two of yoghurt into fresh boiled milk so that it curdles in about 2 to 4 hours)
подкв́ся, и,их	
поръ́чка f.	order
проду́кт m.	product
първока́чествен, а,о,и	first-rate, of the best quality
ря́дък, дка,о,и	thin, rare
спана́к m.	spinach
ти́ква f.	pumpkin
чере́ша f.	cherry
щру́дел m.	strudel

Розоберачки

СЕДЕМДЕСЕТ И ПЕТИ УРОК .

LESSON 75

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Impersonal Passive

1.

Хората влизат през тая врата.
Влиза се през тая врата.

Хората влизат през тая врата.

Влиза се през тая врата.

През коя врата се влиза?
През коя врата се излиза?

може да се влезе
излезе

западната, източната,
главната, южната,
северната
и т. н.

През главната врата ли се влиза?
излиза

Може ли да се влезе през главната врата?
излезе

Може ли да се излезе сега през вратата,
влезе

която се намира на хълма?

Забранено ли е да се влиза през тая врата?
се излиза

През коя врата се влизаше по-рано?
се излизаше

През коя врата ще се влиза, след като
построят новата каменна ограда?

През коя врата ще се излиза?

2.

Как се отива отгук до Вашингтон?
С какво се пътува по-бързо, с влак или
с автобус?

Колко време се пътува с автобус до.....?
с влак
с самолет

Колко време се пътуваше оттук до Вашингтон?

преди 20 години?

50

100

200

С какво се пътува сега?

С какво се пътуваше преди 50 години?

100

200

3.

През къде се минава, за да се отиде в.....?

Може ли да се мине по главната улица, която поправят сега?

Може ли да се мине с автомобил по тая улица?

Забранено ли е да се минава с автомобил по тая улица?

Колко минути /часа/ трябва да се върви пеш оттук до.....?

Може ли да се отиде пеш до там?

Забранено ли е да се ходи по тревата?

Може ли да се ходи по тревата?

По-рано се ходеше по тревата, нали?

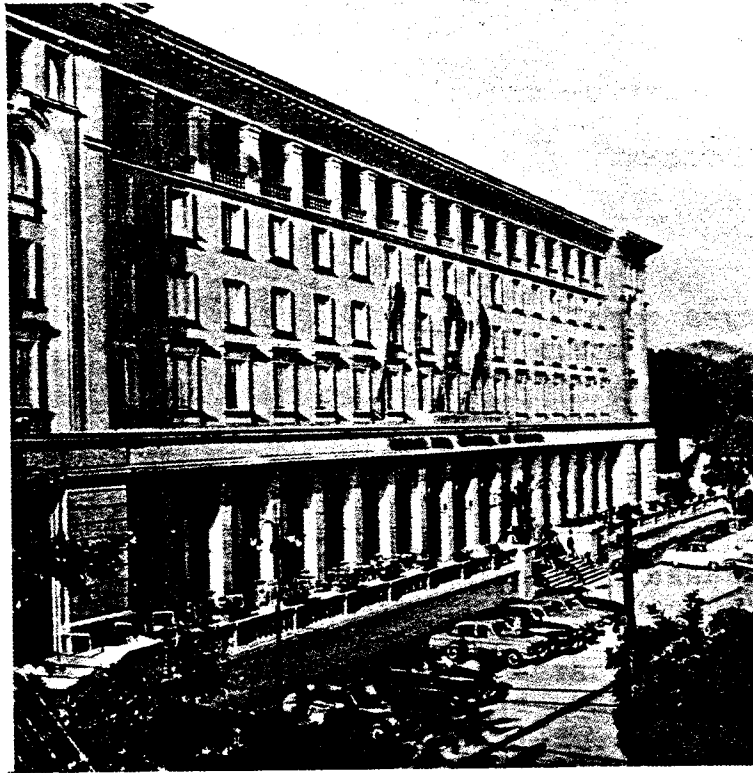
Седи ли се удобно на този стол?

На какво се седи по-удобно, на стол или на кресло?

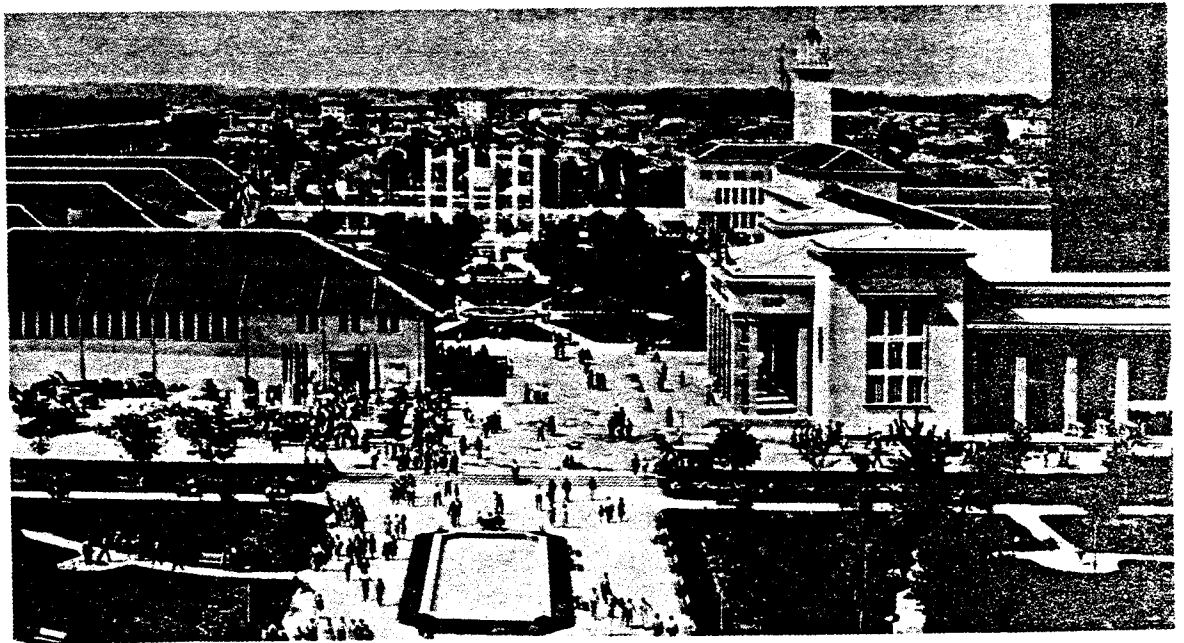
На какво се спи по-удобно, на легло или на

Забранено ли е да се спи, когато човек е на работа?

И Т. И.

Град Пловдив - хотел Тримонтиум

Международният мострен панаир

LESSON 75

<p>1</p>	
<p>2</p>	
<p>3</p>	
<p>4</p>	
<p>5</p>	
<p>6</p>	
<p>7</p>	
<p>8</p>	
<p>9</p>	
<p>10</p>	
<p>11</p>	

ОТИВАНЕ НА ПАНАИР

/Вéлю и Илiя, са отсéднали в хотéл в Сóфия. Те решáват да отiдат в Плóвдив, за да разгледат международния мóстрен панаи́р. Затова́ те съби́рат информáции от хотелиéра за пътуването си до Плóвдив./

Вéлю:

Хотелиéрът:

- Мóжете ли ми кáза как се отiва до Плóвдив?
- Отiва се или с влак, или с автобúс.
- 10 - С каквó се пътува пó-бързо?
- Разбiра се, че се пътува пó-бързо с влак, особено ако е бърз.
- Пътуването с влак не е ли пó-скéпо?
- Да, пó-скéпо е, но пък се пътува пó-удóбно.
- 15 - Кóлко трае пътуването?
- По старото разписáние се пътуваше три чáса.
- А по нóвото?
- Сегá се пътува сáмо два чáса и нéщо.
- 20 - Вие хóдил ли сте на мóстрения панаи́р в Плóвдив?
- Да, бил сýм мнóго пéти.
- През кúдe се мина́ва в градá, за да се отiде на панаи́ра?
- Мина́ва се по глáвната úлица.
- 25 - С каквó се отiва до панаи́ра?
- Отiва се с таксi или с автобúс.
- Не мóже ли да се отiде пеш?
- Разбiра се, че мóже да се отiде и пеш.
- Кóлко мину́ти тря́бва да се върви пеш?
- Около двáйсет-три́йсет мину́ти.
- 30 - Благодаря. Довiждане.
- Довiждане. На добър път.

8. Мóжете ли ми кáза = мóжете ли да ми кáжете.
 The infinitive, i.e. the 3rd pers. singular of the past tense, is sometimes used in phrases like:
 мóжеш ли намери = can you find
 не мóга го търпiя = I cannot stand him, etc.

ГРАМАТИКА

THE IMPERSONAL PASSIVE

Since there is no past passive participle in Bulgarian, the intransitive verbs cannot form participial construction.

The impersonal passive is usually made up of the third person singular of an intransitive verb and of the reflexive particle СЕ.

Examples:

Как се отива до Пловдив?	How does one go to Plovdiv?
Как може да се отиде до панаира?	How can one go to the fair?
До Пловдив се отиваше само с влак по-рано.	People went to Plovdiv before only by train.
С какво се пътува по-бързо?	By what means does one travel faster?
Пътува се по-бързо с самолет.	One travels faster by plane.
По-рано се пътуваше само с влак.	They used to travel before only by train.
През къде се минава в града?	Which way does one take through the city?
Колко минути трябва да се върви пеш?	How many minutes does it take to walk?
Влиза се през главните врати.	People enter through the main gates.
Излиза се през вратите, които са разположени на север от голямото здание.	One gets out through the gates that are situated north of the big building.
Забранено е да се ходи по тревата.	It is forbidden to walk on the grass.
Тук се почива най-приятно.	One can (have a) rest here most pleasantly.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: The Impersonal Passive

1.

Как се отива до Пловдив?
 Как се отиваше до Пловдив по-рано?
 Колко часа се пътува сега по новото разписание?
 Колко часа се пътуваше по старото разписание?
 С какво може да се отиде от пловдивската гара
 до мострения панаир?
 Може ли да се отиде пеш от гарата до панаира за
 десет минути?
 Колко минути трябва да се върви пеш?
 През къде се минава, за да се отиде от гарата
 до мострения панаир?
 Покрай кои други места се минава?

2.

Колко минути /часа/ трябва да се върви пеш
 от.....до.....?
 Къде се върви пеш повече, в Европа или в
 Съединените Щати?
 Къде се пътува с автомобил повече, в Русия
 или в Съединените щати?
 С какво се пътува по-бързо, с влак или с
 автобус?
 С какво се пътува най-бързо сега?
 С какво се пътуваше преди 50 години?
 100
 200

Забранено ли е да се ходи по тревата?
 се лежи на тревата?
 се минава с камион по моста?
 се върви пеш по моста?
 се влиза през тая врата?
 се излиза през главната врата?

LESSON 75

През коя врата се влиза в стадиона?
се излиза от
може да се влезе в
може да се излезе от

През коя врата ще се влиза в /ще се излиза от/
казармата, след като построят новата ограда?
През коя врата се влизаше по-рано?
се излизаше

Колко време се пътува с автобус до.....?
с влак
със самолет
с автомобил
с мотоциклет
с фйтон
с трамвай

А по-рано?

За колко време се отива оттук до....., ако
се върви пеш?
се отиде с автомобил.

И Т. Н.

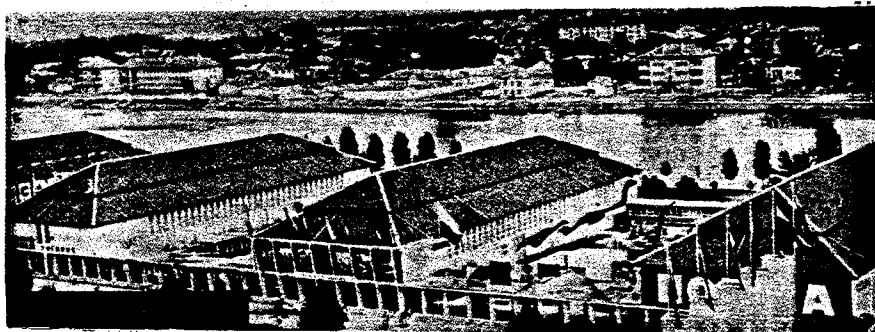
Международен мострен панаир-изложбена палата
"Христо Ботев".

ЧЕТИВО

Двамата приятели , Велчо и Илия, след като разгледаха забележителностите на София, решиха да отидат в гр. Пловдив. Те искаха да разгледат международния мострен панаир, който става всяка година в Пловдив. След като събраха информации от хотела за пътуването си до Пловдив, те се качиха на бързия влак и заминаха.

Пътуваха много добре и след два часа бяха на централната пловдивска гара. Понеже идваха в Пловдив за пръв път, те искаха да разгледат добре града. Оставиха багажа си на гардероб в гарата, взеха автобуса и тръгнаха за панаира. Минаха покрай Военния клуб, големия парк до него, централната поща, през центъра на града и се изкачиха към площад "Джумаята". След това улицата се спускаше към другата пловдивска гара "Филипово". Скоро стигнаха до река Марица. Мострените палати са разположени по двата бряга на реката. От далеч видяха знамената на участващите в панаира нации. Слязоха от автобуса и започнаха да разглеждат палатите. Имаше много посетители. След няколко часа те привършиха обиколката си и уморени се прибраха в града. Решиха да преспят в един хотел и на следния ден да разгледат останалата част на града.

Пловдив се намира в Южна България. Той е втори по големина след София. Градът е разположен на 7 тепета подобно на град Рим. Има доста модерни здания и хубави градини. Улиците са широки, чисти и по тротоарите им има хубави дървета. Градът изглежда на един голям парк. В града има университет, голяма търговска гимназия, театри и кина, хубави хотели и ресторанти, хубави модерни училища и пр. Много от ресторантите са по тепетата, от които може да се види целия град. Особено нощно време е чудесно. През града минава най-голямата българска река "Марица".

Международният мострен панаир и река Марица

LESSON 75

ПРЕВОД

- Are these goods going to be imported from Eastern Germany?
- I heard that they would be imported from Russia.
- What about the merchandise we were talking about the other day?
- According to the Department of Commerce, it would also be imported from Russia.
- What about the weapons our country needs?
- Don't ask me about it.
- Are we still exporting grapes to Western Europe?
- I don't think so. Somebody told me, I cannot remember who, that this year the grapes will be exported only to the countries behind the Iron Curtain.
- Are they transported by train?
- So far, yes. But this transportation costs a lot. Most of the goods will be transported on ships and barges from now on.
- There are very few private enterprises (businesses) now.
- You are right. All the merchants have become civil servants. They usually work at the Department of Commerce or at the State Department.
- When are we going to be invited by Ivan? He is a big party member now, isn't he?
- His sister told me that he is very busy and we won't be invited by him soon.
- Very good. He talks nonsense all the time.
- Let's not talk about him anymore.
- What about his sister? Why don't we invite her for the concert tomorrow night?
- O.K. Why don't you phone her tonight?
- I don't know her. But I want to meet her.
- I'll introduce you to her at the concert.

ВЪПРОСИ

1. Къде са отседнали провинциалистите Велю и Илиня?
2. Защо решават да отидат в Пловдив?
3. От кого събират информации за пътуването си до Пловдив?
4. Как се отива до Пловдив?
5. С какво се пътува по-бързо, с влак или с автобус?
6. Колко траеше пътуването от София до Пловдив по старото разписание?
7. Колко часа се пътува сега по новото разписание?
8. Кой от Вас е ходил на мострен панаир?
9. С какво може да се отиде от гарата до мострения панаир?
10. Колко минути трябва да се върви пеш от гарата до мострения панаир?
11. Какво правиха двамата провинциалисти, Велчо и Илиня, в София?
12. Къде искаха да отидат те, след като разгледаха забележителностите на София?
13. Какво направиха Велчо и Илиня, след като събраха информации от хотелиера за пътуването си до Пловдив?
14. Къде пристигнаха те, след като пътуваха два часа?
15. Защо искаха да разгледат добре град Пловдив?
16. Къде оставиха багажа си?
17. Какво направиха двамата, след като оставиха багажа си на гардероб на гарата?
18. През къде минаха те, когато отиваха на мострения панаир?

LESSON 75

19. Къде са разположени мострените палати?
20. Какво видяха отдалеч?
21. Какво направиха, след като слязоха от фойтона?
22. Кога се прибраха в града?
23. Какво решиха да правят, след като се прибраха в града?
24. Къде се намира град Пловдив?
25. Как е разположен градът?
26. Защо Пловдив е хубав град?
27. Какво има в град Пловдив?
28. Защо много от ресторантите се намират по тепетата?
29. Коя река минава през града?

Плакат на XVIII
Международен мострен
панаир в гр. Пловдив.

ДОМАШНА РАБОТА

Част I.

Отговорете на следните въпроси:

1. С какво се пътува най-бързо: с влак, с автобус или със самолет?
2. Покрай кои места се минава, за да се отиде от Пловдивската гара до мострения панаир?
3. С какво се пътуваше обикновено преди 50 години?
4. С какво може да се отиде от пловдивската гара до мострения панаир?

Част II.

Разкажете, каквото знаете за град Пловдив и за мострения панаир, който става всяка година там!

— Колко цигари пушиш дневно?
— Зависи колко приятели ще
срещна...

— Много се радвам, че те виждам... с цигари!...

РЕЧНИК

автобус м.	bus
бряг	shore, bank
големина	size
втори по големина	second largest
информация f.	(piece of) information
pl. информации	information
клуб м.pl. клубове	club
Военният клуб	the Officer's Club
Марица f.	Maritza, the largest river in Bulgaria
международен, дна, о, и	international
мострен, а, о, и	sample
мострен панаир	fair
нация f.	nation
обиколка	tour
палата	pavilion
панаир м.	fair
Пловдив	Plovdiv, second largest city situated in South Bulgaria
пловдивски, ска, ско	of or pertaining to Plovdiv
подобен, бна, о, и	like, similar
подобно на	like
преспивам	to spend the night, to sleep overnight (not at home)
преспя, и	
преспях	
привършвам	to wind up, to finish
привърша, и, их	
разположен, а, о, и	situated
тепе n.pl. тепета	hill
участвувам	to take part, to participate
хотелиер м.	hotelkeeper
широк, а, о, и	wide, broad
южен, южна, о, и	south

GRAMMAR INDEX

The Roman numerals II, III, IV, V, VI and VII indicate the Volumes of this Textbook, while the Arabic numerals refer to their pages.

Accent

in Bulgarian in general
II 22,23;
of imperative II 211;
neuter nouns II 148;
past tense III 104-106;
short forms of personal
pronouns: acc.case III 228;
dat.case IV 172-173.

Accusative Case

of personal pronouns;
short forms III 228.

Adjectives

article of - III 138,139;
ending in И,А,О,И III 170;
change in gender & number
III 136;
changing Я to Е III 141;
definite article for -
III 138,139;
double HH III 138;
indefinite pronouns used as -
VII 161-162;
omission of Ъ & Е II 137;
orthography ог - indicating
nationality II 19;
past active participle used as -
VIII 9;
position of - III 140,141;
stable Е III 137;
vocative case of - VII 53.

Adverbial Participle

formation VII 180;
meaning & usage VII 181-182.

Affirmative Form

of future tense II 175-177;
past tense III 17-19, 46-48,
76,77,104,106;

present tense:

verbs of the 1st group II
125;
verbs of the 2nd group II
103;
verbs of the 3rd group II
73.

Article

definite - of:

adjectives III 138,139,170;
cardinal numerals IV 84-85;
fem.nouns II 76;
masc.nouns ending in a
consonant II 45, 104;
ending in a vowel VII 11-13;
ending in Ъ VII 14-15;
neuter nouns III 49;
plural III 139, II 76,149.

Aspect

and conjugation of - II 182;
formation of - II 180;
imperfective - formed with:
suffix АМ VI 33;
suffix БАМ VI 57;
suffix ЯМ VI 56;
in Bulgarian II 179;
in general II 177,178;
perfective of сѢМ III 202;
usage of perfective - II 209.

Auxiliary Imperative Form VIII 55.

Auxiliary Verb сѢМ "to be"

present tense:

affirmative form II 17;
interrogative form II 20,21;
interrogative-negative form
II 47;
negative form II 17;

hearsay form
future tense VI 177;
past tense VI 156;
present & imperfect tenses
VI 82;
perfective aspect of - III 202;
past tense II 19;
position of - in the past
indefinite tense V 19,20;
present tense of - II 17.

Cardinal Numerals IV 10-14;
special form of - for masc.
gender IV 36-37;
article for - IV 84-85.

Change of
consonant sound in:
nouns: K to II II 46;
verbs: in жа, ча, ша
to за, ка, са III 19.
vowel sound in:
adjectives Я to Е III 41;
masc.nouns III 79;
neuter nouns II 148.

Colloquial Pronunciation of
card. numerals IV 10,ss.

Colloquial Usage of
possessives III 201.

Conjugation & Aspect
II 122.

Dative Case of the
personal pronouns, short
form IV 170.

Declension of
personal pronouns (short
forms), accusative II 228,
dative IV 170.

Definite Article of
fem. nouns II 76;
masc. nouns (full art.)
II 45;
masc.nouns (short art.)
II 104;
neuter nouns II 149;
pronunciation of - II 46.

Degrees of Comparison
comparative III 171-172;
superlative III 172-173.

Demonstratives V 146-147.

Descriptive Imperative VIII 31.

Dialect Forms of
the personal pronouns II 16;
the verbs, 1st group II 125;
the verbs, 2nd group II 103.

Double Forms
of the personal pronouns
V 132-134.

Double Negation II 127.

Ending
-М of the verbs, 1st group II 126.

Ending of Nouns
feminine II 43;
masculine II 43;
neuter II 44.

Familiar Form
of personal pronouns II 16;
verb II 16.

Feminine Nouns
definite article II 76;
endings II 43;
vocative case VII 94-95.

For (preposition)
idiomatic translation into
Bulgarian of - II 19.

Formation of the
imperfective verbs from
perfective VI 30;
imperf. tense IV 138-140;
perfective aspect with suffix
H IV 58;
perf. verbs by means of a
prefix V 51-62.

Formal Pronoun II 16.

Future Tense
affirmative form II 175;
hearsay form VI 177;
hearsay forms - passive voice
VIII 118;
interrogative form II 176;
inter. -neg. form II 177;
negative form II 175;
of **бъда** III 202;
of **съм** III 202;
passive voice VIII 116.

Gender of Nouns II 43.

Groups of Verbs II 73.

Hearsay form of the Verb VI 78-83;
formation of - VI 79;
future tense VI 174-177;
passive voice VIII 121;
passive voice VIII 118;
past indefinite and past perfect
tenses VII 76-77;
past tense VI 155-157;
passive voice VIII 176;
present and imperfect tenses
VI 81-82;
passive voice VIII 142;
има, няма, трябва, може
VI 82.

Idiomatic Use of Present Tense
II 19.

Imperative
descriptive imperative VIII 31;
formation of - II 210;
accent of - II 211;
irregular forms V 50-51;
negative - II 212;
of perfective verbs II 212
special negative forms VIII 54.

Imperfect Tense
formation and meaning IV 138-140;
hearsay form VI 155-157;
passive voice VIII 118;
passive voice VIII 141;
special usage IV 196.

Imperfect Active Participle
formation VI 80;
usage VI 81.

Imperfective Aspect
formed with
suffix -AM VI 33;
suffix -BAM VI 57;
suffix -ЯМ VI 56.

Imperfective Verbs
formation of - from
perfective VI 30, VI 56.

Impersonal Forms
има, няма II 75.

Impersonal Passive VIII 195.

Indefinite Pronouns VII 158-160;
used as adjectives VII 161-162.

Infinitive VIII 54.

Interrogative Form of the Verb
future tense II 176;
1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd group II 74;
past tense III 19;
present tense II 125;
съм II 20.

**Interrogative-Negative Form
of the Verb**

future tense II 176;
past tense II 19;
present tense II 75.

Interrogative Pronouns VI 106-110.

Inversion of the Subject VI 109,110.

Irregular Imperative Forms V 50-51.

Irregular Past Active Participles
V 176-178.

Long Personal Pronouns V 123-124
usage of - V 124.

Masculine Nouns

article of (full) II 45;
article of (short) II 104;
changing K to H II 44;
ending in a vowel VII 11-13;
ending in EH II 45;
ending in H VII 14;
ending in plural in A IV 86;
ending in plural in E V 125;
ending of - II 43;
masc. ending in pl. in E V 125;
monosyllabic - III 78-80;
monosyllabic ending in plural
in H VI 8;
plural after numerals IV 14;
plural of - II 44;
vocative case in E VI 10;
in HO VII 53;
in O VII 52;
in D VII 53.

MOFA

present tense III 106;
past tense of - III 106;
usage with another verb III 106.

**Meaning & Translation of the
imperfect tense** IV 140.

Monosyllabic Masculine Nouns

accent of III 78-80;
ending in plural in H VI 8;
plural III 78;
changing Я to E III 79;
unchangeable Я III 80.

Negation

double II 127.

Negative Form of the Verb

present tense:
1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd group II 74; II 17;
imperative II 212; VIII 54;
future tense II 175;
past tense III 19.

Negative Imperative II 212.

Neuter Gender

accent rule II 148;
nouns of - II 147.

Neuter Nouns

ending in plural in H VI 10.

Nouns

accent rule of - II 148;
changing K to H II 44;
ending in a vowel II 76;
ending in EH and H II 45;
used after numerals IV 85-86;
feminine II 76;
gender of - II 43;
indicating nationality II 19;
masculine II 43-45;
ending in a vowel VII 11-13;
ending in H VII 14;
ending in pl. in: E V 125;
H VI 8;
vocative case in: E VI 10;
HO VII 53; O VII 52; D VII 53;
monosyllabic masculine III 78-80;
neuter II 147;
neuter - ending in pl. in H VI 10.

Numerals
cardinal IV 10-14;
ordinal V 88-81;
special form of the cardinal
numerals for masc. gender
IV 36-37.

Omission of the Personal Pronoun
when used as a subject II 18.

Ordinal Numerals V 86-91.

Orthography
of the def. article II 104;
of nouns & adjectives indicating
national origin II 19.

ОТБЕЖЕНКА
past tense of - III 107.

Participial Passive VIII 92.
future tense VIII 116;
hearsay forms of - VIII 118;
future tense VIII 121;
imperfect tense VIII 142;
past tense VIII 176;
present tense VIII 120;
imperfect tense VIII 141;
past tense VIII 175;
present tense VIII 94.

Participle
adverbial VII 180-182;
imperfect active VI 80,81;
past active V 14,16;
as adjective VIII 9,10;
past passive participle VIII 70;

Passive
additional features of - VIII 96;
impersonal VIII 195;
past participle VIII 89;
participial VIII 92;
reflexive VIII 93.

Passive Voice VIII 89.
future tense VIII 116;

hearsay forms VIII 118;
imperfect tense VIII 141;
past tense VIII 175;
present tense VIII 94.

Past Active Participle V 14-16;
as adjective VIII 9,10;
accent V 15;
change of Я to Е V 16;
formation V 15;
irregular forms V 176-178.

Past Indefinite Tense V 16-19;
formation V 16;
hearsay forms of - VII 76-77;
meaning and translation V 40.

Past Passive Participle VIII 89-91;

Past Perfect Tense V 200-204;
formation V 200;
hearsay forms of - VII 76-77;
usage V 202.

Past Tense
accent of the - III 104-106;
disappearance of the root
vowel III 48;
ending of - III 16;
formation of - III 17-19; 46-48
verbs of the 1st group
Е to Я III 18;
Е to А III 48;
жа, ча, ша to за, ка, са
III 19; ox III 46,47;
hearsay form VI 155-157;
passive voice VIII 118;
interrogative form III 19;
interrogative-negative III 19;
negative form III 19;
of МОГА III 106;
of СЪМ III 19;
verbs of the 2nd group III 76-77;
Я to Я III 77;
Я to А III 77;
the verb всема III 77;
verbs of the 3rd group III 104;
passive voice VIII 175.

Perfective Aspect

formation in general II 180;
formation of - by means of a
prefix V 51-62;
with suffix H IV 58-60;
usage II 209;
of сѢМ III 202.

Personal Pronouns

accent IV 172;
accusative case III 228;
dative case IV 170-174;
dialect form II 16;
double forms VI 132-134;
familiar form II 16;
formal II 16;
insertion of - in the past
indefinite tense V 21,22;
long forms of - V 123,124;
place in general IV 173;
position of the short pers.pron.
in past indef.tense V 21,22;
in past perfect tense V 203;
short forms III 208;
subjective case II 16;
usage in general IV 170;
usage of - as possessives
V 174-176.

Place in the Sentence of the
reflexive pronoun IV 112,113;
short personal pronoun IV 173.

Plural of Nouns

after numerals with the word
души - IV 37;
after колко and няколко
IV 14;
ending in a vowel II 76;
ending in ЕЦ and ИН after
numerals IV 85-86;
feminine nouns II 76;
masculine nouns II 44;
monosyllabic masculine nouns
III 78;
neuter nouns II 147,148.

Position of the Short Pers. Pron.

when used as possessives V 176;
when used with the past indefi-
nite tense V 21,22;
when used with the past perfect
tense V 203.

Possessives III 200,201;
colloquial usage of - III 201.

Present Participle V 226-229;
formation V 226, 227;
usage V 228, 229.

Present Perfect Tense
translated with present tense
in Bulgarian II 19.

Present Tense of the Verbs
of the 1st group II 125;
of the 2nd group II 103;
of the 3rd group II 73;
of сѢМ - II 20;
hearsay form VI 155-157;
passive voice VIII 118;
passive voice VIII 94.

Pronunciation of
definite art., masc. gender
II 104;

present tense:
1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd pers. plural of сѢМ
II 16.

Pronouns

demonstrative V 146;
indefinite VII 158-160;
used as adjectives VII 161-162;
interrogative VI 106-110;
personal, subject form II 17;
familiar form II 16;
formal II 16;
relative VII 133-137.

- Questions
formation of - II 20.
- Reflexive Form of the Verb
IV 110-113.
- Reflexive Passive VIII 93.
future tense VIII 117;
hearsay forms of - VIII 119;
future tense VIII 122;
imperfect tense VIII 142;
past tense VIII 177;
present tense VIII 121;
imperfect tense VIII 142;
past tense VIII 175;
present tense VIII 95.
- Reflexive Pronouns IV 110-113;
place IV 112-113;
usage of *си* as possessive
V 175,176.
- Relative Pronouns
declension of *който* VII 136-137;
formation VII 133-134;
usage VII 134-136.
- Short Art. of Masc. Nouns II 104.
- Short Forms of the Personal
Pronouns
accusative case III 223;
dative case IV 170-174.
- Since, idiomatic translation
of - into Bulgarian II 19.
- Special Form of the
cardinal numerals for
masculine gender IV 36-37.
- Special Negative Forms of the
imperative VIII 58;
- Special Usage of
imperfect tense IV 196.
- Structure of the Simple
sentence II 17.
- Suffix H
used for formation of the
perfective aspect IV 58-60.
- Tenses
imperfect IV 138-140;
future II 175-177;
past II 16-19; 46,48; 76,77;
104-106;
past indef. V 16-22;
past perfect V 200-204;
present II 73,103.
- Usage of the
perf. aspect in present tense
II 209;
pers. pron., dat. case V 170-172
reflexive pronoun as possessive
V 175,176;
short personal pronouns as
possessives V 174-176.
- Verb
the - II 72.
- Verbs
changing
K to Ч, Г to Ж II 126;
of the 1st group II 126;
of the 2nd group II 123;
of the 3rd group II 73;
ending M in the 1st group
II 126;
having one form for imperfective
and perfective aspects V 91-94.
- Vocative Case of
adjectives VII 53-54;
feminine nouns VII 94-95;
masculine nouns
ending in: E VI 10, VII 52;
НO VII 53; O VII 52; D VII 53.
- Voice
passive VIII 89;

СПИСЪК НА ИЛЮСТРАЦИИТЕ

	<u>Страница</u>
1. Чиста работа _____	6
2. Ученички ронят царевича _____	15
3. Надоила повече мляко _____	15
4. Комбайнери вършеят с комбайни _____	21
5. Жетва _____	22
6. Маршовата стъпка е стегната _____	27
7. Редник целува бойното знаме _____	28
8. Заклех се! _____	28
9. Майчинска целувка _____	28
10. Бойното знаме _____	36
11. На хоро _____	40
12. Ходом марш! _____	43
13. Приятни са кратките почивки _____	44
14. На хоро _____	49
15. Масата е сложена _____	50
16. Свърхделикатност _____	53
17. Нищо няма _____	56
18. Преодоляване на заразен участък _____	63
19. Български войник _____	68
20. Когато няма отпуски _____	71
21. Оръжието трябва да бъде изправно _____	74
22. Разстрел _____	75
23. Баня Хисаря - старата крепостна стена _____	86
24. Жена пие лечебна вода _____	86
25. Село Банкя - плавателният басейн _____	86
26. Централната баня в София _____	100
27. Строеж на морски кораб _____	106
28. Гара Русе _____	112
29. Мостът при гр. Русе _____	115
30. Град Русе _____	115
31. Краве масло _____	122
32. Износ с камioni _____	127
33. Разтоварване и натоварване на кораби _____	127
34. Български тютюни и цигари за износ _____	132
35. Курортисти в гр. Несебър _____	138
36. На плажа _____	140
37. Град Несебър _____	143
38. Черноморски плаж _____	148
39. Към плажа _____	151
40. На плажа _____	151

41.	Златните пясъци - хотели	154
42.	Христо Ботев	156
43.		
44.	Танкисти зареждат танка с боеприпаси	162
45.	Гранатометен разчет води огън по "противникови" танкове	163
46.	Българска телеграфна агенция /БТА/	172
47.	Неграмотни	177
48.	Град София - две църкви	185
49.	Розоберачки	188
50.	Град Пловдив - хотел Тримонциум	192
51.	Международният мострен панаир	192
52.	Изложбена палата "Хр. Ботев"	197
53.	Международният мострен панаир и река Марица	198
54.	Плакат на XVIII Международен мострен панаир в гр. Пловдив	201